

T.C.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYE ORİJİNLİ YULAF GENOTİPLERİNİN
BAZI ÇİMLLENME ÖZELLİKLERİNE AİT İLİŞKİ
HARİTALAMA ANALİZLERİ**

BERK ABDULLAH KOÇAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARIMSAL BİYOTEKNOLOJİ ANABİLİM DALI

KAHRAMANMARAŞ 2022

T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE ORJİNLI YULAF GENOTİPLERİNİN
BAZI ÇİMLENME ÖZELLİKLERİNE AİT İLİŞKİ
HARİTALAMA ANALİZLERİ

BERK ABDULLAH KOÇAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tarımsal Biyoteknoloji Anabilim Dalı

KAHRAMANMARAŞ 2022

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada, alıntı yapılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Berk Abdullah KOÇAK

TÜRKİYE ORJİNİLİ YULAF GENOTİPLERİNİN BAZI ÇİMLENME ÖZELLİKLERİNE AİT İLİŞKİ HARİTALAMA ANALİZLERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Berk Abdullah KOÇAK

ÖZET

Kompleks genom yapısı ile yulaf, önemi giderek artan bir bitki haline gelmiştir. Ancak, yulafta çimlenme özelliklerinin genetik kontrolü net olarak anlaşılmamış ve şu ana kadar çok kapsamlı bir çalışma rapor edilmemiştir. Bu çalışma Türkiye'nin farklı bölgelerinden toplanmış yerel yulaf genotiplerinin bazı çimlenme özelliklerinin belirlenmesi ve 6K SNP çipinden elde edilen genotipik veriyle ilişkilendirilmesi amacıyla yürütülmüştür. Çalışmada 167 yerel yulaf genotipi ve 4 adet tescilli çeşitten oluşan 171 adet yulaf genotipi bitki materyali olarak kullanılmıştır. Araştırma, laboratuvar koşullarında augmented deneme desenine göre 6 tekrarlamalı olarak kurulmuştur. Denemede çimlenme hızı (%), çimlenme gücü (%), radikula uzunluğu (mm), koleoptil uzunluğu (mm), plumula uzunluğu (mm) ve tohum vigor indeksi özellikleri incelenmiştir. Çimlenme testinde genotip başına 25 tohum kullanılmış ve tohumlar petri kaplarındaki çift katlı filtre kağıdının arasına yerleştirilmiştir. Temel bileşen biplot analizi (PCA) bakımından, temel bileşenler çimlenme özellikleri için genotipler arasındaki toplam varyasyonun % 63'ünü açıklamıştır. Aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda, çimlenme hızı ile ilişkili 8 QTL, çimlenme gücü ile ilişkili 5 QTL, radikula uzunluğu ile ilişkili 5 QTL, koleoptil uzunluğu ile ilişkili 5 QTL, plumula uzunluğu ile 4 QTL ve tohum vigor indeksi ile ilişkili 6 QTL olmak üzere toplamda 33 genomik bölge tespit edilmiştir. İlk kez bu çalışmada çimlenme özellikleri ile ilişkili yeni QTL'ler tespit edilmiş ve farklı kromozomlarda yer alan bu QTL'lerin doğrulamasından sonra farklı populasyonlarda yeni markörler olarak kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: yulaf, 6K SNP çip, çimlenme özellikleri, PCA, QTL

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Tarımsal Biyoteknoloji Anabilim Dalı, 03/2022

Danışman: Doç. Dr. Ziya DUMLUPINAR

Sayfa sayısı: 80

**ASSOCIATION MAPPING ANALYSIS OF SOME GERMINATION
TRAITS OF TURKISH ORIGIN OAT GENOTYPES**

(M.Sc. THESIS)

Berk Abdullah KOÇAK

ABSTRACT

With its complex genome structure, oat has become a plant that studies are gradually increasing with the current development of quantitative genetics. However, the genetic control of germination traits in oats is not clearly understood and no comprehensive study has been reported so far. This study was conducted to detect some germination traits of local genotypes collected from different countries in our country association mapping panel composed of local genotypes collected from different regions in our country and associate with genotypic data obtained from 6K SNP chip. In the study, 171 local oat genotypes consisting of 167 local oat genotypes and 4 registered varieties were used as plant material. The research was designed according to augmented trial design with six replications under laboratory conditions. The traits of germination rate (%), germination ratio (%), radicle length (mm), coleoptile length (mm), plumula length (mm) and seed vigor index were studied in the experiment. In the germination test, 25 seeds per genotype were used and the seeds were placed in double layers of filter paper in petri dishes. According to the principal component biplot analysis, principal components explained (PC1 and PC2) explained (41.5 and 21.5%, respectively) 63% of total variation among the genotypes for germination traits. As a result of candidate gene association mapping, totally of 33 genomic regions were identified including 8 QTL associate with germination rate, 5 QTL associate with germination ratio, 5 QTL associate with radicle length, 5 QTL associate with coleoptile length, 4 QTL associate with plumula length and 6 QTL associate with seed vigor index. For the first time, new QTL associate with germination traits were identified in this study and it was concluded that these QTL placed on the different chromosomes could be used as new markers in different populations after validation of them.

Key Words: oat, 6K SNP chip, germination traits, PCA, QTL

Kahramanmaraş Sütçü İmam University
Institute for Graduate Studies in Science and Technology
Department of Agricultural Biotechnology, 03/2022

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ziya DUMLUPINAR

Page numbers: 80

TEŞEKKÜR

Bu çalışma Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Biyoteknoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tez araştırması olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın planlaması, denemenin yürütülmesi, istatistiksel analizler ve sonuçların yorumlanmasına kadar olan tüm aşamalarda bana verdiği destek, katkı, öneri, sıcakkanlılığı ve yüksek lisans eğitimim boyunca gösterdiği ilgiden dolayı danışmanım Doç. Dr. Ziya DUMLUPINAR'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı iletmek isterim.

Yüksek lisans çalışmamdaki verilerin analizlerinde katkılar sunan Doç. Dr. Adem BARDAK'a, Prof. Dr. Aydın AKKAYA'ya, Prof. Dr. Tevrican DOKUYUCU'ya ve bölümümüzün diğer öğretim üyelerine, çalışmanın veri analizlerinde yardım eden ve tez jürimde yer alarak beni onurlandıran Düzce Üniversitesi Tarla Bitkileri Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Hüseyin Güngör'e,

Laboratuvarda deneme sırasındaki aksaklıkların giderilmesinde ve çözümlerin kolaylığı noktasında bana yardımlarını esirgemeyen Araş. Gör. İlker YÜCE'ye ve bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Ahmet Furkan GÜVERCİN'e,

Lisans dönemim boyunca fikir birliği ederek yüksek lisansa başlamamda büyük vesileleri olarak duyarlılıkları ve tutumlarından dolayı Prof. Dr. Ahmet OKUMUŞ ve Dr. Öğretim Üyesi Yılmaz KAYA'ya ve hayatımda unutulmayacak izler bırakarak hep arkamda olan ismini sayamadığım bütün sevdiğim dostlarıma,

Benim buralara kadar gelmemde hem maddi hem de manevi olarak çok büyük emek, fedakârlıklarıyla uygulandıran annem Figen DORUK'a, babam Halil KOÇAK'a, anneannem Ayşe DORUK'a, yanımda olmasa da özlemini hep hissettiğim ismini taşımaktan gurur ve mutluluk duyduğum rahmetli dedem Abdullah Erol DORUK'a, teyzem Naciye BİRİCİK'e, dayım Gökhan DORUK'a ve tabii ki de beraber büyüyerek hayatta yaşamayı öğrendiğimiz üçüz kardeşlerim Cenk Mustafa KOÇAK ve Koray Mehmet KOÇAK'a sonsuz minnettar olduğumu bildirerek bu çalışmanın Türk tarımına ve ülke biliminde aşılmasını dilediğim zorlukların üstesinden gelinmesinde katkılar sunmasını umut ederim.

Berk Abdullah KOÇAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	8
2.1. Yulafta Tarımsal Özelliklerle İlgili Yapılan Çalışmalar	8
2.2. Yulafta Tarımsal Özelliklerle İlgili Yapılan Gen Haritalama ve QTL Çalışmaları ..	10
3. MATERYAL METOT	13
3.1. Materyal	13
3.2. Metot	18
3.2.1. Laboratuvar Çalışmaları	18
3.2.1.1. Deneme Şartları ve Çimlendirme Testi	18
3.2.2. İncelenen Özellikler (Fenotipleme)	19
3.2.2.1. Çimlenme Hızı (%)	19
3.2.2.2. Çimlenme Gücü (%)	19
3.2.2.3. Koleoptil Uzunluğu (mm)	19
3.2.2.4. Plumula Uzunluğu (mm)	19
3.2.2.5. Radikula Uzunluğu (mm)	19
3.2.2.6. Tohum Vigor İndeksi	19
3.2.3. Fenotipik Verilerin İstatistiksel Analizi	19
3.2.4. Fenotip ile Genotip Arasında Aday Gen İlişki Haritalama Analizi	20
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	22
4.1. Çimlenme Hızı (%)	22
4.2. Çimlenme Gücü (%)	27
4.3. Radikula Uzunluğu (mm)	32
4.4. Koleoptil Uzunluğu (mm)	37
4.5. Plumula Uzunluğu (mm)	42
4.6. Tohum Vigor İndeksi	47
4.7. Temel Bileşen Biplot Analiz (PCA) Bulguları	52
4.8. Genotip Kalite Kontrolü, Populasyon Yapısı ve Kinship Analiz Bulguları	54
4.9. Bağlantı Dengesizliği (Linkage Disequilibrium)	58

4.10. Aday Gen İlişki Haritalama Analizi.....	59
4.10.1. Çimlenme Hızı ile İlişkili Aday Markörler	59
4.10.2. Çimlenme Gücü ile İlişkili Aday Markörler	61
4.10.3. Radikula Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler	63
4.10.4. Koleoptil Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler.....	66
4.10.5. Plumula Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler	68
4.10.6. Tohum Vigor İndeksi ile İlişkili Aday Markörler.....	70
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	74
6. KAYNAKLAR.....	75
ÖZGEÇMİŞ	80

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. Yerel yulaf genotiplerinin çimlenme hızına ait histogram grafiği	26
Şekil 4.2. Yerel yulaf genotiplerinin çimlenme gücüne ait histogram grafiği	31
Şekil 4.3. Yerel yulaf genotiplerinin radikula uzunluğuna ait histogram grafiği	36
Şekil 4.4. Yerel yulaf genotiplerinin koleoptil uzunluğuna ait histogram grafiği	41
Şekil 4.5. Yerel yulaf genotiplerinin plumula uzunluğuna ait histogram grafiği	46
Şekil 4.6. Yerel yulaf genotiplerinin tohum vigor indeksine ait histogram grafiği	51
Şekil 4.7. Araştırmada incelenen bazı çimlenme özelliklerinin koordinat düzleminde gruplandırılması ve Türk orijinli yulaf genotipleriyle ilişkisine ait Biplot grafiği	54
Şekil 4.8. Türk yulaf genotiplerindeki bireyler ve 6K SNP çip markörlerindeki heterozigotluk frekanslarının histogram grafiğinde dağılım durumları	55
Şekil 4.9. Markör yoğunlukları ve yığılım frekanslarının histogram grafiğinde dağılım durumları	55
Şekil 4.10. Ana bileşenlerin tarama plotu	56
Şekil 4.11. Türk yulaf genotiplerinin populasyon yapısının 3D kümelenmiş görüntüsü	56
Şekil 4.12. 6K SNP çip markörleri kullanarak Türk yulaf genotipleri arasındaki ilişkiyi gösteren çift yönlü kinship matrisi ve genetik kümeleme ısı haritası	57
Şekil 4.13. LD bozulmasının yayılım grafiği	58
Şekil 4.14. Çimlenme hızı ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve - log ₁₀ (p) değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	60
Şekil 4.15. Gözlenen ve beklenen -log ₁₀ (p) değerinin çimlenme hızı yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği	60
Şekil 4.16. Çimlenme gücü ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve -log ₁₀ (p) değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	62
Şekil 4.17. Gözlenen ve beklenen -log ₁₀ (p) değerinin çimlenme gücü yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği	62
Şekil 4.18. Radikula uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve - log ₁₀ (p) değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	64
Şekil 4.19. Gözlenen ve beklenen -log ₁₀ (p) değerinin radikula uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği	64
Şekil 4.20. Koleoptil uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve - log ₁₀ (p) değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	66

Şekil 4.21. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin koleoptil uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği.....	67
Şekil 4.22. Plumula uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	69
Şekil 4.23. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin plumula uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği.....	69
Şekil 4.24. Tohum vigor indeksi ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği	71
Şekil 4.25. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin tohum vigor indeksi yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği.....	72

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1. Çalışmada kullanılan Türk yulaf genotipleri ve tescilli çeşitler.....	13
Çizelge 4.1. Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait varyans analiz tablosu.....	22
Çizelge 4.2. Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait denemedeki veri değerleri	22
Çizelge 4.3. Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait varyans analiz tablosu.....	27
Çizelge 4.4. Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait denemedeki veri değerleri.....	27
Çizelge 4.5. Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait varyans analiz tablosu.	32
Çizelge 4.6. Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri.	32
Çizelge 4.7. Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait varyans analiz tablosu	37
Çizelge 4.8. Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri	37
Çizelge 4.9. Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait varyans analiz tablosu	42
Çizelge 4.10. Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri	42
Çizelge 4.11. Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait varyans analiz tablosu.	47
Çizelge 4.12. Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemedeki veri değerleri.	47
Çizelge 4.13. Çimlenme hızı özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi	61
Çizelge 4.14. Çimlenme gücü özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi.....	63
Çizelge 4.15. Radikula uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi.....	65
Çizelge 4.16. Koleoptil uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi	67
Çizelge 4.17. Plumula uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi	70
Çizelge 4.18. Tohum vigor indeksi özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi....	72

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BC ₂ F ₂	: Geriye melezden oluşturulan 2. generasyon populasyon
NaOCl	: Sodyum hipoklorit asit
cM	: Santi Morgan
CMLM	: Compressed Mixed Linear Model
DNA	: Deoksiribonükleik asit
DArT	: Diversity Arrays Technology
EST	: Expressed Sequencing Tags
FarmCPU	: Fixed and random model Circulating Probability Unification
GAPIT	: Genome Association and Prediction Integrated Tool
GWAS	: Genom Boyunca İlişkilendirme Çalışmaları
ISTA	: International Seed Testing Association
KASP	: Rekabetçi Allele Özgü PCR (Kompetitive Allele Specific PCR)
LD	: Bağlantı Eşitsizliği (Linkage Disequilibrium)
MAF	: Düşük allel frekansı (Minor Allele Frequency)
PCA	: Principal Component Analysis (Temel Bileşen Analizi)
R ²	: Coefficient of Determination (Korelasyon Katsayısı)
RFLP	: Sınırlandırılmış Fragment Uzunluk Polimorfizmi (Restriction Fragment Length Polymorphism)
RILs	: Kendilenmiş Islah Hatları (Recombinant Inbred Lines)
SNP	: Tek Nükleotid Polimorfizmi (Single Nucleotide Polymorphism)
SSR	: Basit Dizi Tekrarları (Simple Sequence Repeats)
QTL	: Quantitative Trait Loci (Kantitatif Karakter Lokusu)

1. GİRİŞ

Gramineae familyasına ait olan yulaf (*Avena sativa* L.), binlerce yıl öncesinden beri hem insanoğlu hem de çiftlik hayvanları için gıda ve beslenme amaçlı olarak kullanılan önemli bir serin iklim tahıl bitkisidir. Kromozom sayılarına göre yulaflar diploid, tetraploid ve hekzaploid olmak üzere 3'e ayrılır. *Gramineae* familyasında bulunan *Avena* cinsine ait olan yulaf türlerinin temel kromozom sayısı yedidir ($n=7$). Bu cinsin içerisinde ploidi seviyeleri diploid ve hekzaploid arasında değişen yaklaşık 30 tür yer almaktadır. Yulafın *Avena* cinsi A, B, C ve D olarak isimlendirilen dört farklı genomu kapsamakta olup, diploid türlerin A ya da C genomlarına, tetraploid türlerin AC ya da AB genomlarına, hekzaploid türlerin ise ACD genom yapısına sahip olduğu bilinmektedir. Günümüze kadar B ya da D genomunu taşıyan diploid bir yulaf türüne rastlanmamıştır (Yan ve ark., 2016). *Avena* cinsi zengin tür ve genom çeşitliliği ile türlerarası önemli bir allel geçiş kaynağına sahiptir ve hastalıklara dayanıklılıktan verime kadar birçok özellik unsurlarıyla ilgili genleri taşımakta olmasının yanında, yabani türlerde bulunan faydalı genlerin karakterize edilip melezleme yoluyla transfer edilmesinde ön plana çıkmaktadır (Loskutov, 2008). Besinsel değerindeki sürekli ilgi ve geçmişte sağlanan ilerlemelere rağmen, yulafın tüm genom dizisi henüz raporlanmamıştır. Hekzaploid yulafın genom büyüklüğü 12 Gb'dır. Yulafın genomu büyük, geniş, sürekli olarak katlanan tekrarlı dizilerden oluşmaktadır. Bu durum kompleks genom yapısına sahip olan hekzaploid yulafta tüm genomun birleştirilmesini zora sokarak referans kaynak ihtiyacını kuvvetlendiriyor (Sanz ve ark., 2010).

Yulaf mısır, buğday, arpa, çeltik ve sorgumdan sonra küresel olarak tahıl üretiminde altıncı sırada yer almaktadır (Gazal ve ark., 2014). Dünyada serin iklim tahılları içerisinde buğday ve arpadan sonra yulaf, 23.1 milyon ton üretimi ile 3. sırada yer almaktadır ve ortalama dekara verimi 234 kg/da olarak belirlenmiştir (Anonymous, 2020). Yulaf dünyada 9.9 milyon ha ekim alanında ekilmektedir ve 23 milyon ton ürün elde edilmektedir. Ülkemizde ise 105.000 hektar alanda 260.000 ton üretimi yapılmaktadır (FAO, 2020). Ayrıca, yeşil ot grubunda daha büyük alanlarda ekimi yapılarak hayvancılıkta kaba yem olarak da kullanılmaktadır. Ülkemiz kültürüne alınmış yulaf türleri bakımından sahip olduğu geçit kuşağıyla zengin birikime sahiptir. Kültürü yapılmakta olan yulafın (*Avena sativa* L. ve *Avena byzantina* Koch.) geçmişinin Anadolu Bölgesin'den geldiği bildirilmekte ve ülkemizin yulaf tür ve çeşit zenginliği açısından önemli bir yerinin

olduğu belirtilmektedir (Kün, 1996). Yulaf kendine döllen bir tür olmakla beraber, farklı unsurların yapısına göre çok nadir de olsa %1-2 oranında yabancı döllenme yapısına sahiptir. Bu bilgi yulafta önemli ölçüde genetik varyasyonlar ve açılımların ortaya çıkmasının ana sebebidir (Vilaro ve ark., 2004). Yerel çeşitler, yüksek verimli ve kaliteli yeni çeşitlerin geliştirilmesinde bitki ıslahçılarına fırsatlar ve yenilikler sunan önemli doğal genetik kaynaklardır. İklim ve bulunduğu coğrafi konumu itibariyle, Türkiye birçok yabancı ve kültür çeşitlerini bulunduran tahılların önemli bir orijin merkezidir. Bu yüzden, genetik çeşitlilik önemli derecede yüksektir. Türkiye yulafın önemli gen merkezlerinden biridir (Dumlupınar ve ark., 2011).

Hastalıkların gelişimi, kuraklık, çevresel stres, fizyolojik bozukluğa maruz kalmak gibi yüksek derecede savunmasızlığın söz konusu olduğu faktörlerden dolayı, çimlenme tohumun yaşam döngüsünde geçirmiş olduğu en kritik aşama olarak kabul edilmektedir. Çimlenmede bu süreç; olgunlaşmış kuru tohumun su alımıyla başlayarak tohum kabuğundan radikulanın çıkışıyla sonlanan yaşamsal faaliyetleri bir araya getirir (Rajjou ve ark., 2012). Diğer birçok bitki gibi yulafın toprak sıcaklığındaki artış durumu göze alınarak daha hızlı bir çimlenme göstermesine rağmen, en önemli hedef biyolojik kısıtlamalar ile erken ekim süresini dengelemek ve tohuma zarar verebilecek çeşitli patojenlerin (bakteriler, böcekler) baskısını azaltmayı kolaylaştırmaktır. Derin sürüm sonrası arazide yapılacak olan ekim, üniform tohum yoğunluğuna sahip olması ve çimlenme için uygun nem koşullarının devam etmesine yardımcı olması için yeterli bir genişlikte olmak zorundadır. Yulaf fideleri koleoptil ve mezokotilin uzamaya devam etmesiyle kendini gösterir. Ayrıca, yulaf bitkisinin buğday ve arpa gibi diğer tahıllara göre güvenilir bir şekilde daha derine ekilebilir. Birçok yulaf için tavsiye edilen ekim derinliği 3 ile 6 cm arasında değişkenlik göstermektedir (Anonim, 2020). Hartmann ve ark. (1997), bir tohumda çimlenme faaliyetinin başlatılabilmesi için 3 tane uygun koşulun olması gerektiğini bildirmişlerdir. Bunlar: 1) Tohum materyalinin canlı olması, 2) Tohum dormansisinin çözülmüş olması, 3) Tohumun laboratuvarında uygun çevre şartlarının baskısı altında tutulması (yeterli miktarda embriyoyu besleyecek su, uygun sıcaklık düzeni, oksijen desteği ve parlak ışık kalitesi). Tohum vigoru, tarla ya da arazi şartlarında hızlı bir üniform çıkış ve gelişme yeteneğini belirleyen kompleks bir çimlenme özelliğidir. Ancak, tohum vigoru kavramı yıllar içerisinde değişime uğramış ve ISTA (International Seed Testing Association) tarafından zengin içeriğiyle genişletilerek şu şekilde ifade edilmiştir: Geniş aralıklı çevrelerde kabul edilen çimlenme kayıplarının durumunu ve performansını

belirleyen özelliklerin toplamıdır. Bu tanımın bir unsuru olarak tohum performans durumuna dahil edilmesiyle beraber, tohumların çimlenme hızı, üniformitesi, pek uygun olmayan şartlar içerisinde çıkabilme kuvveti, uzun süre muhafaza sonrası çimlenme kabiliyetlerini devam ettirmelerini kapsayarak tek bir özelliğin ölçümünden ibaret olmadığı ortaya atılmıştır. (ISTA, 2015).

Yabani yulafın çimlenmeye olan tepkisinde fenotipik varyasyonun % 50'si genetik faktörler tarafından, diğer geriye kalan % 50'si de çevresel etkiden kaynaklanan kalıtsal bir özellik olduğu ifade edilmiştir (Jana ve Taylor, 1980). Jana ve ark. (1979) tarafından önerilmiş olan bir genetik modelde E lokusunun ilk 4 hafta içerisinde erken çimlenmeyi teşvik ettiği, bunun aksine çimlenememiş tohumların L_1 ve L_2 lokuslarının baskılaması sonucu yavaş olgunlaşmadan dolayı cansız kaldığı tespit edilmiştir. Bu model bazı popülasyonlarda 20 °C'de gözlemlenen çimlenme hızlarına dayalı incelenmiş olsa da ileri generasyonlarda test edilmediği için varsayım olarak kalmıştır. Yulafta tohum büyüklüğü ve genotipin, çimlenme üzerine olumlu bir etkisinin olduğu belirtilmektedir. Öte yandan, tahıllar arasında özellikle yulaf, arazide yapılan ekim sonrasında bitki büyüme ve gelişimini etkileyen çimlenme ve fide gelişim safhalarında kuraklık stresi yönüyle en dayanıksızdır. Hızlı ve mükemmel bir çimlenme tutumu, rekabetçi ürün yönetiminde dikkate alınması gereken püf noktalar olarak tarımsal üretimde kaçınılmaz olmaktadır. Kültürü yapılmakta olan yulafın erken bir tarihteki ekiminde hızlı çimlenme ve erken çıkışların parsellerdeki görünümü, ürünün yabani yulaflar üzerinde rekabetçi bir avantaja dönüşümünü sağlayarak tarımsal sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır (Willenborg, 2005).

Plumula ve radikula tohumun embriyosundaki iki önemli kısım olup, aralarındaki temel fark; radikula embriyonik kök olarak gelişirken, plumula embriyonik gövde olarak gelişim göstermektedir. Plumula, ilk gerçek yaprağa doğru gelişim gösteren yapısıyla tohum embriyosunun ilkel gövdesi olmakla beraber, iki kotiledon arasında yer almaktadır. Radikula çimlenme sırasında tohumdan görünen embriyonun ilk parçasıdır. Toprağa doğru gelişim yapısıyla büyüme göstererek embriyonun daha sonraki gelişimi için gerekli ve faydalı olan suyu emer (Panawala, 2017). Tohumun çimlenmesi ve erken fide çıkışı süresince, koleoptil de mezokotil ve scutellum embriyo kısımları gibi ciddi derecede büyüyerek gelişime devam eder ve farklı derinliklerde uzunluğu boğumundan ucuna kadar ölçülür (Raju ve Steeves, 1998).

Günümüzde klasik bitki ıslahındaki kalıtım derecesinin düşük derecede olması, fenotiplemeden kaynaklı maliyetler, melezleme yoluyla istenilen genlerin takibinin zor ve sınırlı oluşu ıslahçıları moleküler tekniklere yönlendirmiştir. Moleküler markörler, herhangi bir karakterde belirlenen genomdaki gen ya da gen bölgeleri ile ilişkili varyasyondan sorumlu DNA bölgelerdir. Günümüzde yulaf ıslah programlarında kullanılan SSR (simple sequence repeats), KASP, (Kompetitive Allele Specific PCR) SNP (Single Nücleotide Polymorphism), RFLP (Restriction Fragment Length Polymorphism) ve DArT (Diversity Arrays Technology) gibi birçok moleküler markör türü bulunmaktadır. Bu markörler, yulafta çeşitli tarımsal karakterlerle ilgili ıslah çalışmalarında yardımcı bir kaynak olarak kullanılmaktadır. SSR markörleri, mikrosatellite olarak da sunulan genellikle genomda sık aralıklarla değişen tekrarlanmış dizilerdir. Yüksek düzeyde polimorfik yapıda olmaları ve üretilebilirliğinin fazla olması en önemli avantajlarıdır ve günümüzde hala kullanışlıdır. Yulafta 2000 kadar SSR kullanılmasına rağmen, sadece 348 tane markör geniş ölçüde yayınlandı. Çünkü SSR markörü geliştirmek zor ve maliyetlidir. Bu markörlerin literatürdekilerinin birçoğu EST (Expressed Sequencing Tags) veri tabanlarından geliştirilmiştir. Yulafta SSR'lar genoma özgü polimorfizmin yanı sıra, *Avena* türleri ve çeşitleri arasındaki ilişkileri incelemek için de uygulanmıştır (Becher, 2007).

SNP markörleri, bir popülasyondaki iki allelin gözlemlendiği durumda tek nükleotid farklılıklarından ortaya çıkan lokusu tanımlar. SNP'ler bitki ve hayvan genomlarında sekans polimorfizminin en yaygın rastlanan türünü temsil eder. SNP markörleri stabilitesi, kullanım kolaylığı, aşırı derecede düşük mutasyon oranı, yüksek genotipleme kapasitesine sahip olmasından ötürü birçok bitki türünde yaygın bir şekilde kullanışlı hale gelmeye başlamıştır. SNP'lerin kullanımı geniş çaplı bir ıslah popülasyonunda birçok özelliğin kolaylıkla seçimine imkân tanıyarak daha az riskle seleksiyonu kazanca dönüştürür. Bugün birçok moleküler bitki ıslah programları SNP markörlerine dayalı olarak yürütülmektedir ve germplasm, gen kaynakları, ıslah hatlarındaki belirli özellikleri kontrol eden genlerin haritalarının çıkarılmasında genomdaki farklılıklara esasen genetik etkileşimlerin gücünü temsil etmektedir (Tulum ve ark., 2020).

Son yıllarda yeni nesil dizileme teknolojisindeki gelişmeler ve mevcut durumu bitki genomu alanında genotiplemenin seyir değiştirerek yüksek kapasiteli ve daha kesin sonuçlar veren çipe dayalı farklı platformların bir arada bulunmasına imkân tanımıştır. Ancak, biyoteknoloji alanında gelişmekte olan ülkelerde kamu sektörünün birçoğunda

ıslahçılar geniş çaplı markör uygulamalarının aksamaması için hala klasik PCR'a dayalı markörlere odaklanmaktadır (Rasheed ve ark., 2017).

Tarımsal olarak birçok kompleks özelliğin fenotipik varyasyonu ya da genetik mimarisi kesikli ve sürekli değişken etkiye sahip QTL'ler (kantitatif karakter lokusu), çevre interaksiyonları, çevre ve QTL'ler arasındaki interaksiyonlardan etkilenmektedir. LD (linkage disequilibrium) olarak da bilinen ilişki haritalaması, popülasyon seviyesinde tarihsel ve nedensel polimorfizme dayanan rekombinasyon olaylarını açığa çıkararak fenotipik ve genotipik veriler arasındaki ilişkiden sorumlu aday genlerin belirlenmesinde kompleks özelliklerin kalıtım mekanizmasını ortaya koyabilen güçlü ve etkili bir araçtır. Geleneksel bağlantı haritalamasına yeni bir alternatif yaklaşım olarak ilişki haritalamasının 3 avantajı vardır: 1) artırılmış harita yoğunluğu, 2) geleneksel bağlantı analizlerinde kullanılan daha fazla maliyet ve çaba gerektiren haritalama popülasyonlarına (F2, BC, RIL) gerek kalmadan geniş ve eşsiz bir çeşitliliğe sahip doğal popülasyonlarda kısalan araştırma süresi, 3) daha fazla allel çeşitliliği (Yu ve Buckler, 2006). Özel bir çalışmanın boyutuna ve ilgi noktasına dayalı olarak ilişki haritalaması iki alt kategoriye ayrılmaktadır. Bu yaklaşımlar belirli özellikler için fenotipik varyasyonu kontrol etmede rol almış olduğu ifade edilen aday genlerdeki nedensel polimorfizmleri ilişkilendiren aday gene dayalı ilişki haritalama yöntemi ve çeşitli özellikler bakımından ilişki zirvelerini ve noktalarını bulmak için tüm genomdaki genetik varyasyonu araştıran GWAS olarak bilinen genom boyu ilişkilendirme çalışmalarıdır.

Hem bağlantı hem de ilişki haritalaması çalışmaları, belirli fenotipik özelliklerdeki SNP polimorfizmleri ve komşu DNA varyantlarının diseksiyonu ve eş kalıtımına odaklanır. İlişki haritalamasında yüksek çözünürlüklü haritalama için tarihsel rekombinasyon ve doğal genetik çeşitlilik keşfedilirken, bağlantı analizinde ise atasal kökene dayanan ebeveyn aileler ve döllerde rekombinasyon olaylarının gerçekleşmesi için sınırlı sayıda fırsatların olduğu QTL lokuslarının frekansları bulunur (Zhu ve ark., 2008). Her iki yaklaşımın da birbirine göre farklılıkları, avantajları, dezavantajları, zorlukları, maliyetleri ve gereklilikleri vardır. İlişki haritalamasında, LD bozulması (LD decay) markör-karakter ilişkisini belirlerken önemli bir kriter ve avantaj olarak kullanılmaktadır. r^2 değeri, fenotipik özellik varyasyonu ile önemli derecede ilişkili SNP'leri ya da haplotip gruplarını tanımlaya katkıda bulunan en ideal ölçüm göstergesidir. Normalde LD bozulmasını tanımlamak için yaygın olarak 0.1 ya da 0.2 r^2 değeri kullanılmaktadır. Eğer işlevsel polimorfizm h^2_q olan toplam özellik varyasyonunun bir kısmına katkı yapacak

olursa, r^2 'nin bu SNP tarafından açıklanabilen özellik varyasyonunun $r^2 \times h^2_q$ olacak başka bir SNP ile LD (linkage disequilibrium) değeri vardır (Ducrochq ve ark., 2008).

Genom boyu LD, genom taraması için markör yoğunluğu ve haritalama çözünürlüğünü belirler. Eğer LD bozulması kısa bir mesafe içine düşerse, harita çözünürlüğünün yüksek olması beklenir. Ancak, bu durum ilişkilendirme analizi için geniş ve kapsamlı markör setlerini gerektirir. Diğer durumun aksine, LD bazen cM'da uzun bir mesafedeki alana yayılırsa, harita çözünürlüğünün düşük olmasıyla sonuçlanır. Bu durum da nispeten daha düşük markör sayısına ihtiyacı mümkün kılar (Bradbury ve ark., 2007). LD, birbirine yakın ya da komşu olan lokuslar arasındaki allellerin rastgele olmayan ilişkisini tanımlar. LD popülasyona dayalı bir olgu olmasına rağmen, beraber daha sıkı bulunan alleller arasında daha kapsamlı bir şekilde LD'ye eğilim ve bağlılık olduğu gözlenmektedir. Rekombinasyon, genetik sürüklenme, çiftleşme düzeni ve karışımı dahil birçok genetik ve genetik olmayan faktörler LD yapısını etkiler. İlişki haritalamasında kritik anahtar, birbirine fiziksel mesafede bulunan markör ve fonksiyonel lokus arasındaki LD bozulmasıdır. Kantitatif özellik bakımından QTL haritalamada LD kullanımı daha zordur. Ancak ilgili bir özelliği kontrol eden bir QTL pozisyonunun bulunmasına daha kesin bir doğrulukla izin verdiği için ileriye dönük olarak kullanımı uygundur. QTL keşfi için bağlantı ve ilişkilendirme analizi kıyaslandığında, ilişkilendirme analizinin fenotipik etkiye sahip bireysel QTL'lerin yerlerinin daha kesin bir doğrulukla bulunmasına imkân sağlarken, geleneksel bağlantı haritalamasının QTL'ler için genom çapı taramada daha kullanışlı ve önemli olduğu ortaya konmuştur. İlişki haritalaması, QTL etkinliğini incelemede binlerce SNP polimorfizminin dikkate alındığı yeni modern bir yaklaşımdır ve bağlantı analiziyle karşılaştırıldığında binlerce dölden oluşan açılım popülasyonları gerektirmediği için daha uygun ve ekonomiktir. İlişki haritalaması, fenotipik varyasyon ve genetik polimorfizm arasındaki ilişkiyi incelemek için LD'ye odaklanan bir uygulamadır (Mackay, 2001).

İlişki haritalamasında ilgili türlerin çok ebeveynli melezlerinden geliştirilen popülasyonlar ya da çeşitler dahil ıslah materyaline ait koleksiyonların bir araya gelmesiyle oluşan doğal popülasyon setinden geniş karışık örnekler kullanılır. Örnekler, pratikte kullanışlı olarak mevcut popülasyon koleksiyonundaki kadar çok fazla genetik çeşitlilik kapasitesine sahip olmalıdır. Bu örneklem setleri, ilişki haritalama popülasyonu, ilişki haritalama paneli ya da ilişki panelini oluştururlar (Kushwaha ve ark., 2017).

Bu çalışmanın amacı:

- I. Çeşitli gen bankalarından elde edilen Türkiye orijinli yerel yulaf genotiplerinde (171 adet) bazı çimlenme ve erken fide aşama özelliklerini belirlemek,
- II. Temel bileşenler analiziyle (PCA) incelenen özellikler ve genotipler arasındaki ilişkileri uyum ve performans açısından değerlendirmek,
- III. 6K SNP genotipleme verisini kullanarak aday gen ilişki haritalamasıyla CMLM modelini esas alarak çimlenme özellikleri ile ilişkili aday markörleri saptamaktır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Yulafta Tarımsal Özelliklerle İlgili Yapılan Çalışmalar

Dumlupınar ve ark. (2011), Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde 2007-2008 yetiştirme sezonunda 193 adet Türkiye ve 12 adet ABD orijinli yulaf genotipini soğuğa dayanıklılık bakımından değerlendirmeyi amaçladıkları denemede çimlenme oranı (ÇO), kıştan çıkan bitki sayısı (KÇBS) ve kıştan çıkan bitki oranı (KÇBO) gibi özellikleri incelemişlerdir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre çimlenme oranı bakımından önemli farklılıklar görülmüştür. E35 çimlenme oranı bakımından en düşük değere sahip (% 11) genotip olurken, E1 genotipi en yüksek orana sahip (% 100) genotip olmuştur. Ayrıca yulaf genotipleri soğuğa dayanıklılık bakımından da önemli varyasyon göstermiştir. On iki ABD hattından Win- Nor- 10 genotipi hariç hepsi, 193 Türk yulafından 22'si (A1, A11, A18, A20, A21, A25, A42, A48, A56, A58, A60, A65, E5, E57, K3, K12, K37, K42, K50, K55, Seydişehir ve Faikbey) kıştan çıkan hatlar olmuştur. Kıştan çıkan bitki oranları bakımından en yüksek değerlere, Win-Nor-1 (%40), NCO-3497 (%33.8), K55 (%23.1), A11 (%22.1), NCO-2429 (%18.8), A20 (%17.3) ve Chekota (%15.7) genotipleri sahip olmuştur.

Sobayoğlu ve Top. (2016), Karaman iklim ve mevsim şartlarında yazlık ekime uygun yulaf çeşit adaylarının belirlenmesi amacıyla 2015 ürün yetiştirme sezonunda 4 tekerrürlü olarak kurulan denemede metrekarede salkım sayısı, bitki boyu, salkım boyu, kavuz oranı, bin tane ağırlığı ve tane verimi gibi agronomik özellikleri incelemeleri sonucu yaptıkları fenotipik ölçümlerde genotiplerin özelliklerin sırasına göre 430.0-532.5 adet, 54.6-72.8 cm, 15.7-18.1 cm, %7.3-%34.5, 25.3-46.9 g, 99.0-241.0 kg/da aralıklarında değişen değerlere sahip olduğunu bildirmişlerdir.

Güngör ve ark. (2017), bazı ticari ve yerel yulaf genotiplerinin çimlenme ve erken fide dönemlerinde tuz stresine tepkilerini laboratuvar şartlarında incelemişlerdir. 24. saatteki su alım oranı (%), çimlenme yüzdeleri (%), kök uzunlukları (cm), sürgün uzunlukları (cm), kök yaş ağırlıkları (mg/bitki), sürgün yaş ağırlıkları (mg/bitki), kök kuru ağırlıkları (mg/bitki), sürgün kuru ağırlıkları (mg/bitki), tuza dayanıklılık indeksi (%) ve tohum güç indeksi gibi parametrelerin incelendiği araştırmada tüm özellikler yönüyle genotipler, tuz konsantrasyonu ve genotip x tuz konsantrasyonu interaksiyonlarının istatistiksel açıdan önemli düzeyde bulunduğunu bildirmişlerdir.

Kahraman ve ark. (2017), Edirne ve Kırklareli bölgelerinde 2 sezon boyunca 3 farklı lokasyonda 5 standart ve 11 yerel genotip olmak üzere toplam 16 yulaf genotip üzerinde 4 tekerrürlü bir şekilde kurulan denemede tane verimi, kalite ve bazı tarımsal özelliklerin fenotipik varyasyonunu ortaya koymak istediklerini belirterek incelenen özellikler yönünden genotipler ve lokasyonlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak önemli seviyede olduğunu açıklamışlardır. 2012–2013 yılı Edirne, 2013–2014 yılı Edirne ve Kırklareli lokasyonlarında genotiplerin tane verimi; 281.4–688.3, 349.1–828.0 ve 478.2–993.0 kg/da, bitki boyu; 110.8–156.0, 141.3– 177.5 ve 126.3–171.3 cm, olgunlaşma süresi; 29–37, 33–39 ve 36–43 gün, 1000 tane ağırlığı; 18.7–31.6, 19.6–38.7 ve 22.7–45.0 g, hektolitre ağırlığı; 43.9–55.5, 45.7–60.4 ve 44.0–60.7 kg/hl, protein oranı; %12.7–15.2, %10.9–14.3 ve %9.0–11.3, tane iç oranı %56.1–75.5, 62.5–77.7 ve %61.5–78.4, kavuz oranı; %24.5–43.6, %20.0–37.3 ve %21.6–38.2 ve 2.2 mm elek üstü %25.1–81.9, %17.3–93.7 ve %28.3–95.5 arasında değişim göstermiştir. Ayrıca, araştırmaya konu olan özelliklerin ölçümlendiği genotiplerden uygun özelliklere sahip, kısa boylu ve yatmaya dayanıklı olan 15 nolu hat 2014 yılında tescile gönderilmiştir.

Öner ve ark. (2018), çeşitli tuz konsantrasyonlarında uygulanan gibberellik asit uygulamalarının yulafta bazı çimlenme özellikleri üzerine tepkisini belirlemişlerdir. Araştırmada çimlenme oranı, radikula ve plumula uzunluğu, radikula ve plumula kuru ağırlığı gibi çimlenme parametreleri değerleri ölçülmüştür. Çalışmadaki bulgular sonucunda artan tuz konsantrasyonlarının, yulaftaki incelenen özelliklerden çimlenme oranı, radikula ve plumula uzunluğu üzerine etkisi önemli düzeyde bulunmuştur. 75 mM tuz konsantrasyonunun üzerindeki 150 ve 225 mM konsantrasyonlarda incelenen parametreler çok etkilenmiştir. Ayrıca, 225 mM dozundan çıkış yok denebilecek kadar az miktarda olmuştur. Araştırma bulgularından elde edilen bir diğer sonuç ise GA3 uygulamalarının etkisinin tam olarak görülemeyişi olmuştur. Araştırmacılar, bunun sebeplerinin; yulafin kavuzlu yapıda olması, GA3 dozlarının yeterli düzeyde olmayışı ve GA3 konsantrasyonlarının bekletme sürelerinin biraz daha uzun süreli olması gibi nedenlerden dolayı sonuç alınmadığını belirtmişlerdir.

Şahin ve ark. (2019), Orta Anadolu şartlarında yetiştirilmekte olan ülkesel kışlık yulaf ıslah programı kapsamında kullanılan toplamda 328 adet yulaf genotipinde tane verimi ile incelenen teknolojik özellikler arasındaki korelasyonun belirlenmesini amaçladıkları çalışmada, tane verimi (kg/da), bin tane ağırlığı (g), hektolitre ağırlığı (kg), protein oranı (%), yağ oranı (%), beta glukan (%), asit deterjanda çözünmeyen lif (ADF)

(%), nötr deterjanda çözünmeyen lif (NDF) (%) ve selüloz (%) oranları tespit edilmiştir. Tane verimi ile özellikler arasındaki önemli bulunan korelasyonlar ve regresyonlar incelenmiştir. Yulaf genotiplerinin ortalama tane veriminin 314.40 kg/da, tane verimi potansiyelinin 655 kg/da aralığına kadar çıktığı belirlenmiştir. Tane verimindeki artışa ek olarak, bin tane ağırlığı ve beta glukan oranı değişmemiş, protein oranı, yağ oranı, hektolitre ağırlığı, ADF miktarı azalmış, NDF ve selüloz miktarı artmıştır.

Mazurkievicz ve ark. (2019), 'URS Taura × Leggett' ve 'FL0206B-S-B-S1 × UFRGS 078030-1' melezlerinden geliştirilen F₂ ve F₃ generasyonundaki açılım gösteren iki ayrı yulaf populasyonlarında kalıtım derecesini tahmin etmek ve başaklanma tarihindeki fenotipik varyasyonu incelemek istemişlerdir. Yapılan incelemeler sonucunda her iki popülasyonda başaklanma için gün sayısında geniş bir genetik varyasyon olduğu görülmüştür. Bu iki popülasyonda da 0.48 ve 0.68'lik bir kalıtım katsayısı tahmin edilerek belirlenmiştir. URS Taura × Leggett populasyonunda 563 F₂ bireyleri arasında başaklanma için günler 79 ila 132 gün arasında değişim göstererek fenotipik varyasyona katkısı ortaya konmuştur. Başaklanma için ortalama gün sayısı 100 gün olarak belirlenmiştir. F₂ bireyleri arasında 53 günlük ve ebeveynler arasında 41 günlük geniş bir varyasyon gözlenmiştir. Başaklanma içi ortalama gün sayısı F₃ bireyleri arasında 76'dan 120 güne kadar değişmiştir. Tüm ortalaması ise 92 olarak bulunmuştur. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar her iki popülasyon için başaklanma tarihinin 2016 yılındaki dönemde 2015 yılındaki incelenen döller ve ebeveynlerin olduğu dönemden çok daha kısa olduğunu net bir şekilde ortaya koymuştur. Maksimum günlük sıcaklıkların 2016 yılında 2015 yılından çok daha yüksek bir eğilimde seyrettiği belirtilmiştir. Bu durum da iki sene boyunca başaklanma için gün sayısındaki farklılıkların yıllar arasındaki sıcaklıklardaki varyasyonları sınırlandırabileceğini göstermiştir. Kalıtım derecesi tahminleri, yulafta başaklanma tarihi için seleksiyonlara cevabın kendilemenin ilk generasyonlarında nispeten yavaşça gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Araştırmacılar, bu yüzden moleküler markör destekli seleksiyon yoluyla fenotip ve genotipe dayalı seleksiyonun genetik kazancı pratik olarak hızlandırabileceğini bildirmişlerdir.

2.2. Yulafta Tarımsal Özelliklerle İlgili Yapılan Gen Haritalama ve QTL Çalışmaları

Yu, (2005), elverişli agronomik özelliklere sahip özellikle yüksek β -glukan içeriği olan yulaf hatları geliştirmek için 98 bireyden oluşan BC₂F₂ popülasyonunda, ileri geriye melez QTL analizi ve küllemeye dayanıklılık için iki izogenik hatta dayalı

genetik analizin ilk kez raporunu bildirmiştir. Üç lokasyonda, iki yılda BC₂F_{2:5} ve BC₂F_{2:6} hatlarından 11 özelliğin fenotipik verisi QTL tanımlanması için incelenmiştir. Basit aralıklı haritalama yöntemiyle yapılan analizde, 11 özellik için 60 önemli QTL bölgesi etkilenecek çoğu QTL'in en az iki çevrede stabil olduğu belirlenmiştir. Külleme dayanıklılık testleri, dayanıklılığın dominant bir gen tarafından kontrol edildiğini göstermiştir. Ayrıca, 1 kodominant SSR ve 20 AFLP markörünün dayanıklılık geniyle yakından sıkıca bağlı olduğu bulunmuştur.

Hizbai ve ark. (2012), 146 adet hattın oluşan bir RIL (recombinant inbred line) yulaf haritalama populasyonunda yağ asidi, yağ kompozisyonu ve bazı agronomik olarak önemli özellikler için DArT genotipleme yöntemiyle taranarak QTL bölgelerinin tanımlanması, etkilerinin incelenmesi ve haritalanmasını amaçlamışlardır. 40 bağlantı grubu boyunca 1271.8 cM genişliğindeki genomu kapsama aralığına sahip 475 DArT marköründen oluşan bir genom haritası oluşturulmuştur. Yapılan analizler sonucunda, basit ve karmaşık haritalama yaklaşımı kullanılarak yağ içeriği, palmitik asit, stearik asit, oleik asit, linoleik asit ve linolenik asit için belli QTL gruplarının yerleri belirlenerek tanımlanmıştır. Yağ içeriği ile ilişkili lokuslardan 2'sinin çalışmada incelenen yağ asitlerinin tamamıyla bağlantılı olduğu belirlenerek genlerin pleiotropik etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur.

Tumino ve ark. (2017), yerel, eski ve modern çeşitlerden oluşan iki farklı sete ayrılmış 137 genotipten oluşan bir yulaf koleksiyonunda bitki boyu ve yatma özellikleri için GWAS gerçekleştirmişlerdir. GWAS analizleri sonucunda, yatma toleransı için iki ve bitki boyu için altı olmak üzere toplam sekiz önemli markör-özellik ilişkisi tespit edilmiştir. Kromozomlarda yeri belirlenen markörlerin bazılarının daha önceki çalışmalarda tanımlanmış bölgelerde haritalandığı görülmüştür. Çalışmadan elde edilen sonuçlar, yatma toleransının bitki boyu gibi bazı bitkisel özellikler tarafından etkilenen kantitatif bir karakter olmasına rağmen, GWAS haritalamanın, yulafta yatma özelliği ile ilişkili markörleri belirlemede başarılı bir şekilde uygun ve önemli bir araç olarak markör destekli seleksiyona katkı sağlamada belirleyici bir teknik olduğunu ortaya koymuştur.

Carlson ve ark. (2019), yulafta iki farklı çevre koşulunda tohum yağ asidi kompozisyonunun genetik temelini ortaya koymak ve fenotipik varyasyonuyla ilişkili aday lokusları tanımlamak için ilk kez GWAS haritalama yapmışlardır. Üç farklı yaklaşımın kullanıldığı araştırmada, çoklu sabit değişken modelinde diğer PC ve tekli değişkenler

yöntemindeki belirlenen 129 ve 73 SNP markör-özellik ilişkisine kıyasla 148 genom boyu SNP markör-özellik ilişkisi ile sonuçlanmıştır. Araştırmadaki elde edilen sonuçlar ve bulgular, çoklu değişkendeki yağ asitleri arasındaki korelasyon yapısının net modellemesinin tek değişkendeki belirlenmiş tohum yağ asit miktarındaki varyasyonla ilişkili lokus tanımlamaya imkân tanıdığı fark edilebilir bir şekilde ifade edilmiştir.

McNish ve ark. (2020), elit yulaf germplasmında taçlı pasa dayanıklılığı kontrol eden QTL bölgelerini tanımlamak amacıyla genom boyu ilişki haritalama analizi yürütmüşlerdir. Farklı verilerin bir araya getirilip hazır hale getirildikten sonra, Mrg05, Mrg12, Mrg15, Mrg18, Mrg20 ve Mrg33 bağlantı gruplarında taç pası hastalığına dayanıklılığı artıran aday QTL'ler tanımlanmıştır. Bu QTL'lerden her biri Mrg02 bağlantı grubuna düşen başaklanma tarihi için belirlenen QTL için aynı bölgede rastlanılarak allel ilişkilerinin pleiotropik etkisini açığa çıkarmıştır. Bu çalışmanın öngörülebilir sonuçları, haritalama denemelerinde göz ardı edilen doğadaki kalıcı varyasyonun zenginliğine ve gücüne işaret ederek ıslah çalışmalarında önemli keşiflere yol açacağını belirtmiştir.

Haikka ve ark. (2020), kendilenmiş hatlar, çeşitler ve bazı erişime açık hesaplarda deoksinevalenol dayanıklılık özellikleri ve agronomik özellikler üzerinde markör-özellik ilişkilerini bulabilmek için GWAS ve markör etkilerine dayalı genomik tahmin metodunu uygulamışlardır. K modeli ile agronomik özelliklerden olgunlaşma özelliği ile ilişkili markör-özellik ilişkileri belirlenerek kromozom üzerindeki lokasyonlar tanımlanmaya çalışılmıştır. Üç önemli markör ilişkisinden ikisinin Bonferroni testine göre aşırı derecede ilişkili olduğu saptanarak bu markörler (M2425 ve M1103) aynı haplotip blok grubunda yer almıştır. Araştırmada diğer incelenen özellikler için önemli markör-özellik ilişkisine rastlanamamıştır. Çapraz doğrulamada bazı dayanıklılıkla ilişkili özellikler pozitif bir doğruluk sağlayarak genomik tahminin ümitvar bir metot ve çimlenme yeteneği için üretilen genomik ıslah değerlerinin yulaf ıslah programlarında kapasiteli ve genetik kazanca dönüştürmede önemli bir yol olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar, denemelerindeki varyasyonun dayanıklılık özellikleri ve SNP'ler arasındaki önemli ilişkileri bulamamalarında yetersizlikten kaynaklanabileceğini ve ıslah materyalindeki varyasyonun daha fazla birikimle dayanıklılık ıslahı için faydalı olabileceğini bildirmişlerdir.

3. MATERYAL METOT

3.1. Materyal

Bu çalışmaya konu olan yerel yulaf genotiplerine ait olan tohumlar önceki üretim sezonlarında ekilerek tek bitki seleksiyonuyla çoğaltılmıştır. Çalışmada bitki materyali olarak USDA-ARS-Ulusal Gen Bankasından (United States Department of Agriculture-Agricultural Research Service, National Small Grains Collection) temin edilen 167 adet yerel yulaf genotipi ve ülkemizde tescilli olan 4 adet çeşit kontrol olarak (Arslanbey, Kahraman, Kırklar ve Yeniçeri) kullanılmıştır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1. Çalışmada kullanılan Türk yulaf genotipleri ve tescilli çeşitler.

No	Name	Local Name	collection No	Botanical Name	Region
1	Arslanbey				
2	Kahraman				
3	Kırklar				
4	Yeniçeri				
5	TL6	4322	168122	<i>Avena sativa</i>	Afyon
6	TL7	4327	168123	<i>Avena sativa</i>	Afyon
7	TL8	4110	170936	<i>Avena sativa</i>	Afyon
8	TL9	2101	119477	<i>Avena sativa</i>	Ankara
9	TL10	10342	178483	<i>Avena sativa</i>	Ankara
10	TL11	6	203450	<i>Avena sativa</i>	Ankara
11	TL12	83	204406	<i>Avena sativa</i>	Ankara
12	TL13	CAV 2152	411399	<i>Avena sativa</i>	Ankara
13	TL15	1610	168068	<i>Avena sativa</i>	Antalya
14	TL21	151c-1	577978	<i>Avena sativa</i>	Artvin
15	TL26	1172	119474	<i>Avena sativa</i>	Balıkesir
16	TL28	3305	168097	<i>Avena sativa</i>	Balıkesir
17	TL37	3469	168101	<i>Avena sativa</i>	Bursa
18	TL38	Cift Yulaf	168102	<i>Avena sativa</i>	Bursa
19	TL42	Bayrak Sumbuleli	177861	<i>Avena sativa</i>	Bursa
20	TL53	3089	168094	<i>Avena sativa</i>	Çanakkale
21	TL55	5731	177852	<i>Avena sativa</i>	Çanakkale
22	TL59	CAV 2145	411416	<i>Avena sativa</i>	Çankırı
23	TL61	37c-1-1	577901	<i>Avena sativa</i>	Çorum
24	TL62	46b-1	577908	<i>Avena sativa</i>	Çorum
25	TL63	3282	119478	<i>Avena sativa</i>	Edime
26	TL64	CAV 3422	411408	<i>Avena sativa</i>	Edime

27	TL65	CAV 3423	411409	<i>Avena sativa</i>	Edime
28	TL67	CAV 3427	411411	<i>Avena sativa</i>	Edime
29	TL69	CAV 2140	411401	<i>Avena sativa</i>	Elazig
30	TL71	CAV 3438	411414	<i>Avena sativa</i>	Erzurum
31	TL72	117a-1	577946	<i>Avena sativa</i>	Erzurum
32	TL73	157c-1	577980	<i>Avena sativa</i>	Erzurum
33	TL74	3945	168108	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
34	TL75	4333	168124	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
35	TL76	3906	170934	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
36	TL77	4280	170937	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
37	TL78	9513	177860	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
38	TL79	2a-1	577856	<i>Avena sativa</i>	Eskisehir
39	TL86	Yulaf	167378	<i>Avena sativa</i>	İçel
40	TL89	5895	178479	<i>Avena sativa</i>	Istanbul
41	TL90	CAV 2128	411432	<i>Avena sativa</i>	Istanbul
42	TL92	2002	168077	<i>Avena sativa</i>	Izmir
43	TL95	7302	182482	<i>Avena sativa</i>	Kars
44	TL96	79TK099-523	470278	<i>Avena sativa</i>	Kars
45	TL97	127c.1	577953	<i>Avena sativa</i>	Kars
46	TL98	132a-1	577958	<i>Avena sativa</i>	Kars
47	TL99	135b-1	577962	<i>Avena sativa</i>	Kars
48	TL100	139b-1	577967	<i>Avena sativa</i>	Kars
49	TL101	144c-1	577973	<i>Avena sativa</i>	Kars
50	TL102	CAV 2147	411434	<i>Avena sativa</i>	Kastamonu
51	TL104	20e	577866	<i>Avena sativa</i>	Kastamonu
52	TL105	CAV 2142	411415	<i>Avena sativa</i>	Kayseri
53	TL106	CAV 2118	411423	<i>Avena sativa</i>	Kayseri
54	TL107	2494	168081	<i>Avena sativa</i>	Kırklareli
55	TL108	2523	168082	<i>Avena sativa</i>	Kırklareli
56	TL109	2573	168083	<i>Avena sativa</i>	Kırklareli
57	TL110	2574	168084	<i>Avena sativa</i>	Kırklareli
58	TL113	2588	170246	<i>Avena sativa</i>	Kırklareli
59	TL114	CAV 2144	411427	<i>Avena sativa</i>	Kirsehir
60	TL119	3873	168107	<i>Avena sativa</i>	Konya
61	TL120	3984	168109	<i>Avena sativa</i>	Konya
62	TL121	3985	168110	<i>Avena sativa</i>	Konya
63	TL122	4027	168113	<i>Avena sativa</i>	Konya
64	TL123	4035	168114	<i>Avena sativa</i>	Konya
65	TL124	4100	168115	<i>Avena sativa</i>	Konya
66	TL125	4251	168119	<i>Avena sativa</i>	Konya
67	TL126	4288	168120	<i>Avena sativa</i>	Konya
68	TL127	4358	168126	<i>Avena sativa</i>	Konya
69	TL128	3846	170933	<i>Avena sativa</i>	Konya
70	TL129	9278	177858	<i>Avena sativa</i>	Konya

71	TL130	9472	177859	<i>Avena sativa</i>	Kütahya
72	TL133	2163	168079	<i>Avena sativa</i>	Manisa
73	TL136	CAV 2114	411428	<i>Avena sativa</i>	Maraş
74	TL137	CW 544	9101	<i>Avena sativa</i>	Muğla
75	TL139	CAV 2143	411426	<i>Avena sativa</i>	Nevşehir
76	TL140	2018	119476	<i>Avena sativa</i>	Niğde
77	TL142	6957	173581	<i>Avena sativa</i>	Ordu
78	TL143	6984	173582	<i>Avena sativa</i>	Ordu
79	TL144	6949	182479	<i>Avena sativa</i>	Ordu
80	TL145	69	577919	<i>Avena sativa</i>	Ordu
81	TL146	70-1	577920	<i>Avena sativa</i>	Ordu
82	TL147	71-1	577925	<i>Avena sativa</i>	Ordu
83	TL148	72-1	577930	<i>Avena sativa</i>	Ordu
84	TL149	74c-1	577936	<i>Avena sativa</i>	Ordu
85	TL152	4346	168125	<i>Avena sativa</i>	Samsun
86	TL156	5667	178477	<i>Avena sativa</i>	Samsun
87	TL157	CAV 2151	411429	<i>Avena sativa</i>	Samsun
88	TL158	67a-1	577914	<i>Avena sativa</i>	Samsun
89	TL160	CAV 2148	411402	<i>Avena sativa</i>	Sinop
90	TL162	29a-1-1	577875	<i>Avena sativa</i>	Sinop
91	TL165	NSGC 7351	606326	<i>Avena sativa</i>	Sinop
92	TL166	4171	168117	<i>Avena sativa</i>	Sivas
93	TL167	9014	177857	<i>Avena sativa</i>	Sivas
94	TL168	309	204858	<i>Avena sativa</i>	Sivas
95	TL170	87a-1	577938	<i>Avena sativa</i>	Sivas
96	TL171	169-1	577985	<i>Avena sativa</i>	Sivas
97	TL172	170c-1	577988	<i>Avena sativa</i>	Sivas
98	TL173	172b-1	577990	<i>Avena sativa</i>	Sivas
99	TL174	175b-1	577992	<i>Avena sativa</i>	Sivas
100	TL175	176b-1	577998	<i>Avena sativa</i>	Sivas
101	TL184	5872	178478	<i>Avena sativa</i>	Tekirdağ
102	TL187	CAV 2149	411438	<i>Avena sativa</i>	Tokat
103	TL188	57a-1	577911	<i>Avena sativa</i>	Tokat
104	TL189	7086	172382	<i>Avena sativa</i>	Trabzon
105	TL191	CAV 2141	411439	<i>Avena sativa</i>	Yozgat
106	TL194		TR35074	<i>Avena sativa</i>	Adapazarı
107	TL196		TR35457	<i>Avena byzantina</i>	Burdur
108	TL199		TR37371	<i>Avena sativa</i>	Çorum
109	TL210		TR26318	<i>Avena byzantina</i>	Muğla
110	TL220		TR26681	<i>Avena byzantina</i>	Balıkesir
111	TL222		TR12106	<i>Avena sativa</i>	Muğla

112	TL223	TR12198	<i>Avena sativa</i>	Aydın
113	TL238	TR12269	<i>Avena byzantina</i>	Antalya
114	TL240	TR40667	<i>Avena sativa</i>	Muğla
115	TL242	TR40730	<i>Avena sativa</i>	Mersin
116	TL243	TR46568	<i>Avena sativa</i>	Antalya
117	TL252	TR68745	<i>Avena sativa</i>	Bilecik
118	TL255	40/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
119	TL256	40/5	<i>Avena sativa</i>	Konya
120	TL258	40/7	<i>Avena sativa</i>	Konya
121	TL261	45/2	<i>Avena sativa</i>	Konya
122	TL264	36/5	<i>Avena sativa</i>	Konya
123	TL265	39/2	<i>Avena sativa</i>	Konya
124	TL280	44/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
125	TL281	39/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
126	TL283	37/2	<i>Avena sativa</i>	Konya
127	TL284	36/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
128	TL285	50/5	<i>Avena sativa</i>	Konya
129	TL287	50/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
130	TL289	36/12	<i>Avena sativa</i>	Konya
131	TL291	36/8	<i>Avena sativa</i>	Konya
132	TL293	49/4	<i>Avena sativa</i>	Konya
133	TL294	39/1	<i>Avena sativa</i>	Konya
134	TL296	37/7	<i>Avena sativa</i>	Konya
135	TL297	38/8	<i>Avena sativa</i>	Konya
136	TL299	40/3	<i>Avena sativa</i>	Konya
137	TL300	44/1	<i>Avena sativa</i>	Konya
138	TL306	36/1	<i>Avena sativa</i>	Konya
139	TL307	37/1	<i>Avena sativa</i>	Konya
140	TL308	AVE 1900/84	<i>Avena sativa</i> L. var. mutica Alef	
141	TL313	AVE 4348/88 No:4693	<i>Avena</i> sp.	
142	TL315	AVE 3462	Turkei <i>Avena</i> sp.	
143	TL318	AVE 3490/98 No:5325.	Turkei <i>Avena</i> sp	
144	TL319	AVE 4217/77	APEKA <i>Avena</i> sp.	
145	TL320	AVE 442/84	<i>Avena sativa</i> L. var Pilasa	
146	TL326	AVE 3460/98	<i>Avena</i> sp. Turkei	
147	TL332	AVE 1310/99	Eskişehir 253 <i>Avena sativa</i> L. var. aristata Krause	

148	TL333	AVE 1312/78	Eskişehir 255 <i>Avena sativa</i> L. var. <i>mutica</i> Alef
149	TL337	AVE 3448/99	<i>Avena</i> sp. Turkei
150	TL340	AVE 2834/99	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>Aurea</i> Körn
151	TL341	AVE 463/92	<i>Avena byzantina</i> Koch subsp. <i>byzantina</i>
152	TL342	AVE 1304	Turkish Oat Nr 4289 <i>Avena byzantina</i> Koch subsp. <i>byzantina</i>
153	TL343	AVE 4841/98	<i>Avena</i> sp.
154	TL345	AVE 3642/98	<i>Avena</i> sp.
155	TL346	AVE 216/91	Eskişehir 497 <i>Avena sativa</i> L. var. <i>mutica</i> Alef
156	TL347	AVE 1119/75	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>mutica</i> Alef
157	TL352	AVE 3485/98 No: 4678	<i>Avena</i> sp.
158	TL353	AVE 441/84	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>grisea</i> Körn
159	TL357	AVE 289/86	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>Pilosa</i>
160	TL358	AVE 4186/77	<i>Avena</i> sp. Turkei
161	TL362	AVE 1386/85	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>Krausei</i> Körn
162	TL363	AVE 3818/89	Ankara 76
163	TL366	AVE 4105/89 No:5910	<i>Avena</i> sp.
164	TL368	AVE 4785/99	<i>Avena</i> sp.
165	TL372	AVE 4554 No: 4675	<i>Avena</i> sp.
166	TL373	AVE 1387/82	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>Brunea</i> Körn
167	TL374	AVE 3532 KN 325	<i>Avena</i> sp.
168	TL376	AVE 4395/88 No:4692	<i>Avena</i> sp.
169	TL377	AVE 1118/75	<i>Avena sativa</i> L. var. <i>mutica</i> Alef
170	TL380	AVE 4345/88 No: 4689	<i>Avena</i> sp.
171	TL382	AVE 4338/89 No: 4688	<i>Avena</i> sp.

3.2. Metot

3.2.1. Laboratuvar Çalışmaları

3.2.1.1. Deneme Şartları ve Çimlendirme Testi

Çalışmada 167 yerel genotip ve 4 kontrol çeşit olmak üzere toplam 171 adet yulaf genotipinden oluşan bir ilişki haritalama paneline ait tohumlar bitki materyali olarak kullanılmıştır. Araştırma, laboratuvar şartlarında bazı çimlenme özelliklerinin (koleoptil uzunluğu, plumula uzunluğu, radikula uzunluğu, çimlenme hızı, çimlenme gücü, tohum vigor indeksi) fenotipik olarak incelenmesi, bu özelliklerle ilişkili aday markörlerin belirlenmesi için augmented deneme deseni planına göre 6 tekrarlamalı olarak kurulmuştur. Bu amaçla, öncelikle her genotipten 25 tane tohum sayılıp zarflarla ayrılmıştır. Tohumlar %1'lik NaOCl (sodyum hipoklorit asit) solüsyon çözeltisi ile yüzey sterilizasyonu işlemine tabi tutularak ekim öncesinde hijyenli bir ortamın oluşması sağlanmıştır. Her genotipe ait 25 adet tohum saf suyun içinde bulunduğu karıştırıcıda 1 dakika boyunca hızlıca çalkalandıktan sonra eleğe dökülerek ekim işlemine hazır hale getirilmiştir. 171 adet yulaf genotipine ait fenotipik varyasyonu ve büyüme gelişimini incelemek için otoklavlanmış petri kaplarının içindeki çift katlı steril filtre kağıtlarına genotip başına 25 adet olacak şekilde tohumlar birbirine değmeden elle serpiştirilerek ekim işlemi tamamlanmıştır. Petri kaplarının içinde her tekerrürdeki tohumlar 8 gün boyunca 25 °C'de kültür odasında çimlenmeye bırakılarak gelişimleri takip edilmiştir. İki güne bir bitkilerin büyüme ve gelişimi için ihtiyaç duyduğu yeterli miktardaki su verilerek gerekli kültürel işlem yapılmıştır. Tohumların çürümemesi, gelişimini ve çimlenmesini engelleyecek kontaminasyon ortamının oluşumunu engellemek için bitkilere çok aşırı düzeyde sulama yapılmamış olup, tohumun embriyosunu besleyeceği kadar ihtiyaç duyduğu miktarda saf su verilmiştir. Çimlenen tohumların gelişimleri her gün kontrol edilerek gerekli gözlemler alınmıştır. Tohumların kökçüğü en az 2 mm'ye ulaştığında tohumlar çimlenmiş olarak kabul edilmiştir. Denemede ilk 4 gün çimlenme hızı; 8. günde ise çimlenme gücü, koleoptil uzunluğu, plumula uzunluğu, radikula uzunluğu, tohum vigor indeksi gibi bazı çimlenme özellikleri fenotiplenerek veriler kayıt edilmiştir. Çimlenmeyen ve yeterli düzeyde olgunlaşamamış genotiplerdeki tohumların kökçüklerinin istenilen büyüklüğe gelmesi için tohumların ekimleri yeniden yapılarak çimlenmeler gerçekleşinceye kadar testlemelere devam edilmiştir.

3.2.2. İncelenen Özellikler (Fenotipleme)

Araştırmada incelenen çimlenme özellikleri Dumlupınar (2005) 'ın uyguladığı prosedüre göre esas alınarak ölçülmüş ve özelliklerle ilgili gerekli açıklamalar aşağıda belirtilmiştir.

3.2.2.1. Çimlenme Hızı (%)

İlk 4 gün içerisinde çimlenen tohumların sayısı belirlenmiş ve % olarak hesaplanmıştır.

3.2.2.2. Çimlenme Gücü (%)

Çimlenmenin 8. günü sonunda çimlenen tohumlar sayılıp % olarak oranı belirlenmiştir.

$$\text{Çimlenme Oranı} = (\text{Çimlenen Tohum Sayısı} / \text{Toplam Tohum Sayısı}) \times 100$$

3.2.2.3. Koleoptil Uzunluğu (mm)

Çimlenmenin 8. günü sonunda çimlenen tohumlardaki koleoptil uzunluğunun ölçülmesiyle bulunmuştur.

3.2.2.4. Plumula Uzunluğu (mm)

Çimlenmenin 8. günü sonunda çimlenen tohumlardaki plumula uzunluğunun ölçülmesiyle bulunmuştur.

3.2.2.5. Radikula Uzunluğu (mm)

Çimlenmenin 8. günü sonunda çimlenen tohumlardaki radikula uzunluğunun ölçülmesiyle bulunmuştur.

3.2.2.6. Tohum Vigor İndeksi

Kök uzunluğu ve sürgün uzunluğunun çimlenme yüzdesi ile çarpılması sonucu hesaplanmıştır.

3.2.3. Fenotipik Verilerin İstatistiksel Analizi

Laboratuvardaki incelemeler sonucu elde edilerek toplanan fenotipik veriler augmented deneme planına göre JMP istatistik paket programı kullanılarak her bir özellik için ayrı ayrı varyans analizine (F testi) tâbi tutulmuştur. Ortalamaların karşılaştırılması da aynı paket programı aracılığıyla çoklu karşılaştırma testlerinden olan Duncan testine dayalı yapılarak tablolar halinde varyans analizinin sonuçları verilip elde

edilen rakamsal değerlerin genotipler arasındaki istatistiksel önem farklılıkları belirlenmiştir. Temel bileşen değerleri, özelliklerin ve genotiplerin ortalama verileri üzerinden biplot analiz yaklaşımıyla incelenmiştir (JMP, 2020).

3.2.4. Fenotip ile Genotip Arasında Aday Gen İlişki Haritalama Analizi

Yulafta bazı çimlenme özellikleri ile 6K çip setindeki SNP markörleri arasındaki ilişkiyi belirlemek için GAPİT Version 2 (Tang ve ark., 2016) yazılımı kullanılmıştır. R istatistiksel programlama dilindeki son ilerleme ve kayda değer gelişmeler ilişkilendirme analizleri için kullanıcı dostu paket programlara olan ihtiyacı doğurmuştur. GAPİT, GWAS ve genomik seleksiyon uygulayan halka açık, ücretsiz ve faydalı bir R tabanlı program olup, günümüzde birçok araştırma grubu tarafından popülaritesi kanıtlanarak yaygın bir şekilde analizlerde tercih edilmeye devam etmektedir. Programın en önemli avantajları, geniş sayıda SNP markörlerini ele alarak genomik verileri depolamaya ve riske atmayacak şekilde yoğun hesaplama gücünü azaltmak gibi yeterli özelliklere sahip olmasıdır. Çalışmada, markörlerin minör allel frekans değeri % 5'in altında olanlar ($MAF < 0.05$) ayıklanarak çıkarılmış ve yüksek kalitede ham SNP'ler elde edilmiştir. Heterozigotluk frekansı hem bireyler hem de markörler arasında hesaplanmıştır. Sonrasında da aynı programda markörler arasındaki LD (linkage disequilibrium)'yi hesaplamak için önemli bir kriter olan markör yoğunluğu belirlenerek fiziksel mesafedeki LD bozulması ve markör yoğunluğu arasındaki karşılaştırmayla markörlerin yeterince LD yoğunluğuna sahip olup olmadığı plot grafikte sunulmuştur. LD analizinde markörlerin birbirleriyle karşılıklı olarak mutasyon ve geçmişine dayalı rekombinasyonunu belirten LD azalışının, yayılım grafiğinde düştüğü r^2 değeri hesaplanmıştır. İlişkilendirme çalışmasında genotipleri gruplara dağıtan, grupların genetik etkilerini rastgele etkiyle ilişkilendirerek geniş örneklerde zaman diliminin korunmasıyla istatistiksel gücü teşvik eden Baskılandırılmış Karışık Doğrusal Model (CMLM) yönteminin seçilmesiyle fenotip (P), genotip (G), popölasyon yapısını ifade eden PCA ve akrabalık katsayısı (K) verileri bir araya getirildikten sonra aday gen haritalama analizi gerçekleştirilmiştir. İlişkilendirme analizi sonucu markörlerin x eksenindeki farklı kromozomlarda genomik pozisyonu ve y eksenindeki p değerlerinin logaritmik ($-\log_{10} p$) gösterimi Manhattan plot, beklenen ve gözlenen p değerleriyse Quantile-quantile (Q-Q) plot grafiğinde görselleştirilerek sunulmuştur. Ayrıca, Van Raden (2008)'in yöntemini izleyerek genotip bireylerinin kinship matrisine dayalı

genetik ve akrabalık köken ilişkisini gösteren bir ısı haritası ve populasyon yapısını ifade eden 3D PC plotu oluşturulmuştur.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Yerel yulaf genotiplerinin incelenen bazı çimlenme özelliklerindeki performanslarının belirlenmesi amacıyla laboratuvar şartlarında yürütülen deneme sonucu elde edilen rakamsal değerler istatistiki olarak değerlendirilmiş, varyans analiz tablolarındaki ve denemeden toplanan fenotipik verilerdeki değerler aşağıdaki gibi sırasıyla sunulmuştur.

4.1. Çimlenme Hızı (%)

Çizelge 4.1. Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait varyans analiz tablosu

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	550.000	110.000	
Genotip	177	19063.697	107.704	1.1955
Hata	15	1351.333	90.089	
Genel	197	21516.040		

** % 1 ve * % 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.2. Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait denemede veri değerleri

Genotip	Çimlenme Hızı	Genotip	Çimlenme Hızı
Arslanbey	41	TL12	24
Kahraman	43	TL13	24
Kırklar	43	TL15	24
Yeniçeri	39	TL21	40
TL6	24	TL26	48
TL7	32	TL28	48
TL8	48	TL37	36
TL9	48	TL38	28
TL10	56	TL42	44
TL11	44	TL53	32

Çizelge 4.2. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait denemede ki veri değ erleri

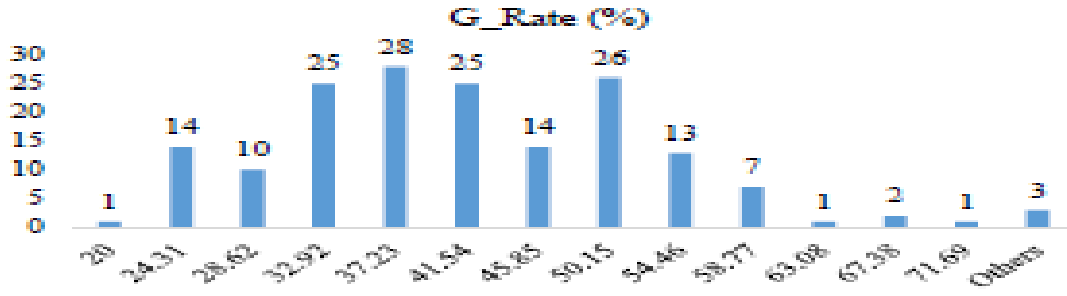
TL55	20	TL99	36
TL59	40	TL100	36
TL61	72	TL101	24
TL62	40	TL102	24
TL63	32	TL104	32
TL64	24	TL105	28
TL65	32	TL106	44
TL67	36	TL107	56
TL69	32	TL108	52
TL71	40	TL109	40
TL72	24	TL110	28
TL73	48	TL113	24
TL74	32	TL114	32
TL75	36	TL119	24
TL76	48	TL120	48
TL77	36	TL121	40
TL78	48	TL122	36
TL79	28	TL123	48
TL86	48	TL124	32
TL89	36	TL125	40
TL90	48	TL126	24
TL92	28	TL127	48
TL95	32	TL128	32
TL96	36	TL129	32
TL97	76	TL130	48
TL98	40	TL133	60

Çizelge 4.2. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait denemede ki veri değ erleri

TL136	24	TL174	28
TL137	40	TL175	32
TL139	36	TL184	36
TL140	52	TL187	48
TL142	32	TL188	36
TL143	52	TL189	48
TL144	44	TL191	40
TL145	48	TL194	40
TL146	52	TL196	52
TL147	36	TL199	32
TL148	48	TL210	52
TL149	68	TL220	24
TL152	40	TL222	44
TL156	36	TL238	64
TL158	32	TL240	48
TL160	24	TL242	52
TL162	28	TL243	48
TL165	28	TL252	44
TL166	48	TL253	56
TL168	40	TL254	48
TL167	32	TL257	44
TL168	40	TL258	48
TL170	48	TL259	48
TL171	32	TL261	36
TL172	36	TL264	56
TL173	36	TL265	36

Çizelge 4.2. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme hızına ait denemede ki veri değ erleri

TL280	36	TL333	36
TL281	36	TL337	40
TL283	44	TL340	48
TL284	40	TL341	32
TL285	48	TL342	32
TL287	36	TL343	40
TL288	56	TL346	44
TL289	52	TL347	40
TL291	52	TL352	44
TL293	32	TL353	56
TL294	32	TL357	52
TL296	36	TL358	44
TL297	44	TL362	36
TL299	40	TL363	48
TL300	36	TL366	52
TL305	24	TL368	64
TL306	36	TL372	52
TL307	48	TL373	56
TL308	40	TL374	28
TL313	40	TL375	40
TL315	44	TL376	40
TL318	32	TL377	32
TL319	36	TL380	40
TL320	32	TL382	56
TL326	36	TL223	40
TL332	28		

Şekil 4.1. Yerel yulaf genotiplerinin çimlenme hızına ait histogram grafiği

Çimlenme hızı bakımından yulaf genotipleri arasında önemli farklılık bulunmamıştır (Çizelge 4.1.). Araştırmada yerel genotiplere ait çimlenme hızı değerleri % 20-76 arasında değişirken, kontrol çeşitlerde bu değer % 39-43 arasında değişim göstermektedir. (Şekil 4.1.). Laboratuvarında kurulan denemede çimlenme hızı özelliği incelenmiş ve TL149, TL61 ve TL97 numaralı genotiplerin çimlenme hızı yüzdelerinin ortalama değerleri sırasıyla % 68, % 72 ve % 76 olarak bulunurken, TL 55, TL6, TL12, TL13, TL15, TL64, TL72, TL126, TL119, TL113, TL102, TL102, TL101, TL136, TL160, TL220 ve TL305 numaralı genotiplerin çimlenme hızı yüzdelerinin ortalama değerleri sırasıyla % 20 ve % 24 olarak tespit edilmiştir.

Akyol (2014) 'a göre yulaf çeşitlerinin farklı pH ve ıslatma seviyelerindeki çimlenme performanslarını belirlemek amacıyla yürütülen çalışmada çimlenme hızının, pH seviyeleri, ıslatma x çeşit interaksyonu ($p < 0.05$), çeşitler ve çeşit x pH interaksyonu bakımından ($p < 0.01$) istatistiki olarak önemli bulunduğunu bildirmiştir. . Ayrıca, yulaf çeşitlerinin çimlenme performanslarının birbirine göre farklılık gösterdiği tespit edilerek farklı pH seviyelerinin çimlenme performanslarına etkisinde dolaylı olarak pH 7' de olumlu tepki verdiği ve ıslatma seviyelerinin çimlenme performanslarına hiçbir istatistiki etkisinin olmadığı görülmüştür.

4.2. Çimlenme Gücü (%)

Çizelge 4.3. Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait varyans analiz tablosu

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	133.333	26.6666	
Genotip	177	26450.424	149.437	4.4712**
Hata	15	501.333	33.422	
Genel	197	29187.556		

**% 1 ve *% 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.4. Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait denemedeki veri değerleri

Genotip	Çimlenme Gücü	Genotip	Çimlenme Gücü
Arslanbey	82	TL28	76
Kahraman	80	TL37	72
Kırklar	83	TL38	76
Yeniçeri	81	TL42	92
TL6	68	TL53	68
TL7	64	TL55	56
TL8	96	TL59	80
TL9	96	TL61	100
TL10	100	TL62	80
TL11	100	TL63	88
TL12	56	TL64	64
TL13	56	TL65	56
TL15	64	TL67	84
TL21	60	TL69	88
TL26	64	TL71	96

Çizelge 4.4. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait denemedeki veri değerleri.

Genotip	Çimlenme Gücü	Genotip	Çimlenme Gücü
TL72	72	TL109	64
TL73	92	TL110	64
TL74	68	TL113	52
TL75	60	TL114	56
TL76	60	TL119	52
TL77	88	TL120	84
TL78	56	TL121	92
TL79	68	TL122	56
TL86	64	TL123	68
TL89	84	TL124	68
TL90	60	TL125	80
TL92	64	TL126	56
TL95	64	TL127	88
TL96	60	TL128	68
TL97	96	TL129	56
TL98	94	TL130	56
TL99	64	TL133	72
TL100	60	TL136	88
TL101	56	TL137	88
TL102	68	TL139	76
TL104	92	TL140	80
TL105	68	TL142	80
TL106	60	TL143	68
TL107	72	TL144	64
TL108	60	TL145	84

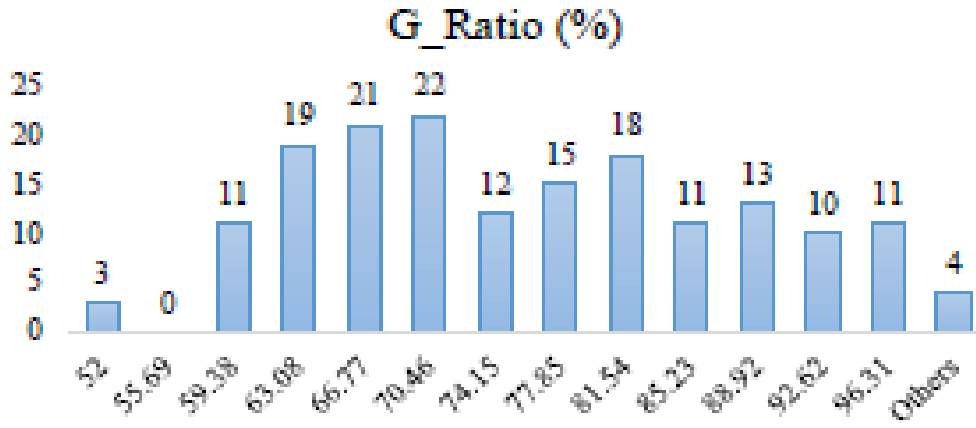

Çizelge 4.4. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait denemedeki veri değerleri.

Genotip	Çimlenme Gücü	Genotip	Çimlenme Gücü
TL146	80	TL194	80
TL147	60	TL196	92
TL148	76	TL199	64
TL149	100	TL210	76
TL152	88	TL220	60
TL156	80	TL222	64
TL157	96	TL238	88
TL158	80	TL240	60
TL160	72	TL242	64
TL162	64	TL243	60
TL165	64	TL252	52
TL166	68	TL253	76
TL167	64	TL254	68
TL168	80	TL255	84
TL170	92	TL256	92
TL171	60	TL257	68
TL172	60	TL258	96
TL173	76	TL259	76
TL174	76	TL261	68
TL175	96	TL264	80
TL184	60	TL265	60
TL187	60	TL280	72
TL188	64	TL281	68
TL189	92	TL283	76
TL191	72	TL284	76

Çizelge 4.4. (Devamı) Yulaf genotiplerinde çimlenme gücüne ait denemedeki veri değerleri

Genotip	Çimlenme Gücü	Genotip	Çimlenme Gücü
TL285	76	TL340	84
TL287	76	TL341	68
TL288	80	TL342	96
TL289	88	TL343	88
TL291	88	TL345	96
TL293	72	TL346	72
TL294	68	TL347	64
TL296	68	TL352	80
TL297	68	TL353	84
TL299	60	TL357	92
TL300	72	TL358	84
TL305	68	TL362	80
TL306	84	TL363	76
TL307	96	TL366	76
TL308	60	TL368	88
TL313	64	TL372	84
TL315	68	TL373	76
TL318	68	TL374	64
TL319	76	TL375	88
TL320	80	TL376	68
TL326	68	TL377	92
TL332	80	TL380	72
TL333	88	TL382	80
TL337	72	TL223	68

Şekil 4.2. Yerel yulaf genotiplerinin çimlenme gücüne ait histogram grafiği

Yapılan varyans analizi neticesinde, çimlenme gücü özelliği genotip, genel faktörleri bakımından % 5 düzeyinde önemli bulunmuştur. Araştırmada yerel genotiplere ait çimlenme gücü değerleri %52-100, kontrol çeşitlerdeyse %80-83 arasında değişim göstermiştir (Şekil 4.2.). Laboratuvarında kurulan denemede çimlenme gücü özelliği incelenmiş ve TL71, TL97, TL157, TL175, TL258, TL345, TL10, TL11, TL61 ve TL149 numaralı genotiplerin çimlenme gücü yüzdelерinin ortalama değerleri sırasıyla % 96 ile % 100 olarak bulunup en yüksek değere sahip olurken, TL113, TL119, TL252, TL12, TL55, TL65, TL78, TL101, TL114, TL122, TL126, TL129 ve TL130 numaralı genotiplerin çimlenme gücü yüzdelерinin ortalama değerleri sırasıyla % 52 ile % 56 olarak bulunup en düşük değere sahip olanlar arasında öne çıkmışlardır. (Çizelge 4.4).

Araştırmadaki bulgularımızın Dumlupınar ve ark. (2011)'nin bulguları ile benzer uyumluluk içerisinde olduğu görülmektedir. Yulafta çok düşük sıcaklıklarda yetiştirilen genotiplerin daha çimlenme döneminde kaybolmasına yol açacağı, bu durumun sanıldığı gibi aksine yulafta çimlenme değerini arttırdığı ifade edilerek, genotiplerin kavuz oranları ve diğer tohum özelliklerinin de ekim sonrasında çimlenme ve çıkış oranlarının farklılık göstermesinde rol oynadığı bildirilmiştir (Dumlupınar, 2010).

4.3. Radikula Uzunluğu (mm)

Çizelge 4.5. Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait varyans analiz tablosu.

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	64.9705	12.9941	
Genotip	177	3013.5880	17.0259	2.8159*
Hata	15	90.6939	6.0463	
Genel	197	3696.4280		

** % 1 ve * % 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.6. Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait denemedeki veri değeri.

Genotip	Radikula Uzunluğu (mm)	Genotip	Radikula Uzunluğu (mm)
Arslanbey	12.72	TL38	14.20
Kahraman	13.44	TL42	13.33
Kırklar	13.49	TL53	15.56
Yeniçeri	13.48	TL55	12.00
TL6	9.17	TL59	10.60
TL7	8.00	TL61	14.75
TL8	8.71	TL62	12.40
TL9	15.00	TL63	12.00
TL10	16.89	TL64	10.50
TL11	14.75	TL65	9.67
TL12	16.00	TL67	11.67
TL13	9.40	TL69	12.83
TL15	19.00	TL71	12.33
TL21	13.00	TL72	11.89
TL26	12.56	TL73	16.00
TL28	11.17	TL74	13.00
TL37	12.36	TL75	13.40

Çizelge 4.6. (Devamı) Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait denemede ki veri değ erleri.

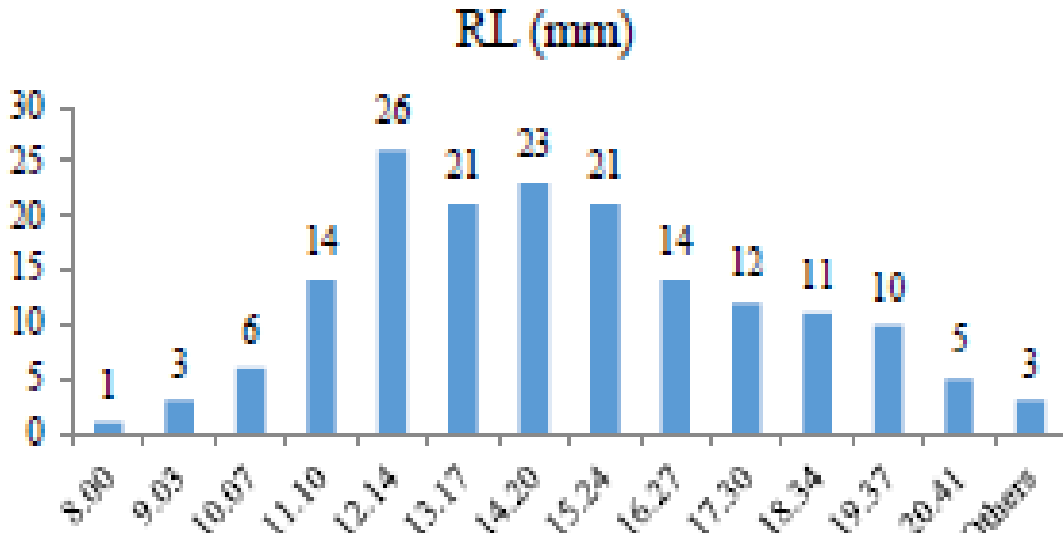
Genotip	Radikula Uzunluğ u (mm)	Genotip	Radikula Uzunluğ u (mm)
TL76	19.42	TL119	10.27
TL77	14.80	TL120	11.33
TL78	17.00	TL121	10.13
TL79	19.83	TL122	14.00
TL86	14.33	TL123	17.50
TL89	13.08	TL124	12.25
TL90	12.57	TL125	19.75
TL92	14.50	TL126	14.25
TL95	11.82	TL127	19.35
TL96	16.12	TL128	11.50
TL97	12.00	TL129	19.29
TL98	15.17	TL130	12.17
TL99	20.80	TL133	15.91
TL100	17.67	TL136	18.50
TL101	13.43	TL137	15.77
TL102	17.31	TL139	13.70
TL104	18.64	TL140	14.00
TL105	17.45	TL142	17.00
TL106	16.00	TL143	17.00
TL107	17.00	TL144	12.00
TL108	14.00	TL145	19.91
TL109	14.70	TL146	15.00
TL110	12.50	TL147	14.30
TL113	18.00	TL148	14.50
TL114	19.00	TL149	15.60

Çizelge 4.6. (Devamı) Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri.

Genotip	Radikula Uzunluğu (mm)	Genotip	Radikula Uzunluğu (mm)
TL152	17.88	TL220	17.00
TL156	13.09	TL222	18.00
TL157	16.48	TL238	19.00
TL158	16.00	TL240	11.07
TL160	13.75	TL242	16.63
TL162	14.38	TL243	12.00
TL165	11.70	TL252	11.00
TL166	17.00	TL253	16.25
TL167	10.80	TL254	21.00
TL168	11.50	TL255	10.80
TL170	12.45	TL256	11.39
TL171	11.50	TL257	14.40
TL172	14.50	TL258	10.11
TL173	13.42	TL259	11.00
TL174	10.91	TL261	11.80
TL175	14.20	TL264	13.00
TL184	15.11	TL265	9.00
TL187	12.33	TL280	17.40
TL188	16.00	TL281	12.43
TL189	15.75	TL283	11.60
TL191	14.00	TL284	18.50
TL194	14.31	TL285	11.75
TL196	17.50	TL287	13.38
TL199	15.00	TL288	12.00
TL210	14.86	TL289	11.89

Çizelge 4.6. (Devamı) Yulaf genotiplerinde radikula uzunluğuna ait denemede ki veri değ erleri.

Genotip	Radikula Uzunluğ u (mm)	Genotip	Radikula Uzunluğ u (mm)
TL291	13.38	TL342	18.40
TL293	12.00	TL343	21.44
TL294	18.40	TL345	13.67
TL296	12.00	TL346	15.60
TL297	11.50	TL347	11.00
TL299	12.00	TL352	13.40
TL300	11.50	TL353	15.18
TL305	12.00	TL357	13.00
TL306	15.33	TL358	16.65
TL307	12.78	TL362	10.09
TL308	10.00	TL363	12.00
TL313	16.00	TL366	17.00
TL315	14.33	TL368	14.00
TL318	18.00	TL372	13.67
TL319	20.00	TL373	15.24
TL320	12.44	TL374	10.67
TL326	16.50	TL375	15.00
TL332	14.09	TL376	11.67
TL333	8.57	TL377	10.06
TL337	17.50	TL380	10.00
TL340	14.00	TL382	10.79
TL341	12.60	TL223	21.00

Şekil 4.3. Yerel yulaf genotiplerinin radikula uzunluğuna ait histogram grafiği

Yapılan varyans analizi neticesinde, radikula uzunluğu özelliği genotip, genel faktörleri bakımından % 5 düzeyinde önemli bulunmuştur (Çizelge 4.5.). Yerel genotiplere ait radikula uzunluğu değerleri 8.00 ile 21.44, kontrol çeşitlerdeyse 12.72 ile 13.49 arasında değişim gösterdiği görülebilmektedir (Şekil 4.3.). Laboratuvarında kurulan denemede radikula uzunluğu özelliği incelenmiş ve TL99 ile TL343 numaralı genotiplerin radikula uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 20.80 ve 21.44 olarak bulunup en yüksek değerleri yansıtırken, TL7 ve TL333 numaralı genotiplerde radikula uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 8.00 ve 8.57 olarak tespit edilerek en düşük değerde oldukları belirlenmiştir (Çizelge 4.6.).

Araştırmadaki bulgu ve sonuçlarımız, Öner ve ark. (2018)'nın belirli tuz konsantrasyonlarında uygulanmış olan gibberellik asidin bazı çimlenme özellikleri üzerine etkisinin belirlenmesi amacıyla yürüttükleri çalışmada tuzun radikula uzunluğu üzerine çok önemli etkisinin olduğunu ($p < 0.0001$) rapor ettikleri bulgulardaki rastlantıyla farklılık göstermiştir. Ayrıca, artan tuz konsantrasyonlarının yulaftaki bazı çimlenme parametrelerine karşı etkinlik göstermesine karşın, 225 Mm konsantrasyonlarında araştırılan çimlenme özelliklerine etkisinin olduğu bildirilmiştir. Araştırmadan kaniya varılan bir diğer sonuca değinilecek olursa; GA3 dozu uygulamalarının net olarak görülememiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.4. Koleoptil Uzunluğu (mm)

Çizelge 4.7. Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait varyans analiz tablosu

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	81.2271	16.245	
Genotip	177	6716.5377	37.946	6.5988**
Hata	15	86.2572	5.7505	
Genel	197	7854.4897		

**% 1 ve *% 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.8. Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri

Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)	Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)
Arslanbey	25.95	TL21	18.33
Kahraman	24.92	TL26	17.63
Kırklar	24.92	TL28	23.00
Yeniçeri	23.65	TL37	17.00
TL6	17.40	TL38	23.63
TL7	12.33	TL42	36.33
TL8	18.00	TL53	45.00
TL9	33.00	TL55	18.00
TL10	34.00	TL59	18.60
TL11	38.40	TL61	25.45
TL12	39.41	TL62	22.67
TL13	22.00	TL63	26.00
TL15	30.00	TL64	16.75

Çizelge 4.8. (Devamı) Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemede ki veri değerler

Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)	Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)
TL65	20.50	TL105	33.57
TL67	31.50	TL106	19.45
TL69	21.40	TL107	29.45
TL71	27.00	TL108	26.67
TL72	16.78	TL109	25.50
TL73	28.50	TL110	31.00
TL74	37.00	TL113	24.33
TL75	34.52	TL114	33.00
TL76	33.41	TL119	25.00
TL77	35.00	TL120	37.09
TL78	36.00	TL121	30.00
TL79	32.00	TL122	32.00
TL86	41.00	TL123	34.00
TL89	34.00	TL124	32.00
TL90	35.42	TL125	31.00
TL92	30.00	TL126	27.00
TL95	29.00	TL127	31.00
TL96	31.48	TL128	24.00
TL97	35.00	TL129	36.00
TL98	33.00	TL130	23.20
TL99	36.00	TL133	30.00
TL100	36.00	TL136	32.36
TL101	19.25	TL137	31.00
TL102	32.00	TL139	32.00
TL104	32.00	TL140	34.86

Çizelge 4.8. (Devamı) Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemede ki veri değerler

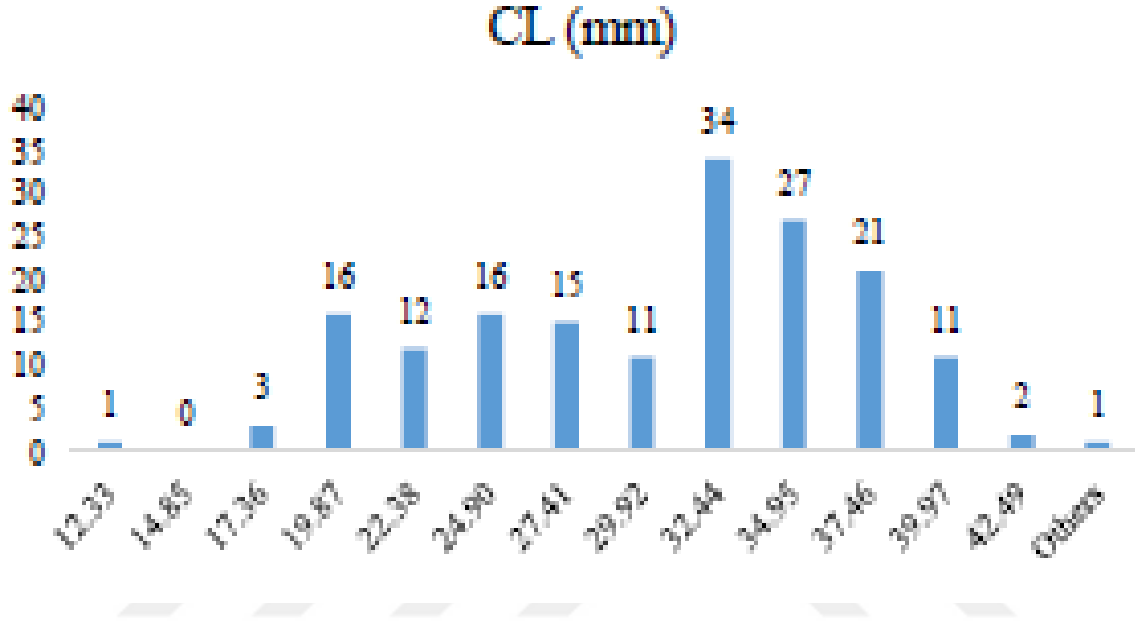
Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)	Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)
TL142	32.00	TL187	39.00
TL143	33.00	TL188	34.00
TL144	40.00	TL189	30.00
TL145	35.00	TL191	31.00
TL146	35.00	TL194	31.00
TL147	34.00	TL196	27.00
TL148	34.00	TL199	30.00
TL149	38.00	TL210	27.46
TL152	35.00	TL220	31.00
TL156	33.00	TL222	31.00
TL157	37.00	TL238	18.00
TL158	35.00	TL240	19.67
TL160	34.00	TL242	33.00
TL162	32.80	TL243	31.00
TL165	35.00	TL252	21.00
TL166	34.00	TL253	33.00
TL167	31.50	TL254	27.00
TL168	31.00	TL255	22.00
TL170	31.00	TL256	32.62
TL171	24.64	TL257	23.00
TL172	28.00	TL258	19.75
TL173	33.42	TL259	36.50
TL174	32.00	TL261	23.60
TL175	34.00	TL264	27.60
TL184	35.56	TL265	26.50

Çizelge 4.8. (Devamı) Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemede ki veri değerler

Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)	Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)
TL280	28.33	TL333	26.50
TL281	24.29	TL337	34.00
TL283	39.11	TL340	33.00
TL284	26.40	TL341	20.75
TL285	36.33	TL342	38.83
TL287	19.43	TL343	39.17
TL288	17.50	TL345	35.33
TL289	27.75	TL346	31.00
TL291	39.00	TL347	35.00
TL293	20.50	TL352	29.00
TL294	22.20	TL353	31.60
TL296	21.44	TL357	31.13
TL297	17.50	TL358	27.00
TL299	34.00	TL362	22.00
TL300	21.00	TL363	23.00
TL305	25.80	TL366	24.50
TL306	27.67	TL368	18.45
TL307	26.50	TL372	23.50
TL308	33.80	TL373	23.38
TL313	31.00	TL374	17.50
TL315	38.00	TL375	35.58
TL318	30.00	TL376	29.22
TL319	38.22	TL377	19.62
TL320	23.60	TL380	29.69
TL326	35.00	TL382	24.67

Çizelge 4.8. (Devamı) Yulaf genotiplerinde koleoptil uzunluğuna ait denemede ki veri değerleri

Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)	Genotip	Koleoptil Uzunluğu (mm)
TL332	38.17	TL223	33.00

Şekil 4.4. Yerel yulaf genotiplerinin koleoptil uzunluğuna ait histogram grafiği

Yapılan varyans analizi neticesinde, koleoptil uzunluğu özelliği genotip, genel faktörleri bakımından % 5 düzeyinde önemli bulunmuştur (Çizelge 4.7). Araştırmada yerel genotiplere ait koleoptil uzunluğu değerleri 12.33-45.00, kontrol çeşitlerdeyse 23.65-25.95 arasında değişim gösterdiği öne çıkmaktadır. (Şekil 4.4). Laboratuvar da kurulan denemede koleoptil uzunluğu özelliği incelenmiş ve TL86 ile TL53 numaralı genotiplerin koleoptil uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 41.00 ile 45.00 olarak bulunup en yüksek değeri aldıkları, TL7 ile TL64 numaralı genotiplerin koleoptil uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 12.33 ile 16.75 olarak belirlenip en düşük değeri aldıkları görülmektedir (Çizelge 4.8).

Araştırmadan ortaya çıkan bulgu ve sonuçlarımız, Dumlupınar, (2005)'ın farklı seviyelerde uygulanan yüksek gerilimli elektrik akımı ve NaCl (tuz) konsantrasyonları faktörlerinin makarnalık buğday tohumundaki çimlenme performansına etkisini belirlemek amacıyla yürütülen denemede ki elektrik akımı x tuz konsantrasyonları interaksiyonlarının koleoptil uzunluğuna etkisinin % 5 önemli bulunduğu çalışmanın bulgularıyla benzer bir

uyum içerisinde olduğu görülerek örtüşmüştür. Ayrıca, artış gösteren tuz konsantrasyonunun elektrik akımı şiddetine rağmen koleoptil uzunluğuna etkisini olumsuz etkilediği yinelenmiştir.

4.5. Plumula Uzunluğu (mm)

Çizelge 4.9. Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait varyans analiz tablosu

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	68.4080	13.6816	
Genotip	177	1398.7414	7.9024	1.9987
Hata	15	59.3063	3.95375	
Genel	197	1639.7342		

** % 1 ve * % 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.10. Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemedeki veri değerleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
Arslanbey	15.46	TL13	12.88
Kahraman	14.79	TL15	14.22
Kırklar	17.13	TL21	23.00
Yeniçeri	15.41	TL26	12.20
TL6	14.27	TL28	19.17
TL7	16.20	TL37	25.38
TL8	19.00	TL38	13.55
TL9	10.36	TL42	14.14
TL10	13.29	TL53	14.14
TL11	16.27	TL55	23.50
TL12	16.43	TL59	18.44

Çizelge 4.10. (Devamı) Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemede ki veri değerleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL61	16.86	TL97	18.48
TL62	12.00	TL98	14.11
TL63	18.00	TL99	10.43
TL64	14.67	TL100	10.67
TL65	9.45	TL101	20.75
TL67	28.45	TL102	20.86
TL69	23.55	TL104	23.20
TL71	13.67	TL105	14.00
TL72	12.20	TL106	16.25
TL73	20.27	TL107	12.50
TL74	14.63	TL108	9.50
TL75	10.67	TL109	10.00
TL76	8.00	TL110	12.11
TL77	11.00	TL113	14.14
TL78	15.00	TL114	18.50
TL79	11.10	TL119	15.00
TL86	13.75	TL120	10.89
TL89	28.08	TL121	14.68
TL90	13.33	TL122	9.50
TL92	17.44	TL123	10.20
TL95	16.13	TL124	9.89
TL96	18.62	TL125	10.00

Çizelge 4.10. (Devamı) Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemede ki veri değerleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL126	7.75	TL166	20.00
TL127	12.00	TL167	12.14
TL128	2.00	TL168	9.90
TL129	12.00	TL170	9.29
TL130	13.00	TL171	10.80
TL133	10.20	TL172	11.33
TL136	20.50	TL173	8.71
TL137	14.36	TL174	9.50
TL139	12.78	TL175	10.50
TL140	12.75	TL184	13.50
TL142	22.17	TL187	15.10
TL143	9.00	TL188	9.83
TL144	11.12	TL189	9.50
TL145	13.10	TL191	8.25
TL146	9.17	TL194	9.40
TL147	13.50	TL196	8.08
TL148	9.50	TL199	15.29
TL149	12.56	TL210	11.25
TL152	16.60	TL220	18.00
TL156	11.10	TL222	13.00
TL157	12.74	TL238	18.00
TL158	17.64	TL240	15.67
TL160	12.45	TL242	20.33
TL162	22.50	TL243	20.67
TL165	10.00	TL252	15.60

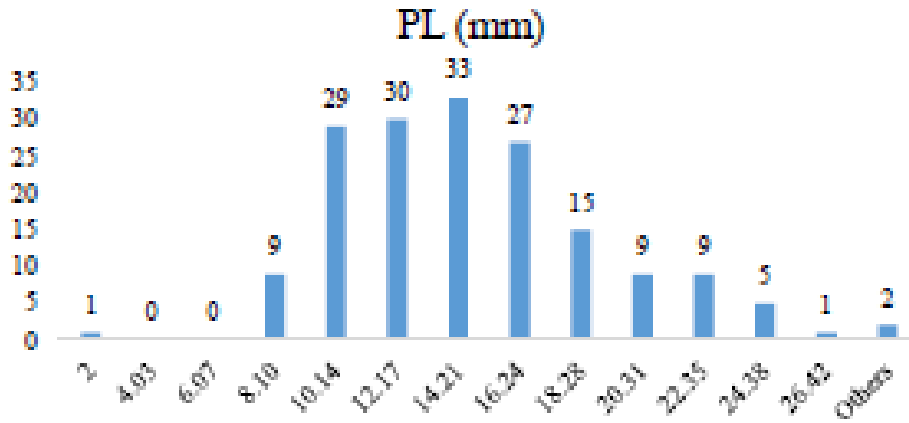

Çizelge 4.10. (Devamı) Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemede ki veri değ erleri

Genotip	Plumula Uzunluğ u (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğ u (mm)
TL253	9.00	TL306	9.83
TL254	8.00	TL307	8.25
TL255	7.50	TL308	8.00
TL256	11.14	TL313	14.00
TL258	8.25	TL315	12.33
TL259	9.50	TL318	9.67
TL261	10.50	TL319	16.70
TL264	9.86	TL320	13.08
TL65	15.45	TL326	6.67
TL280	13.40	TL332	13.92
TL281	10.63	TL333	15.93
TL283	16.50	TL337	14.00
TL284	8.43	TL340	11.00
TL285	10.33	TL341	20.14
TL287	8.43	TL342	20.76
TL288	16.45	TL343	14.64
TL289	16.13	TL345	9.61
TL291	7.63	TL346	8.44
TL293	14.52	TL347	8.00
TL294	7.78	TL352	15.14
TL296	8.75	TL353	21.67
TL297	11.75	TL357	15.10
TL299	15.00	TL358	17.00
TL300	15.44	TL362	12.67
TL305	7.60	TL363	16.00

Çizelge 4.10. (Devamı) Yulaf genotiplerinde plumula uzunluğuna ait denemede veri değerleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL366	18.16	TL376	22.06
TL368	12.00	TL377	14.13
TL372	10.71	TL380	13.67
TL373	21.15	TL382	10.75
TL374	15.00	TL223	10.00
TL375	15.91		

Şekil 4.5. Yerel yulaf genotiplerinin plumula uzunluğuna ait histogram grafiği

Yapılan varyans analizi neticesinde, plumula uzunluğu özelliği blok, genel faktörleri bakımından % 5 düzeyinde önemli bulunmuştur (Çizelge 4.9). Araştırmada yerel genotiplere ait plumula uzunluğu değerleri 2.00-28.45, kontrol çeşitlerdeyse 14.79-17.13 arasında değişkenlik göstermiştir (Şekil 4.5.). Laboratuvarında kurulan denemede plumula uzunluğu özelliği incelenmiş ve TL89 ile TL67 numaralı genotiplerin plumula uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 28.08 ve 28.45 olarak bulunup en yüksek değeri alırken, TL128 ile TL326 numaralı genotiplerin plumula uzunluğu verilerinin ortalamaları sırasıyla 2.00 ve 6.67 olarak bulunup en düşük değere sahip oldukları belirlenmiştir (Çizelge 4.10.).

Araştırmadaki bulgu ve sonuçlarımız, Öner ve ark. (2018)'nın yulafta yürüttükleri deneme sonucu gibberellik asidin ve gibberellik asit x tuz interaksiyonunun plumula uzunluğu üzerine etkisinin önemsiz olduğu, tuzun ise çok önemli ($p < 0.001$) bulunduğu çalışmadaki bulgularla farklılık içerisinde olmuştur.

4.6. Tohum Vigor İndeksi

Çizelge 4.11. Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait varyans analiz tablosu.

Varyasyon Kaynakları	Serbestlik Derecesi	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	F Değeri
Blok	5	1350175	270.035	
Genotip	177	119472576	674.986	10.87**
Hata	15	931404	62094	
Genel	197	130096648		

**% 1 ve *% 5 düzeyinde önemlidir.

Çizelge 4.12. Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemedeki veri değerleri.

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
Arslanbey	3163.38	TL37	2113.71
Kahraman	3068.00	TL38	2874.70
Kırklar	3171.88	TL53	4117.78
Yeniçeri	2986.26	TL55	1680.00
TL6	1806.53	TL59	2336.00
TL7	1301.33	TL61	4020.00
TL8	2564.57	TL62	2805.33
TL9	4608.00	TL63	3344.00
TL10	5089.47	TL64	1744.00
TL11	5315.00	TL65	1689.33
TL12	3102.96	TL67	3626.00
TL13	1758.40	TL69	3012.53
TL15	3136.00	TL71	3776.00
TL21	1880.00	TL72	2064.00
TL26	1931.56	TL73	4094.00
TL28	2596.67	TL74	2875.20

Çizelge 4.12. (Devamı) Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemedeki veri değerleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL75	2875.20	TL109	2572.80
TL76	3169.60	TL110	2784.00
TL77	4382.40	TL113	2201.16
TL78	2968.00	TL114	2912.00
TL79	3524.67	TL119	1833.87
TL86	3541.33	TL120	4067.64
TL89	3955.00	TL121	3691.50
TL90	2879.29	TL122	2576.00
TL92	2848.00	TL123	3502.00
TL95	2612.36	TL124	3009.00
TL96	2855.86	TL125	4060.00
TL97	4512.00	TL126	2310.00
TL98	4624.00	TL127	4430.80
TL99	3635.20	TL128	2414.00
TL100	3220.00	TL129	3096.00
TL101	1830.00	TL130	1980.53
TL102	3352.92	TL133	3305.74
TL104	4658.55	TL136	4475.43
TL105	3469.77	TL137	4115.69
TL106	2127.00	TL139	3473.20
TL107	3344.40	TL140	3908.57
TL108	2440.00	TL142	3920.00

Çizelge 4.12. (Devamı) Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemede ki veri değ erleri

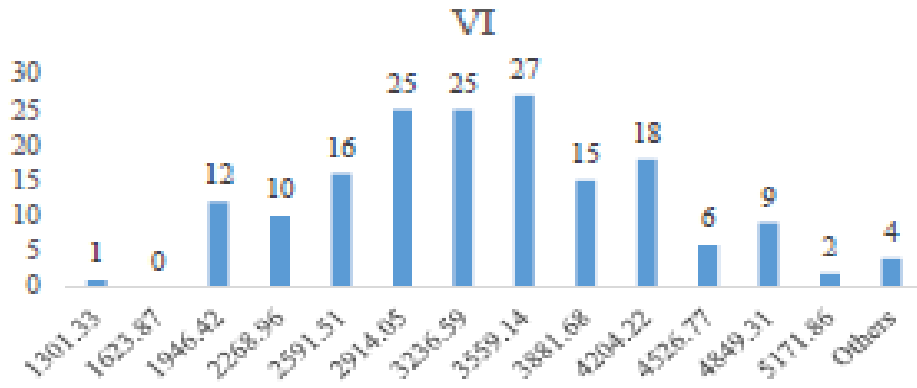
Genotip	Plumula Uzunluğ u (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğ u (mm)
TL143	3400.00	TL184	3040.00
TL144	3328.00	TL187	3080.00
TL145	4612.36	TL188	3200.00
TL146	4000.00	TL189	4209.00
TL147	2898.00	TL191	3240.00
TL148	3686.00	TL194	3624.62
TL149	5360.00	TL196	4094.00
TL152	4653.00	TL199	2880.00
TL156	3687.27	TL210	3216.22
TL157	5133.91	TL220	2880.00
TL158	4080.00	TL222	3136.00
TL160	3438.00	TL238	3256.00
TL162	3019.20	TL240	1844.29
TL165	2988.80	TL242	3176.00
TL166	3468.00	TL243	2580.00
TL167	2707.20	TL252	1664.00
TL168	3400.00	TL253	3743.00
TL170	3997.82	TL254	3264.00
TL171	2168.18	TL255	2755.20
TL172	2550.00	TL256	4048.39
TL173	3559.33	TL257	2543.20
TL174	3261.09	TL258	2866.67
TL175	4627.20	TL259	3610.00

Çizelge 4.12. (Devamı) Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemede ki veri değ erleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL261	2407.20	TL313	3008.00
TL264	3248.00	TL315	3558.67
TL265	2130.00	TL318	3264.00
TL280	3292.80	TL319	4424.89
TL281	2496.57	TL320	2883.56
TL283	3854.04	TL326	3502.00
TL284	3412.40	TL332	4180.61
TL285	3654.33	TL333	3086.29
TL287	2493.07	TL337	3708.00
TL288	2360.00	TL340	3948.00
TL289	3488.22	TL341	2267.80
TL291	4609.00	TL342	5494.40
TL293	2340.00	TL343	5333.17
TL294	2760.80	TL345	4703.68
TL296	2274.22	TL346	3355.20
TL297	1972.00	TL347	2944.00
TL299	2760.00	TL352	3392.00
TL300	2340.00	TL353	3929.67
TL305	2570.40	TL357	4059.50
TL306	3612.00	TL358	3666.60
TL307	3770.67	TL362	2567.27
TL308	2628.00	TL363	2660.00

Çizelge 4.12. (Devamı) Yulaf genotiplerinde tohum vigor indeksine ait denemede ki veri değ erleri

Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)	Genotip	Plumula Uzunluğu (mm)
TL366	3154.00	TL376	2780.44
TL368	2855.00	TL377	2730.03
TL372	3122.00	TL380	2209.85
TL373	2934.76	TL382	2836.49
TL374	1802.67	TL223	3672.00
TL375	4450.95		

Şekil 4.6. Yerel yulaf genotiplerinin tohum vigor indeksine ait histogram grafiğ i

Yapılan varyans analizi neticesinde, tohum vigor indeksi özelliğ i blok, genotip, genel faktörleri bakımından % 5 düzeyinde önemli bulunmuştur (Çizelge 4.11.). Araştırmada kurulan denemede yerel genotiplere ait tohum vigor indeksi özelliğ i değ erleri 1301.33-5494.40.00, kontrol gruplarda 2986.26-3171.88 arasında değ iş kenlik göstermiştir (Şekil 4.6.). Laboratuvarda kurulan denemede tohum vigor indeksi özelliğ i incelenmiş ve TL149 ile TL342 numaralı genotiplerin tohum vigor indeksi verilerinin ortalamaları sırasıyla 5360.00 ile 5494.40 olarak bulunup en yüksek değ eri aldıkları, TL7 ile TL252 numaralı genotiplerin tohum vigor indeksi verilerinin ortalamaları sırasıyla 1301.33 ile 1664.00 olarak bulunup en düşük değ eri aldıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.12.).

Araştırmadaki bulgu ve sonuçlarımız, Güngör ve ark. (2017) 'nın yulafta yürütmüş oldukları denemede tohum vigor indeksi bakımından genotiplerin birbirinden farklılık gösterdiği çalışmadaki sonuçlarla benzerlik göstererek örtüşmüş, en yüksek düzeydeki tohum vigor indeksinin Yeniçeri, en düşüğün ise Sebat genotipinde görüldüğü gözlenerek artan tuz konsantrasyonları miktarının da tohum güç indeksi değerlerini büyük ölçüde azalttığı tespit edilmiştir.

4.7. Temel Bileşen Biplot Analiz (PCA) Bulguları

Temel bileşen (PCA) biplot analizleri bitki ıslahı çalışmaları ve tarımsal araştırmalarda genotiplerden üstün uyum yeteneğine sahip olanları seçerken önemli bir rol oynamasının yanı sıra, sadece genotiplerin yeterli bir şekilde değerlendirilmesinde değil, aynı zamanda özelliklerin birbiriyle olumlu ya da olumsuz olarak ilişkilerinin belirlenmesinde de aktif olarak fayda sağlamaktadır (Yan ve Tinker, 2006). Bu araştırmada, laboratuvar denemesinde incelenen Türk orijinli yulaf genotipleri ile radikula uzunluğu, koleoptil uzunluğu, plumula uzunluğu, çimlenme hızı, çimlenme gücü ve tohum vigor indeksi gibi bazı çimlenme özellikleri arasındaki pozitif ya da negatif ilişkiler biplot analiz grafiği oluşturularak değerlendirilmiş ve aşağıdaki gibi görsel olarak gösterilmiştir (Şekil 4.7.). Çalışmada, biplot grafiğini oluşturan PC1 değeri % 41.5 ve PC2 değeri % 21.5 olarak bulunup, toplam varyasyonun % 63'ünü açıklamış ve her iki bileşenin üzerinde bir ortalama değere sahip olduğu görülmüştür. Şekle bakıldığında göz önünde bulundurulan özellikler açısından genotiplerin hangilerinin daha iyi bir yönde performans gösterdiği ve bu özelliklerin birbirleriyle olumlu ve olumsuz ilişkileri görülebilmektedir. Araştırmada incelenen yerel yulaf genotiplerinde çimlenme hızı ile çimlenme gücü arasında, radikula uzunluğu ile koleoptil uzunluğu arasında, tohum vigor indeksi ile koleoptil uzunluğu arasında ve tohum vigor indeksi ile radikula uzunluğu arasında kuvvetli pozitif ilişkilerin ortaya çıktığı belirlenmiştir. Ayrıca, plumula uzunluğu ile koleoptil uzunluğu, radikula uzunluğu, tohum vigor indeksi; çimlenme hızı ve çimlenme gücü ile radikula uzunluğu ve koleoptil uzunluğu arasındaki vektör açıları 90°'den büyük olduğu için önemli negatif ilişkiler belirlenmiştir.

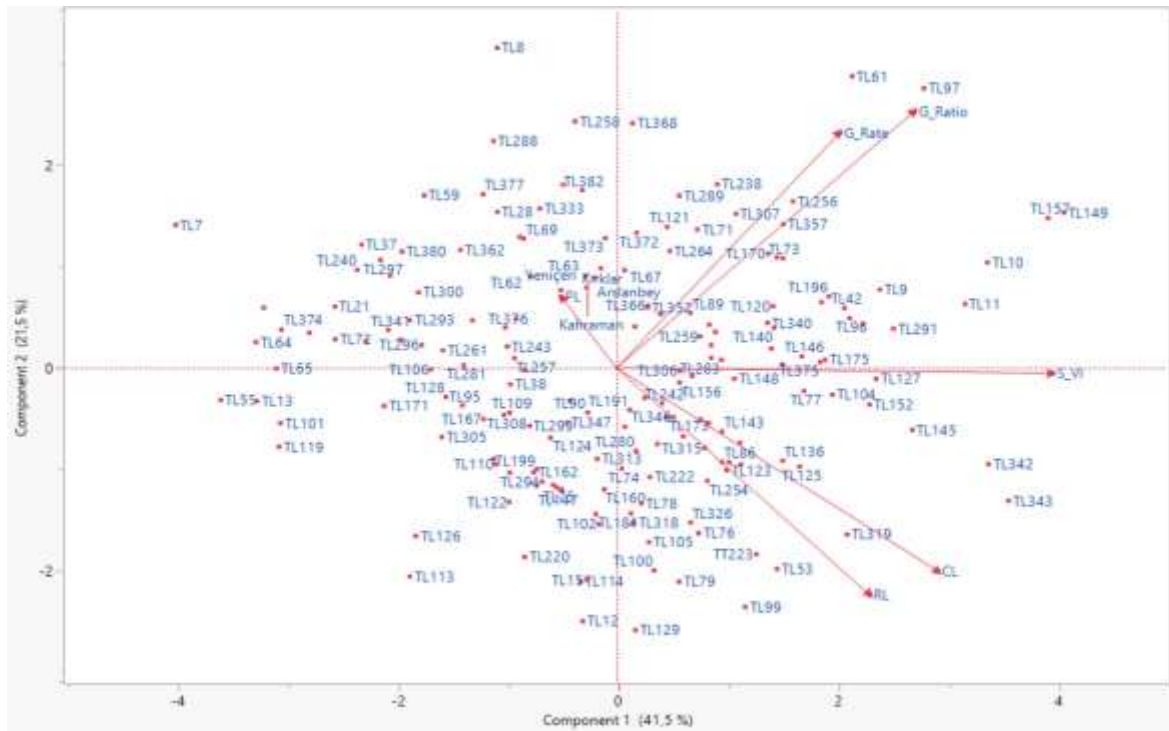
TL9, TL10, TL11, TL42, TL53, TL61, TL67, TL71, TL73, TL74, TL76, TL77, TL78, TL79, TL86, TL89, TL91, TL97, TL98, TL99, TL100, TL104, TL105, TL120, TL121, TL123, TL125, TL127, TL129, TL136, TL140, TL143, TL145, TL146, TL148, TL152, TL156, TL157, TL170, TL173, TL175, TL191, TL196, TL222, TL223, TL238, TL242, TL256, TL259, TL264, TL280, TL283, TL289, TL291, TL306, TL307, TL315,

TL318, TL319, TL326, TL340, TL342, TL343, TL346, TL352, TL357, TL366, TL368, TL372, TL375 numaralı genotipler çimlenme hızı, çimlenme gücü, tohum vigor indeksi, radikula uzunluğu, koleoptil uzunluğu özellikleri ile ilişkili olarak koordinat düzleminin sağ çeyreğinde yer almıştır. Kontrol gruplardan yine Kahraman ve Arslanbey genotipleri de koordinat düzleminin sağ çeyreğinde yer alarak eş değer bir duruma sahip olmuşlardır.

TL7, TL8, TL12, TL13, TL15, TL21, TL28, TL37, TL38, TL55, TL59, TL62, TL63, TL64, TL65, TL69, TL72, TL75, TL90, TL95, TL101, TL102, TL106, TL109, TL110, TL113, TL114, TL119, TL122, TL124, TL126, TL128, TL147, TL160, TL162, TL167, TL171, TL184, TL199, TL220, TL240, TL243, TL257, TL258, TL261, TL281, TL288, TL293, TL294, TL296, TL297, TL299, TL300, TL305, TL308, TL313, TL333, TL341, TL347, TL362, TL373, TL377, TL380, TL382 numaralı genotipler sadece plumula uzunluğu özelliği ile ilişki içerisinde olarak koordinat düzleminin sol çeyreğinde yer alarak öne çıkmışlardır. Kontrol gruplardan ise Yeniçeri ve Kırklar isimli genotipler koordinat düzleminin sol çeyreğinde yer alarak yerel genotiplerle eş tutum sergilemiştir.

Güngör ve ark. (2021)'nın tohum çimlenmesi ve erken vejetatif dönemi boyunca 33 adet yulaf genotipinin 4 farklı tuz stresine (0, 30, 60, 90 mM) maruz bırakılması suretiyle morfo-fizyolojik tepkilerinin belirlenmesi amacıyla yürütülen çalışmada yaptıkları biplot temel bileşen analizleri sonucunda PC1 bileşenin %33.9 PC2 değerinin de %16.4 olmak üzere her iki bileşenin toplam varyasyonunun %50.3'ünü açıklayarak ortalamanın üzerinde bir değere sahip olduğunu ifade ederek çalışmadaki bulgularımızla örtüşmüştür.

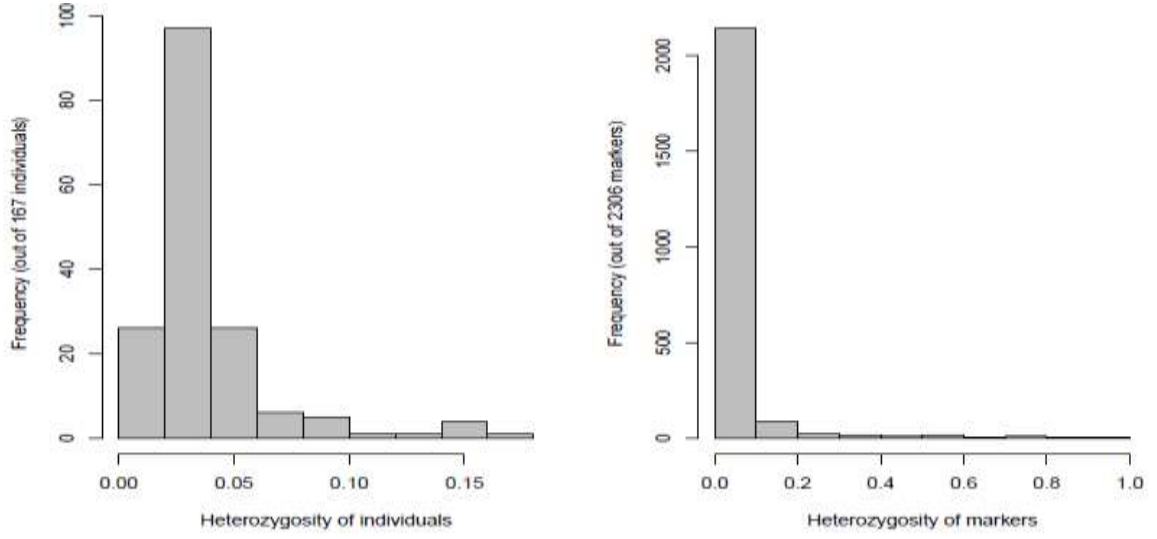
Şekil 4.7. Araştırmada incelenen bazı çimlenme özelliklerinin koordinat düzleminde gruplandırılması ve Türk orijinli yulaf genotipleriyle ilişkisine ait Biplot grafiği

4.8. Genotip Kalite Kontrolü, Populasyon Yapısı ve Kinship Analiz Bulguları

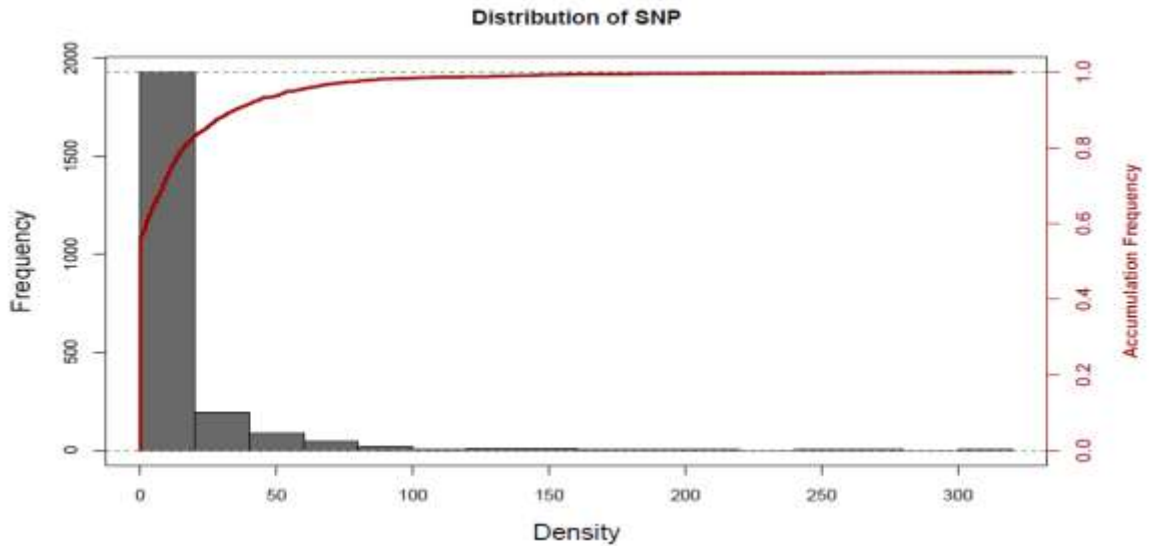
Bitkilerde ilişki haritalamasının gerçekleştirilmesi; en uygun, işlevselliği hızlı sonuçlar veren markör sistemlerinin seçimi, araştırılan populasyonun boyutu, çalışılan bitkinin genomik yapısı ve özelliği, projedeki bütçe maliyeti gibi bazı faktörler vasıtasıyla farklı yönlerden veride yeterliliği bütünleştirecek altyapıları gerektirir. Genotipik veri elde edilir edilmez fenotip ile genotip arasında yapılacak ilişkilendirme analizleri öncesi formatlama işlemiyle genotip kalite kontrol aşamasının uygulanması hatalı ve istenmeyecek sonuçlara sebebiyet vermemek için önemli bir kriter olup, anlamlı ilişkiler bulmada göze çarpmaktadır. Genotip kalite kontrolündeki aşamalarda normal ilişki analizi çalışmaları için sık olarak yapılabilen markör filtreleme, populasyon durumuna göre atasal kökenden gelen akrabalığa dayalı homozigot ya da heterozigot bireylerin tespiti, duplike olan örneklerin devre dışı bırakılması, LD'deki markörler için ayıklanan veri setindeki dağılım esas alınmaktadır (Pavan ve ark., 2020).

Çalışmada Türk orijinli yulaf genotiplerinden 167 bireyde ve 6K çip SNP markörlerinden 2306'sında genotip kalite kontrol testi yürütülerek her ikisinin de heterozigotluk frekansları belirlenmiş ve bireylerle markörlerin histogram yığılım grafiğinde normal bir dağılımdan uzak bir tutumda oldukça uzak sapmalarla

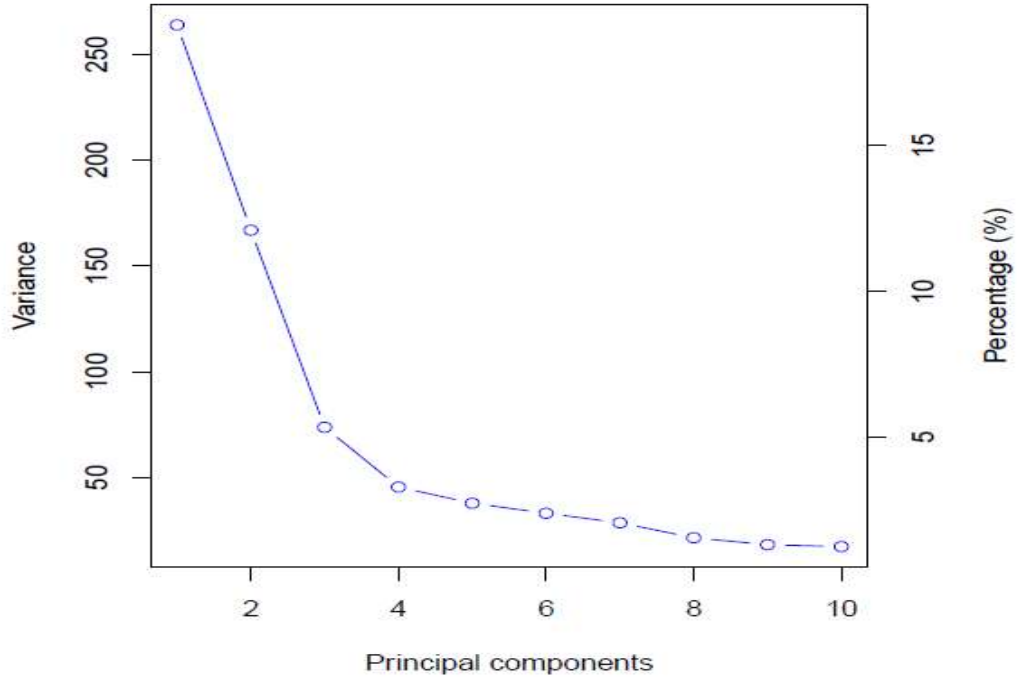
heterozigotluklarının bazılarında sağ düzleme doğru % 50'nin üzerinde bir yayılım içinde olduğu görülmektedir (Şekil 4.8.). Daha sonra, markör çiftleri arasındaki LD'yi hesaplamak için önemli bir kriter olan markör yoğunluğu test edilerek, markör yoğunluğu ve LD bozulması arasındaki karşılaştırmayla markörlerin iyi bir LD yoğunluğuna elverişliliğinin yeterli düzeyde olup olmadığı histogram grafiğinde gösterilmiştir (Şekil 4.9.). SNP'lerin yayılım grafiğindeki dağılım durumları incelendiğinde, frekansları 1000'den sonra artan bir eğilimde devam ederek 2000'de; yığılım frekanslarıysa 0.6'dan başlayarak 1.0'da son bulduğu belirlenmiştir.

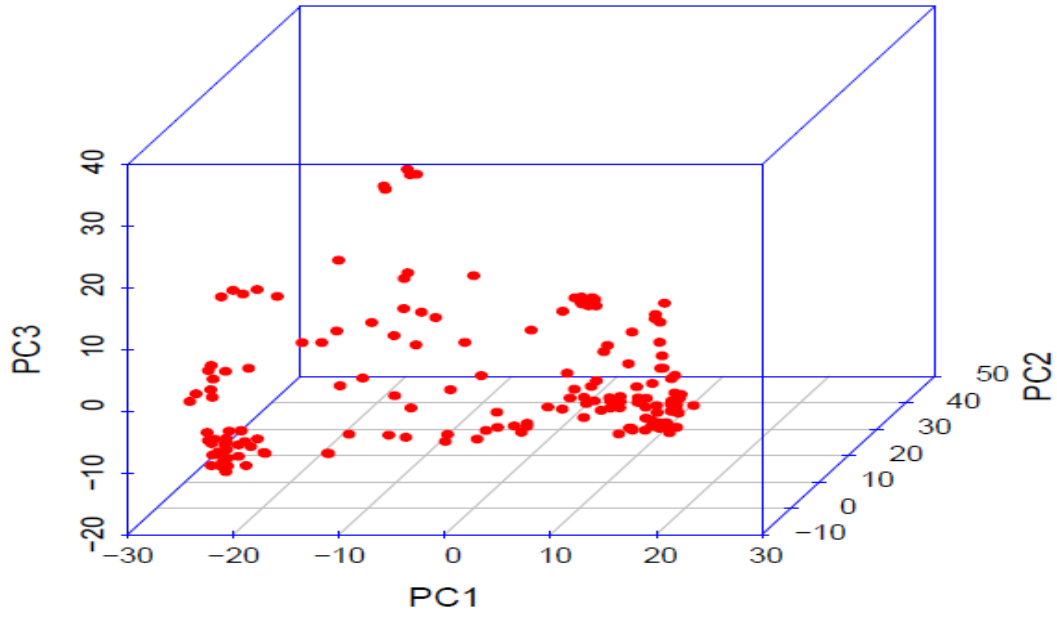
Şekil 4.8. Türk yulaf genotiplerindeki bireyler ve 6K SNP çip markörlerindeki heterozigotluk frekanslarının histogram grafiğinde dağılım durumları

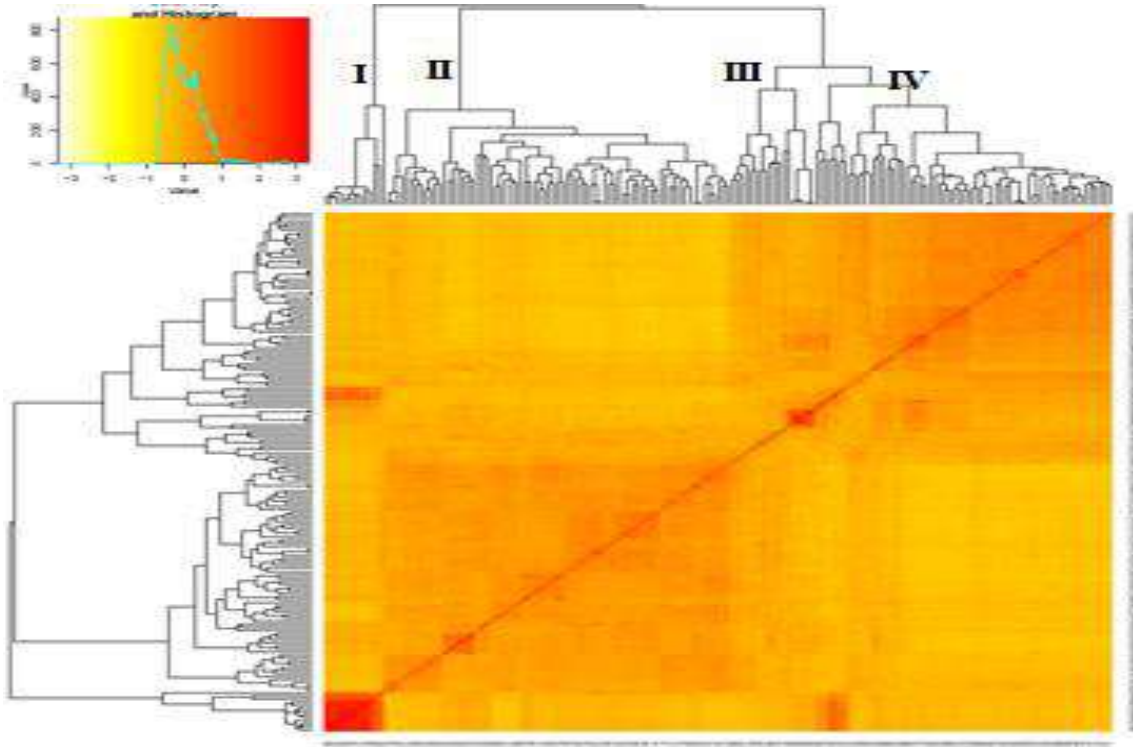
Şekil 4.9. Markör yoğunlukları ve yığılım frekanslarının histogram grafiğinde dağılım durumları

Şekil 4.10. Ana bileşenlerin tarama plotu

Şekil 4.11. Türk yulaf genotiplerinin popülasyon yapısının 3D kümelenmiş görüntüsü

Şekil 4.12. 6K SNP çip markörleri kullanarak Türk yulaf genotipleri arasındaki ilişkiyi gösteren çift yönlü kinship matrisi ve genetik kümeleme ısı haritası

Populasyon yapısını belirlemek için, GAPİT'te mevcut parametre ayarlarıyla R scriptleri girilip PC değerinin optimal K olarak belirlendiği eigenvalue, 3D PC ve Van Raden (2008)'in modeli esas alınarak kinship matrisine dayalı ısı haritası plotu EMMA algoritmasıyla oluşturuldu. Varyans bileşenlerinden 4'üncü PC'deki kırılma noktasında önemli bir değişim yaşanırken, bu durum ilk 4 ana bileşenin birikim frekansını iyi yansıttığı ifade edilerek varyans bileşenlerinin % 50'sini açıklamış olduğunu göstermektedir (Şekil 4.10). 3D PC pilotunda genotiplerin önemli bir kısmının PC2'ye yakın olarak sıkıca kümelendiği, diğer kısımlarının ise sol tarafta PC3'e yakın bir tarafta konumlanarak birbirlerinden ayrıştığı göze çarpmaktadır (Şekil 4.11.). Çift yönlü kinship matrisinde genotiplerin eşleşme durumlarına göre bakıldığında; populasyon yapısının atasal kökenleri dikkate alınarak 4 farklı gruba ayrıldığı, ısı haritasındaki renk diyagramlarının sarıdan kırmızıya bağlı değişim gösterdiği belirlenmiştir (Şekil 4.12.).

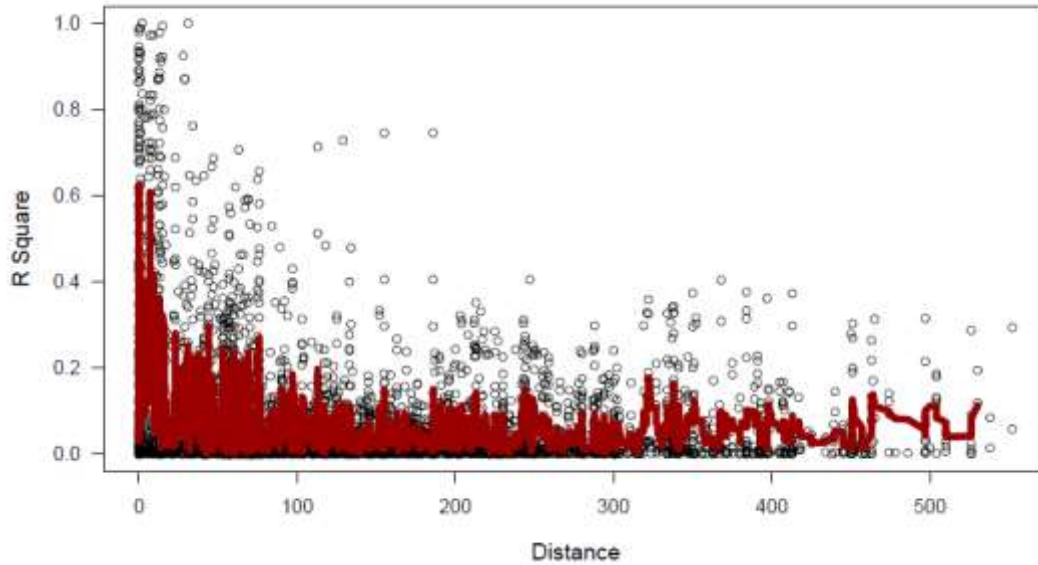
Wang ve ark. (2017)'nin 105 elit buğday çeşidi ve ileri generasyon ıslah hatlarından oluşan ilişki haritalama panelinde yürüttükleri GWAS çalışmasında 90K İllumina SNP markörleriyle genotiplemeleri sonucu gerçekleştirilen populasyon yapısı ve kinship analizlerinde varyans bileşenlerinin ilk 8'inci PC değerinde önemli bir değişiklik gördüklerini, ilk üç PC değerinin üç boyutlu plotta farklı kümeler halinde ayrıştığını

ve panelin kinship matrisine ait ısı haritasının dendogramında 3 gruba göre sınıflandığını ortaya çıkararak bulgularımızdan farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

4.9. Bağlantı Dengesizliği (Linkage Disequilibrium)

Jennings tarafından 1917’de ilk kez tanımlanan ve Lewtonin tarafından 1964’de ilk kez sayısal değeri ifade edilen LD kavramı, bir popülasyondaki bireylerde bulunan farklı lokuslardaki allellerin rastgele olmayan ilişkisini tanımlayan bir olgudur. Bağlantı sürüklenmesi, karışım, seleksiyon, yeni ortaya çıkan mutasyonlar, autogami, epistatik etkileşim, genetik izolasyon, popülasyon boyutu, kromozomlardaki genomik düzenlemeler LD artışından sorumlu olan önemli faktörlerden olmasının yanı sıra, popülasyondan popülasyona, bireyden bireye, türden türe göre değişkenlik gösteren bir tutumda izlenerek ilişki haritalamasının başarısında pay sahibi olarak farklı izler taşır (Flint-Garcia ve ark., 2003; Nadeem ve ark., 2018).

Burada gösterilen LD bozulmasının yayılım grafiğinde SNP markörlerinin yüzeysel alandaki kapsayıcılığı ve birbirleriyle olan ilişkisi görülebilmektedir. LD azalışı, maksimum r^2 değerinin yarısına düştüğünde ortalaması olarak bulunmuştur. Araştırmadaki bulgularımızda, LD 0.6’dan kısa bir mesafede 0.3’e düşmüştür (Şekil 4.13.). Bu şekilde bulgularımız, yine aynı ilişki haritalama panelindeki r^2 değerini 0.2 bularak LD gözlemlediğini ifade eden Kılınç (2020)’ın bulguları ile benzer bir uyum içinde olmuştur.

Şekil 4.13. LD bozulmasının yayılım grafiği

4.10. Aday Gen İlişki Haritalama Analizi

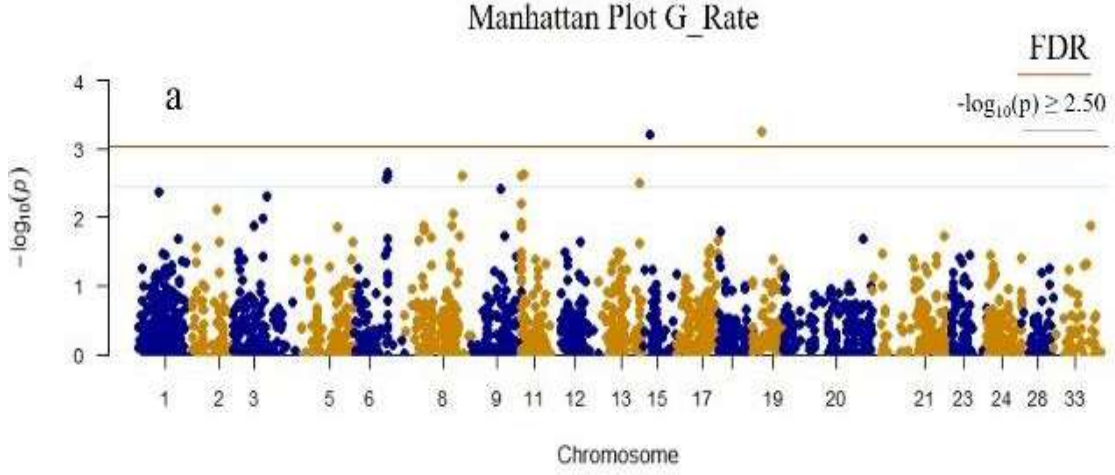
Aday gen ilişki haritalamasında fenotiple genotip arasındaki bağı kurarken en popüler yöntemlerden biri olan tek lokusa dayalı CMLM (baskılandırılmış karmaşık doğrusal yöntem) istatistiksel metodu genellikle yaygın problem olan akrabalık ve populasyon yapısından kaynaklanan tip- I hatasını (yanlış pozitifleri) azaltıp, testin güvenilirliğini sağlamasına karşılık; çok fazla miktarda hesaplama gücünün kaçınılmaz olmasıyla farklı algoritma arayışlarına kapıyı aralamıştır (Şakiroğlu, 2020). CMLM’de genotip (G), fenotip (P), populasyonun yapısını temsil eden PCA ve akrabalık matrisi verileri (K) beraber kullanılarak ilişkilendirmede analizler gerçekleştirilmektedir. Araştırmada incelenen 6 özellikteki (çimlenme hızı, çimlenme gücü, radikula uzunluğu, koleoptil uzunluğu, plumula uzunluğu, tohum vigor indeksi) verilerin ortalamaları alınarak CMLM modelinde ilişkilendirme analizleri yapılmış ve her özellikle ilişkili aday markörler ve QTL’lerin kromozomal bölgelerdeki yerleri Manhattan plot grafiğinde, gözlenen ve beklenen p değerleri ise Q-Q plot grafiğinde sunulurak görselleştirilmiştir. CMLM metodu düşük aralıklı kinship matrisini ön planda tutarak istatistiksel gücü geliştirir ve bireyleri benzer genotiplere göre gruplara ayıran bir kümeleme algoritmasını kullanır. İlişkilendirme çalışmalarında çok sayıda istatistiksel test gerçekleştirilerek en anlamlı markörler $-\log_{10}(p)$ eşğine göre belirlenip anlamlı kabul edilir. Yapılan ilişkilendirme analizinde teste tabi tutulan her bir markör için minör etkideki sınırlamayı kaldırıp güçlü olanları seçmek için $-\log_{10} \geq 2.50$ önem düzeyi esas alarak $p < 0.01-0.001$ aralığındaki markörler anlamlı kabul edilmiş ve çoklu karşılaştırma testi FDR ile işlemler sonlandırılmıştır.

4.10.1. Çimlenme Hızı ile İlişkili Aday Markörler

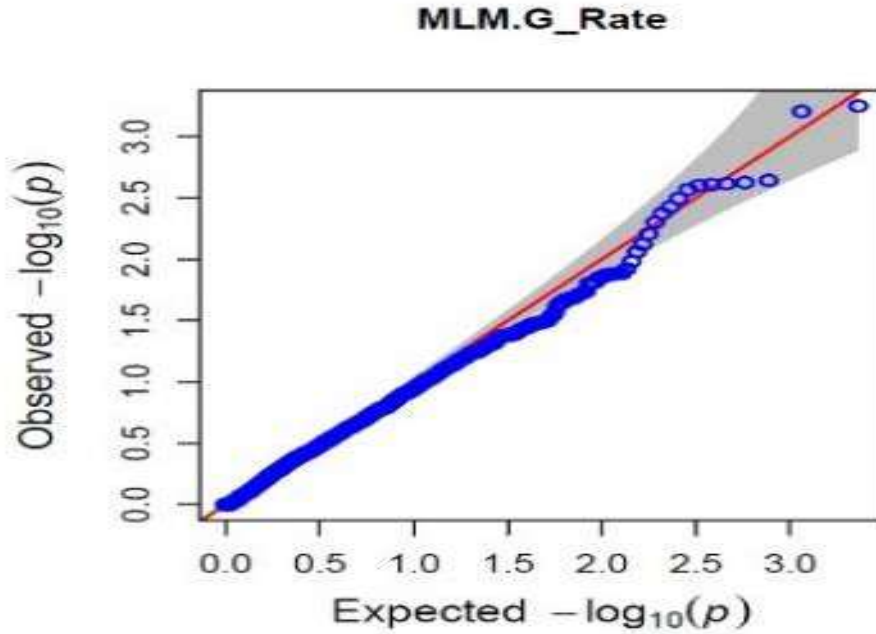
Çimlenme özelliklerinden çimlenme hızı için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 8 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ ve $p < 0.01$). Bu aday markörlerin 19, 15, 6, 11 ve 8’inci kromozomlarda yer alarak 221, 164, 1023, 88, 1628, 37 ve 1002 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir (Şekil 4.14). Çimlenme hızı özelliğinin markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R^2); tüm markörlerde 0.09 ile 0.12, minör allel frekansının (MAF) 0.01 ile 0.40 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.13’ten izlenebilmektedir. Q-Q plot grafikleri beklenen ve gözlenen değerlerin yanlış pozitifleri kontrol etme başarısını doğrulamada önemli bir yer edinerek sonuçları görsel biçimde

sunmaktadır. Q-Q plot grafiği incelenecek olursa, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin 1.5'a kadar üniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme eğiliminde olduğu izlenerek yanlış pozitifleri kontrol etme başarısına olan etkinliğin iyi tutum sergilediği söylenebilir. $-\log_{10}(p)$ değerinin yaklaşık 2'nin üzerinde başlangıçtaki sapma durumu önemli markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymuştur (Şekil 4.15).

Şekil 4.14. Çimlenme hızı ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.15. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin çimlenme hızı yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

Çizelge 4.13. Çimlenme hızı özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	MAF	FDR
GMI_DS_LB_1076	19	221	0.00562	0.12	0.03	0.0031
GMI_GBS_50325	15	164	0.00622	0.11	0.24	0.0031
GMI_ES14_c2965_193	6	1023	0.002275	0.10	0.06	0.0033
GMI_ES02_c24507_561	11	88	0.002364	0.10	0.22	0.0033
GMI_ES_LB_9817	6	1023	0.002415	0.10	0.05	0.0033
GMI_GBS_13916	8	1628	0.002454	0.10	0.12	0.0033
GMI_ES14_c5428_351	11	37	0.002503	0.10	0.40	0.0033
GMI_GBS_95238	6	1002	0.002694	0.10	0.01	0.0033

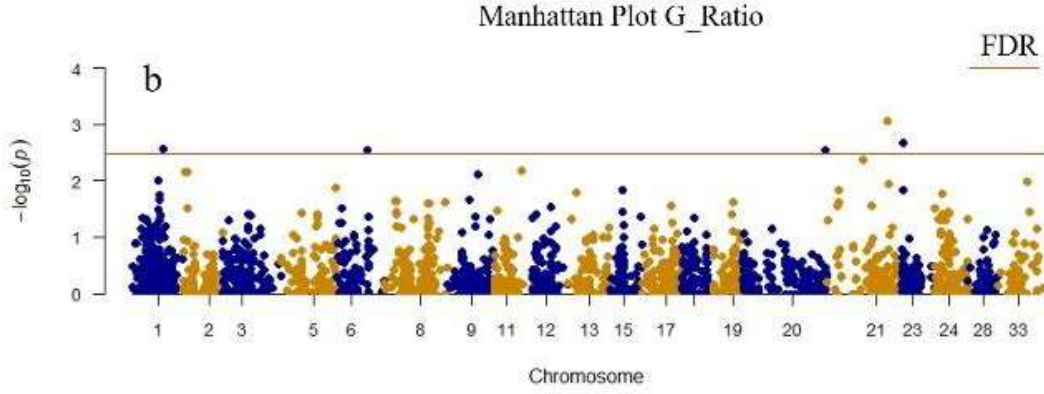
R²: Markörün fenotipik varyasyonu açıklama katsayısı P değeri: Markörün ilişkiyi belirlemedeki anlamlılık düzeyi MAF: Minör Allel Frekansı FDR: Hatalı Keşif Oranı

GMI_DS_LB_1076 aday markörü Mrg19 bağlantı grubuna düşerek daha önceden yayınlanan yulaf referans consensus haritalarında (Oat-2014-CrownRust, Oat-2016-AxM, Oat-2016-Consensus (221 cM uzunluğunda) yer almaktadır (Lin ve ark., 2014; Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018). GMI_DS_LB_1076 aday markörü Mrg19 bağlantı grubunda önceden bildirilen yulaf consensus haritalarında (Oat-2016-AxM- Oat-2016-AxM_22) olduğu bilinmektedir (Caffin ve ark., 2016).

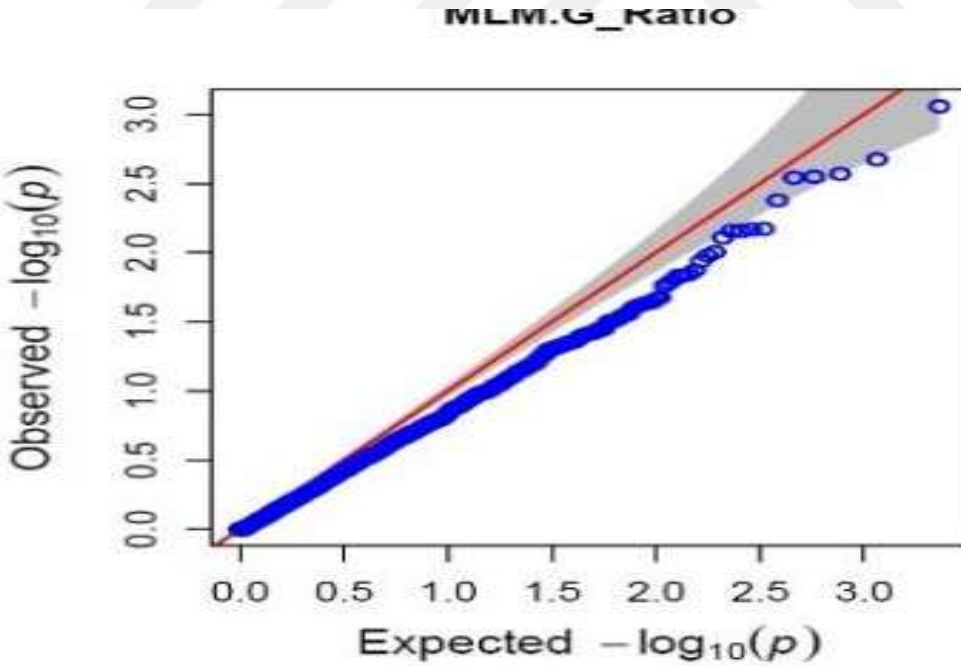
4.10.2. Çimlenme Gücü ile İlişkili Aday Markörler

Çimlenme özelliklerinden çimlenme gücü için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 5 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ ve $p < 0.01-0.001$). Bu aday markörlerin 21, 23, 1, 6 ve 20'nci kromozomlarda yer alarak 1720, 232, 866, 1002 ve 2491 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir. (Şekil 4.16). Çimlenme gücü özelliğinin markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R²); tüm markörlerde 0.06 ile 0.07, minör allel frekansının (MAF) 0.01 ile 0.46 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.14'ten izlenebilmektedir. Q-Q plot grafiği incelendiğinde, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin 0.5'a kadar üniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme

eğilimi olduğu gözlenmiş, bunun aksine grafiğin başında görülen çok sayıda sapma da yanlış pozitifleri işaret etmiştir. $-\log_{10}(p)$ değerinin 0.5'tan sonra dağılıma aykırı sapma göstererek doğrusal çizgiden ayrılması markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymaktadır (Şekil 4.17).

Şekil 4.16. Çimlenme gücü ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.17. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin çimlenme gücü yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

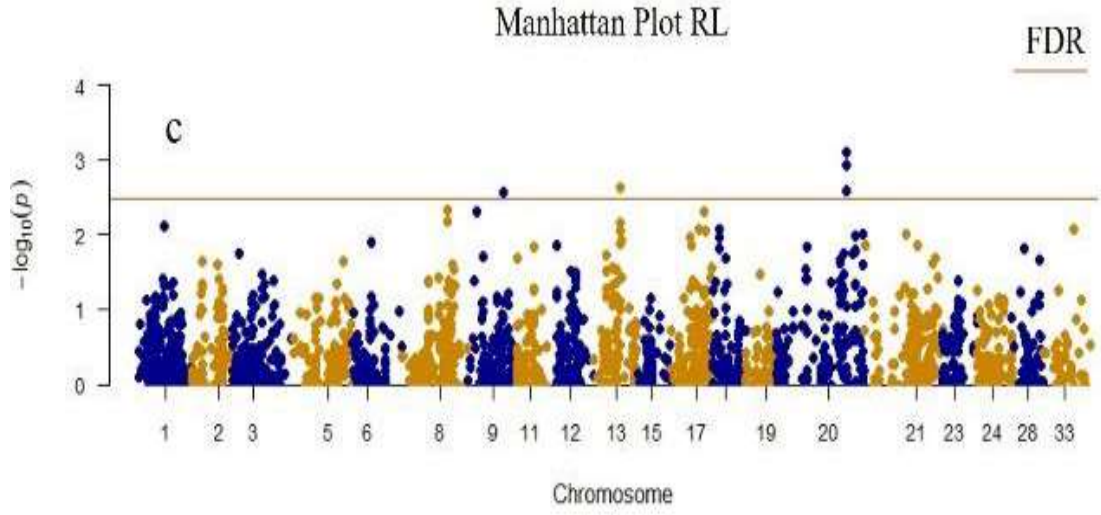
Çizelge 4.14. Çimlenme gücü özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	MAF	FDR
GMI_ESI_c12749_234	21	1720	0.000875	0.07	0.43	0.0028
GMI_ES05_c1006_442	23	232	0.00212	0.06	0.17	0.0028
GMI_ES05_c2760_657	1	866	0.002698	0.06	0.41	0.0028
GMI_GBS_95238	6	1002	0.00283	0.06	0.01	0.0028
GMI_ES14_lrc18344_662	20	2491	0.002873	0.06	0.46	0.0028

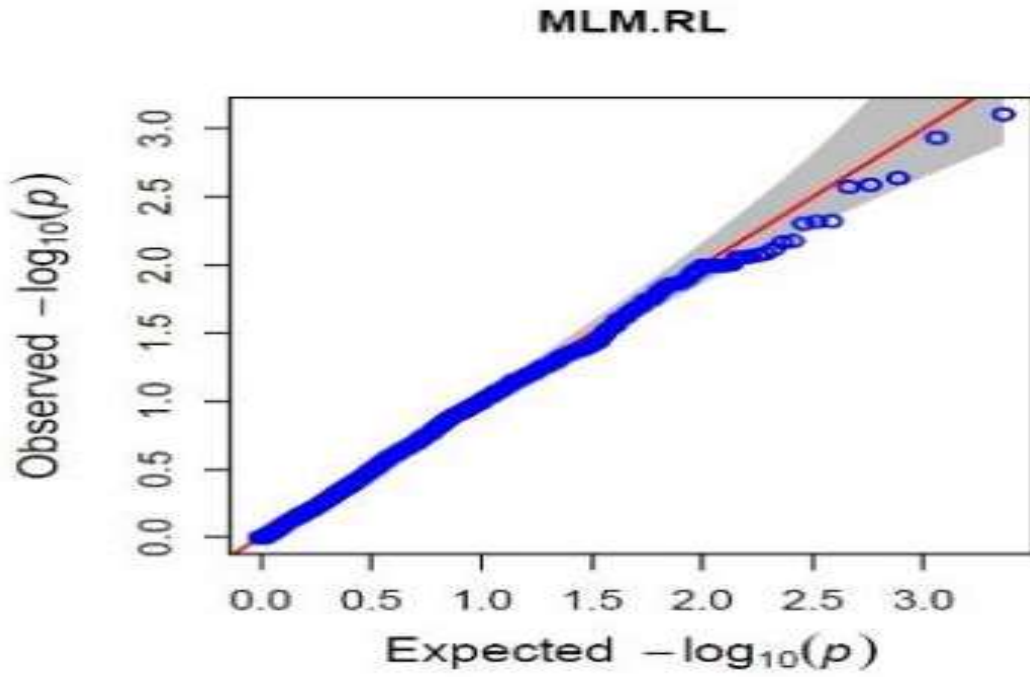
GMI_ES01_c12749_234 aday markörü Mrg21 bağlantı grubunda yer edinerek daha önceden yayınlanan yulaf referans consensüs haritalarında (Oat-2014-CrownRust, Oat-2016-AxM_16, Oat-2016-Consensus-21, Oat-2018-Consensus_Mrg21 (1720 cM uzunluğunda) olduğu bilinmektedir (Lin ve ark., 2014; Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018).

4.10.3. Radikula Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler

Çimlenme özelliklerinden radikula uzunluğu için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 5 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ ve $p < 0.01-0.001$). Bu aday markörlerin 9, 13 ve 20'nci kromozomlarda yer alarak 983, 714, 2035 ve 2051 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir. (Şekil 4.18). Radikula uzunluğu özelliği için markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R^2) bütün markörlerde 0.10 ile 0.11, minör allel frekansının (MAF) 0.41 ile 0.48 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.15'ten izlenebilmektedir. Q-Q plot grafiği incelendiğinde, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'a kadar uniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme eğilimine sahip olduğu gözlenerek yanlış pozitifleri kontrol etme başarı ve performansının oldukça iyi olduğu söylenebilir. $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'dan sonra doğrusal çizgi üzerindeki dağılımdan ayrılarak sapma göstermesi markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymuştur (Şekil 4.19.).

Şekil 4.18. Radikula uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.19. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin radikula uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

Çizelge 4.15. Radikula uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	Maf	FDR
GMI_ES_LB_11026	20	2035	0.000782	0.11	0.46	0.0026
GMI_ES_LB_11028	20	2035	0.001162	0.11	0.45	0.0026
GMI_ES01_c10216_255	13	714	0.002302	0.10	0.46	0.0026
GMI_ES05_c2715_265	20	2051	0.002573	0.10	0.48	0.0026
GMI_GBS_50940	9	983	0.002665	0.10	0.41	0.0026

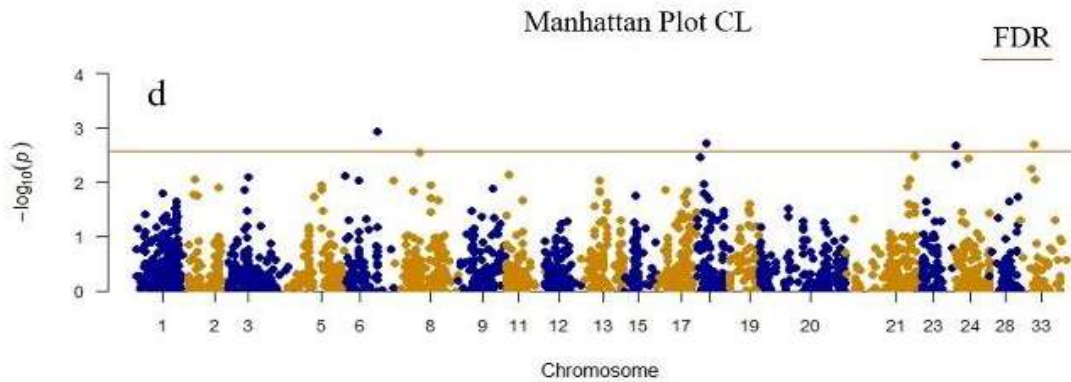
GMI_ES_LB_11026 aday markörünün Mrg20 bağlantı grubunda yer edinerek daha önceden yayınlanan yulaf referans consensüs haritalarında (Oat-2016-BxG_19a, Oat-2016-Consensus-20, Oat-2016-OxP_16b, Oat-2016-PxB_14, Oat-2016-SxH_6, Oat-2018-Consensus_Mrg20 (2035 cM uzunluğunda) olduğu bilinmektedir (Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018).

Zimmer ve ark. (2020) subtropikal bölgelere adapte olmuş farklı ıslah programlarından elde edilerek oluşturulan UFRGS yulaf ilişki haritalama panelinde β -glucan özelliği için GBS genotipleme, çalıştıkları özelliğin enzimatik ve NIRS verilerini bir araya getirip topladıktan sonra yaptıkları analizler sonucu, bu özellik için 7 QTL bölgesi tanımladıklarını, bu QTL'lerin 37.50 ve 85.20 cM uzunluğundaki avgbs2_50181.1.51, avgbs_cluster_30914.1.60 markörleri ile ilişkili olarak Mrg02, 62.90 ve 72.10 cM uzunluğundaki avgbs_cluster_39442.1.33, avgbs_70809.1.19 markörleri ile ilişkili olarak Mrg06, 3.70, 7.20, 8.80, 52.80, 39.20, 45.60, 49.80 ve 37.90 cM uzunluğundaki avgbs2_86064.1.51, avgbs2_86064.1.6, avgbs_200620.1.64, avgbs2_44135.1.36, avgbs_42869.1.46, avgbs_104028.1.28, avgbs2_25762.1.10, avgbs2_96603.1.42, avgbs_104028.1.28, avgbs_62906.1.35, avgbs_72741.1.47, avgbs_cluster_13360.1.22, avgbs_72741.1.47, avgbs2_96603.1.42 markörleri ile ilişkili olarak Mrg11, 56.70 ve 59.40 cM uzunluğundaki avgbs_cluster_33876.1.64, avgbs_cluster_30172.1.9 markörleri ile ilişkili olarak Mrg12, 70.10 ve 76.30 cM uzunluğundaki avgbs_cluster_32091.1.36, avgbs_cluster_39780.1.13 markörleri ile ilişkili olarak Mrg19, 79.70 cM uzunluğundaki avgbs_cluster35845.1.61 markörü ile ilişkili olarak Mrg20 bağlantı grubuna dahil olmasının yanı sıra, Mrg02, Mrg06 ve Mrg11'de

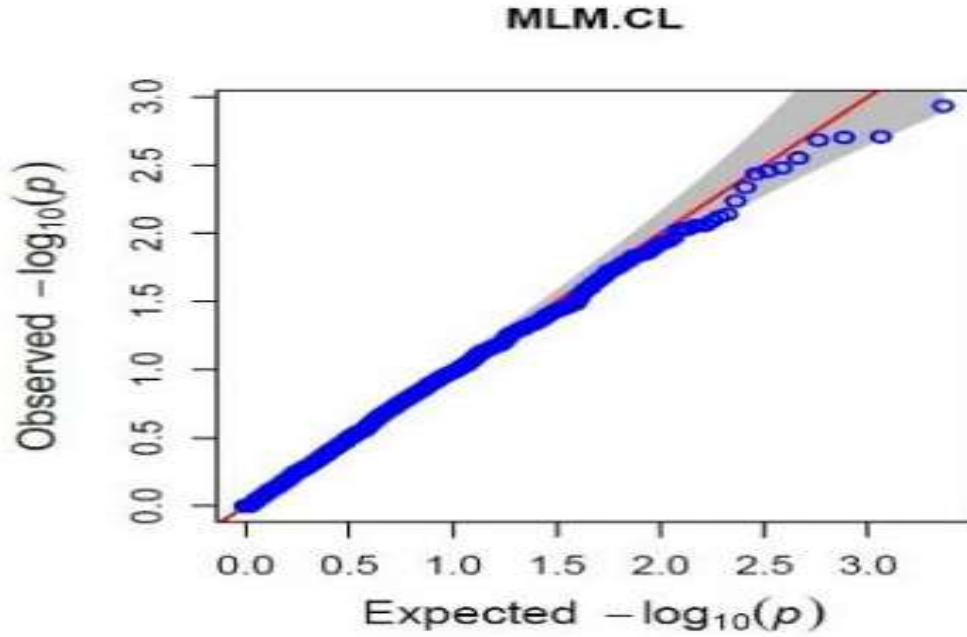
konumlanan QTL'lerin arpadaki genomik bölgeler ile sentetik görüldüğünü, bu QTL bölgelerinin subtropikal çevrelerde yulafta β -glucan özelliği ıslahının gelişmesine yol açarak genetik olarak hızlandırılmasında faydalı olacağını bildirmişlerdir. Araştırmadaki bulgularımızda Zimmer ve ark. (2020)'nın β -glucan içeriği ile ilişkili tanımladığı Mrg02, Mrg06, Mrg11, Mrg12, Mrg19, Mrg20 bağlantı gruplarına ek olarak radikula uzunluğu ile ilişkili Mrg09 ve Mrg13 bağlantı grupları yulaf genomunda belirlenmiştir.

4.10.4. Koleoptil Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler

Çimlenme özelliklerinden koleoptil uzunluğu için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 8 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ and $p < 0.01$). Bu aday markörlerin 6, 8, 18, 23 ve 33'üncü kromozomlarda yer alarak 1045, 814, 231, 1106 ve 380 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir (Şekil 4.20). Koleoptil uzunluğu özelliği için markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R^2); bütün markörlerde 0.07 ile 0.08 minör allel frekansının (MAF) 0.07 ile 0.41 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.16'ten izlenebilmektedir. Q-Q plot grafiği incelendiğinde, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'a kadar üniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme eğiliminin olduğu görülerek yanlış pozitifleri kontrol etme başarı ve performansının oldukça iyi olduğu söylenebilir. $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'dan sonra doğrusal çizgi üzerindeki dağılımdan ayrılarak sapma göstermesi markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymuştur (Şekil 4.21).

Şekil 4.20. Koleoptil uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.21. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin koleoptil uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

Çizelge 4.16. Koleoptil uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	Maf	FDR
GMI_ES15_c5315_156	6	1045	0.001165	0.08	0.14	0.0036
GMI_ES_15_lrc19156_98	18	231	0.001961	0.07	0.41	0.0036
GMI_ES22_c9827_183	33	380	0.001986	0.07	0.26	0.0036
GMI_DS_LB_9600	23	1106	0.002074	0.07	0.07	0.0036
GMI_GBS_78545	8	814	0.002805	0.07	0.13	0.0036

GMI_ES15_c5315_156 aday markörünün Mrg06 bağlantı grubunda yer edinerek daha önceden yayınlanan yulaf referans konsensüs haritalarında (Oat-2014-CrownRust, Oat-2016-AxM, Oat-2016-Consensus, Oat-2016-PxB, Oat-2018-Consensus (1045 cM uzunluğundaki) olduğu bilinmektedir (Lin ve ark., 2014; Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018).

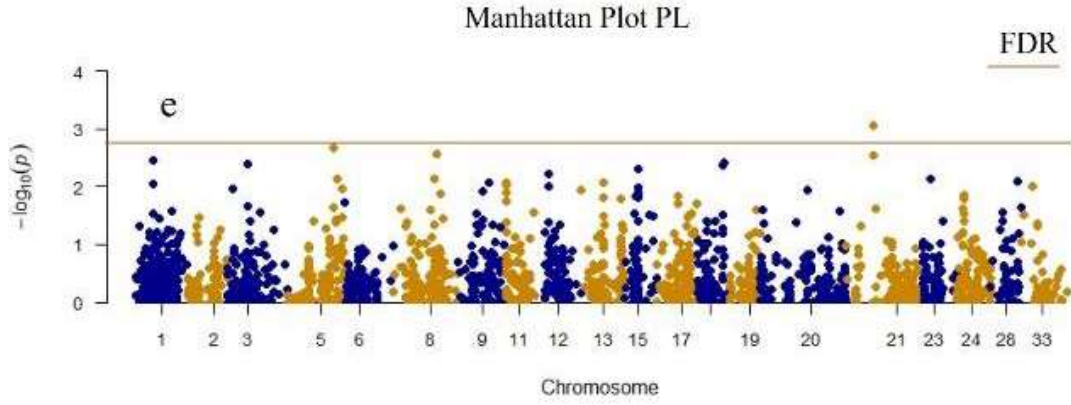
McCartney ve ark. (2019) kültürü yapılan yulafta kara pas hastalığına dayanıklılığı yaygın bir şekilde kanıtlanmış olan *Pg13* genini hem linkage (bağlantı), hem de

ilişkilendirme analiziyle haritalamayı, 6K Infinium ve *Pg13* bağlantı grubuna ait olan SNP'leri yulaf ıslahında kullanımını kolaylaştırmak için KASP markörlerine dönüştürmeyi amaçladıklarını, bu genin bağlantı haritalamasıyla yaklaşık 67.7 cM'da Bekele ve ark. (2018)'nin bildirdiği consensüs haritadaki gibi Mrg18 bağlantı grubunun 7C-18A translokasyon bölgesinde lokalize olduğunu, bu genle ilişkili GMI_ES15_c2701_67 ve GMI_ES05_c8955_177 aday markörlerinin ilişki haritalamasında da Mrg18 bağlantı grubuna düşerek 67.7 cM mesafede yer aldığını, KASP markörlerinin de çok iyi bir fonksiyonel görünüm sağlayarak yüksek kalitede kümeler ile sonuçlanıp gelecekteki kara pas epidemilerine karşı koruma sağlayacak yeni yulaf çeşitlerinin geliştirilmesinde *Pg13* genini diğer *Pg* genleri ile piramitlemede değerli bir kaynak olduklarını rapor etmişlerdir. Araştırmadaki bulgularımızda McCartney ve ark. (2019)'nın kara pas hastalığı ile ilişkili belirlediği Mrg18 bağlantı grubuna ek olarak Mrg06, Mrg08, Mrg23 ve Mrg33 bağlantı grupları yulaf genomunda belirlenmiştir.

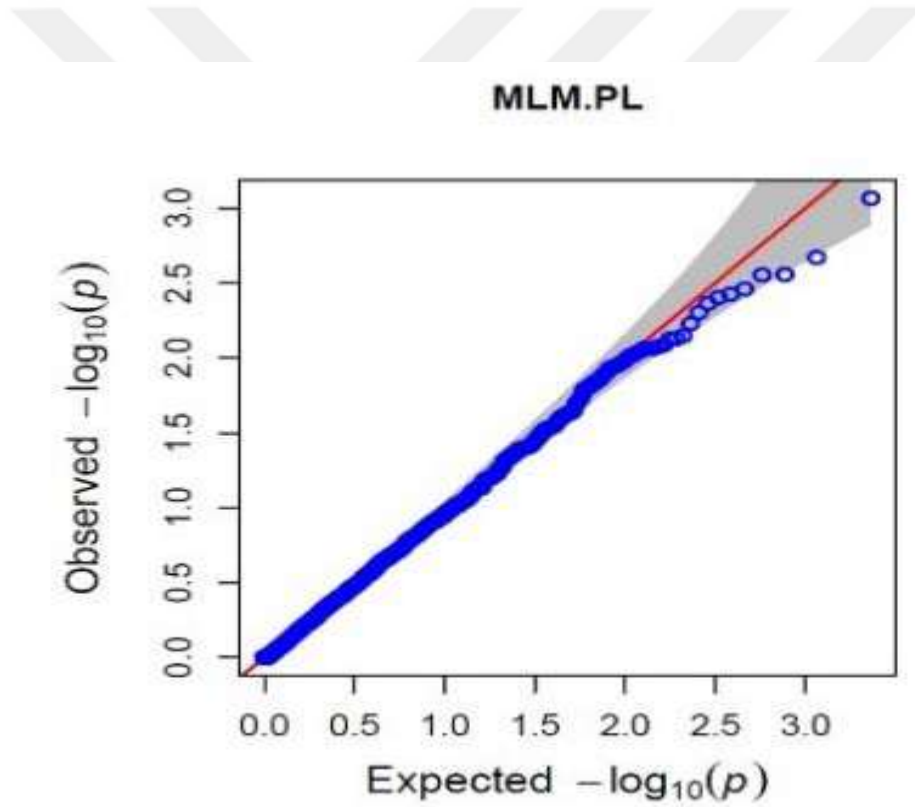
4.10.5. Plumula Uzunluğu ile İlişkili Aday Markörler

Çimlenme özelliklerinden plumula uzunluğu için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 4 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ $p < 0.01-0.001$). Bu aday markörlerin 5, 8 ve 21'inci kromozomlarda yer alarak 1251, 1296 ve 777 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir. (Şekil 4.22). Plumula uzunluğu özelliği için markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R^2); bütün markörlerde 0,10 ile 0,11 minör allel frekansının (MAF) 0,06 ile 0,26 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.17'den izlenebilmektedir. Q-Q plot grafiği incelendiğinde, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerlerinin 2.0'a kadar uniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme eğilimi içinde olduğu gözlenerek yanlış pozitifleri kontrol etme başarı ve performansının oldukça iyi olduğu söylenebilir. $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'dan sonra doğrusal çizgi üzerindeki dağılımdan ayrılarak sapma göstermesi markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymuştur (Şekil 4.23).

Şekil 4.22. Plumula uzunluğu ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.23. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin plumula uzunluğu yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

Çizelge 4.17. Plumula uzunluğu özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	Maf	FDR
GMI_DS_LB_4204	21	777	0.000858	0.11	0.06	0.0039
GMI_ES01_c3435_183	5	1251	0.002128	0.10	0.26	0.0039
GMI_ES15_c1855_452	8	1296	0.002768	0.10	0.18	0.0039
GMI_DS_LB_10835	21	777	0.002786	0.10	0.11	0.0039

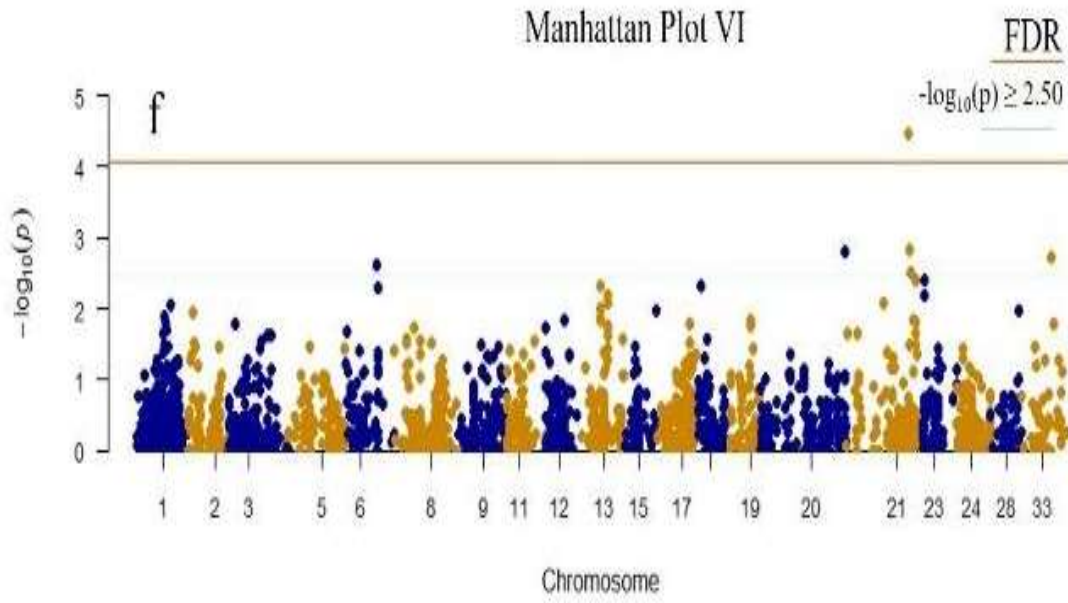
GMI_DS_LB_4204 aday markörünün Mrg21 bağlantı grubunda yer edinerek daha önceden yayınlanan yulaf referans consensüs haritalarında (Oat-2014-CrownRust, Oat-2016-AxM, Oat-2016-Consensus, Oat-2016-KxO, Oat-2018-Consensus (777 cM uzunluğunda) olduğu bilinmektedir (Lin ve ark., 2014; Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018).

Mohler, (2021) tarafından yulaf taçlı pas hastalığına karşı dayanıklı olduğu kabul edilen *Pm3* dayanıklılık geninin yulaf kromozomunun 1A setini temsil ettiği son zamanlarda belirlenmiş consensüs haritasının Mrg18 bağlantı grubundaki markörlere göre linkage yöntemiyle haritalandığı, bu genin; taçlı ve kara pas hastalığı dayanıklılık genleri *Pg13*, *Pc91* ve çok sayıda kümelenmiş dayanıklılık gen analoglarının daha önceden haritalanmış olduğu bir pozisyon olan Mrg18 bağlantı grubunda 67.7-72.6 cM uzunluğunda bir mesafeye düşerek konumlandığı, sıkıca yakın bağlı bir markör olan GMI_ES03_c2277_336'nın popülasyonlardaki gen varsayım çalışmalarında *Pm3*'ün tahmininde başarılı bir şekilde kullanımı için iyi bir başlangıç noktası olduğu bildirilmiştir. Araştırmadaki bulgularımızda Mohler, (2021)'in çalışmasında yer alan Mrg18 bağlantı grubuna ek olarak plumula uzunluğu ile ilişkili Mrg05, Mrg08 ve Mrg21 bağlantı grupları yulaf genomunda tespit edilmiştir.

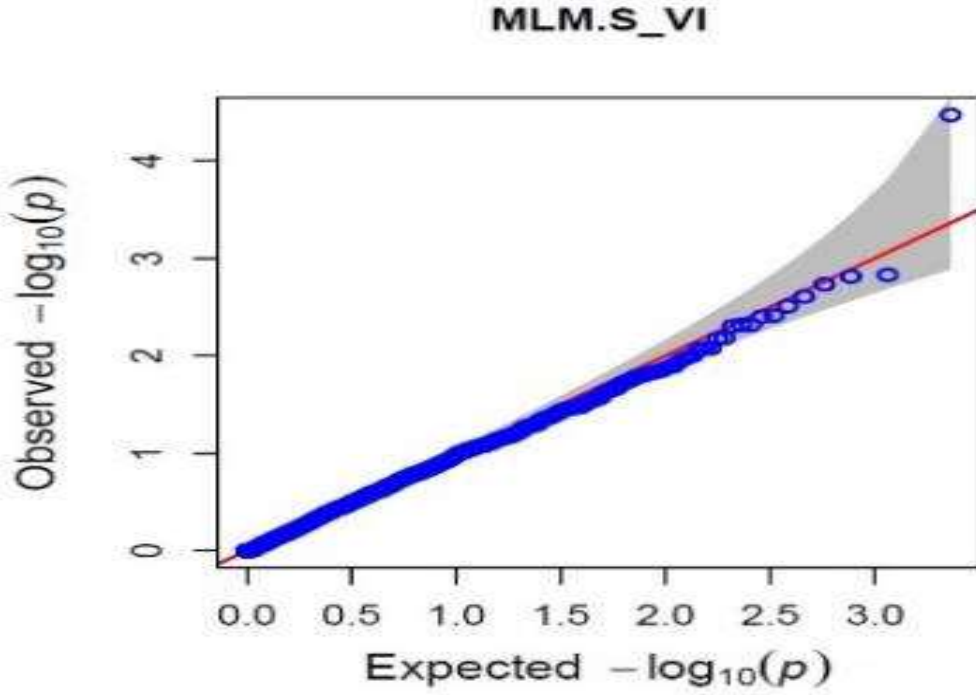
4.10.6. Tohum Vigor İndeksi ile İlişkili Aday Markörler

Çimlenme özelliklerinden tohum vigor indeksi için fenotipik verilere ait ortalamalar kullanılarak CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişkilendirme analizi sonucunda 6 adet aday markör saptanmıştır ($-\log_{10} \geq 2.50$ ve $p < 0.01-0.0001$). Bu aday markörlerin 6, 20, 21 ve 33'üncü kromozomlarda yer alarak 1002, 2491, 1720, 1747, 1723 ve 820 cM uzunluğundaki pozisyonel mesafelere düştüğü belirlenmiştir (Şekil 4.24).

Tohum vigor indeksi özelliği için markör yüzdesini açıklayan fenotipik varyansının (R^2); bütün markörlerde 0.05 ile 0.11, minör allel frekansının (MAF) 0,01 ile 0,46 arasında değişkenlik gösterdiği Çizelge 4.18'den izlenebilmektedir. Q-Q plot grafiği incelenecek olursa, gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerlerinin 2.0'a kadar üniform bir dağılımla doğrusal çizgi üzerinde hareket etme eğiliminde olduğu gözlenerek yanlış pozitifleri kontrol etme başarı ve performansının oldukça iyi olduğu söylenebilir. $-\log_{10}(p)$ değerinin 2.0'dan sonra doğrusal çizgi üzerindeki dağılımdan ayrılarak sapma göstermesi markör-özellik ilişkilerinin varlığını ortaya koymuştur (Şekil 4.25).

Şekil 4.24. Tohum vigor indeksi ile ilişkili SNP markörlerinin genomik pozisyonları ve $-\log_{10}(p)$ değerlerinin önem seviyesine ait Manhattan plot grafiği

Şekil 4.25. Gözlenen ve beklenen $-\log_{10}(p)$ değerinin tohum vigor indeksi yönünden Q-Q plot eşleştirme grafiği

Çizelge 4.18. Tohum vigor indeksi özelliği için CMLM ilişkilendirme sonuç çizelgesi

SNP	Kromozom	Pozisyon	P değeri	R ²	Maf	FDR
GMI_ESI_c12749_234	21	1720	3.39E-05	0.11	0.43	0.00027
GMI_ES22_c7747_621	21	1747	0.001483	0.06	0.39	0.0037
GMI_ES14_lrc18344_662	20	2491	0.001536	0.06	0.46	0.0037
GMI_ES22_c9230_196	33	820	0.00185	0.06	0.21	0.0037
GMI_GBS_95238	6	1002	0.002459	0.05	0.01	0.0039
GMI_ES_CC10682_318	21	1783	0.003098	0.05	0.23	0.0039

GMI_ES01_c12749_234 aday markörünün Mrg21 bağlantı grubunda yer edinerek daha önceden yayınlanan yulaf referans konsensüs haritalarında (Oat-2014-CrownRust, Oat-2016-AxM, Oat-2016-Consensus, Oat-2018-Consensus (1720 cM uzunluğunda) olduğu bilinmektedir (Lin ve ark., 2014; Caffin ve ark., 2016; Bekele ve ark., 2018).

Huang ve ark. (2020), CORE (Collaborative Oat Research Enterprise) materyalinden 650 elit yulaf ıslah hattında yeni bir fenotipleme sistemini oluşturarak iki farklı lokasyonda yürüttükleri denemelerde tohum vigor özellikleriyle ilişkili (RN, RSA, SL, AVRSA, RG, RRGR, SG, SRGR) FarmCPU güçlü istatistiksel metoduna dayalı ilk kez GWAS haritalamayla aday markör ve QTL belirlediklerini, tohum vigoruna etki eden kök özellikleri için belirlenen 41 SNP genomik bölgesinden 2'sinin haritalanmadığını, bunun dışındaki markörlerin 16 bağlantı grubuna dağıldığını, diğer tohum vigoru etmen faktörü olan gövde özellikleri ile ilişkili 16 SNP'ten birisi haritalanamasa da diğer markörlerin 10 bağlantı grubuna düştüğünü belirterek tohum vigoruyla ilişkili bu özellikler yönünden saptanmış olan markörlerin diğer genetik geçmişlerdeki belirleyici varyasyonları keşfetmede dikkat çekeceğini bildirmişlerdir. Huang ve ark. (2020)'nın tohum vigoru özelliklerinden kök ve gövde bileşenleriyle ilişkili bulduğu markörler Mrg01, Mrg02, Mrg03, Mrg04, Mrg05, Mrg06, Mrg08, Mrg09, Mrg11, Mrg12, Mrg13, Mrg15, Mrg17, Mrg18, Mrg20, Mrg21, Mrg23, Mrg24, Mrg28 bağlantı gruplarında yer almasına karşılık, bizim bulgularımızda da tohum vigor indeksiyle ilişkili bulunan markörlere ait bağlantı gruplarıyla benzerlik olduğu görülerek uyum içerisinde örtüşmüştür.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Kahramanmaraş'ta Türkiye'nin farklı bölgelerinden toplanmış geniş bir çeşitliliği temsil eden ilişki haritalama paneline ait 167 adet yerel genotiplerin kullanılarak yürütüldüğü çalışmada; çimlenme hızı, çimlenme gücü, radikula uzunluğu, koleoptil uzunluğu, plumula uzunluğu ve tohum vigor indeksi gibi bazı çimlenme özelliklerinin laboratuvar koşullarında test edilerek performanslarının incelenip, temel bileşen biplot analizleriyle özellikler ve genotiplerin birbiriyle uyum yönüyle değerlendirilmesi ve ilk kez bazı belirgin çimlenme özellikleri ile 6K Illumina SNP genotipleme verisinin ilişkilendirilmesi sonucunda aday QTL ve markörlerin bulunması amaçlanmıştır.

İncelenen özellikler ve genotiplerin ortalama verilerine dayalı gerçekleştirilen temel bileşen ve biplot analizi sonucunda PC1 bileşen değeri % 41.5, PC2 bileşen değeri % 21.5 olarak belirlenip toplam varyasyonun % 63'ünü açıkladığı tespit edilerek ortalamanın üzerinde bir değeri yansıtmıştır. Yulaf genotiplerinde incelenen çimlenme parametreleri yönünden çimlenme hızı ile çimlenme gücü, radikula uzunluğu ile koleoptil uzunluğu, tohum vigor indeksi ile koleoptil uzunluğu ve radikula uzunluğu arasında güçlü pozitif ilişkiler belirlenirken, plumula uzunluğu ile koleoptil uzunluğu, radikula uzunluğu, tohum vigor indeksi; çimlenme hızı ve çimlenme gücü ile radikula uzunluğu ve koleoptil uzunluğu arasındaki vektör açıları 90°'den büyük olduğu için önemli negatif ilişkiler belirlenmiştir.

CMLM modeliyle yapılan aday gen ilişki haritalama analiz bulgularına göre çimlenme hızı ile ilişkili 8 QTL, çimlenme gücü ile ilişkili 5 QTL, radikula uzunluğu ile ilişkili 5 QTL, koleoptil uzunluğu ile ilişkili 5 QTL, plumula uzunluğu ile ilişkili 4 QTL, tohum vigor indeksi ile ilişkili 6 QTL dahil olmak üzere toplamda 33 genomik bölge saptanmıştır. Bu QTL'lerin bazıları literatürde yer alan çalışmalardakilerle benzer olmasının yanında ilk kez yeni belirlenen genomik bölgelere de rastlanılmıştır. Sonuç olarak, çalışmada belirlenen bu QTL'lere ait aday markörlerin gelecekteki çalışmalarda hem çoklu tarla denemelerinde hem de güncel olarak gelişen çoklu lokus model algoritmalarıyla doğrulanıp gerçek QTL olup olmadığının tespitiyle haplotip analizi, genomik seleksiyon gibi yaklaşımlara entegre edilmesi sonucu çimlenme yönünden ümitvar genotiplerin seçiminin markör destekli seleksiyonla başarısında başlangıç noktası için önemli bir rol oynayarak yulaf üretiminin arttırılmasında pay sahibi olabilir.

KAYNAKLAR

- Akyol, Z., (2014). Farklı PH seviyelerinin ve ıslatma sürelerinin yulaf çeşitlerinin çimlenmesine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş. 50s.
- Anonim, 2020. Oat Seed Germination, Period, Temperature, Process.
- Anonim, 2020. Food and Agriculture Organization Corporate Statistical Database. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>.
- Kahraman, T., Avcı, R., Kurt, R., (2017). Bazı Yulaf Genotiplerinin Tane Verimi, Kalite ve Tarımsal Özelliklerinin Belirlenmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 26 (Özel Sayı): 74-79.
- Becher, R. (2007). EST-derived microsatellites as a rich source of molecular markers for oats. Plant Breeding, 126: 274-278.
- Bekele, W.A., Wight, C.P., Chao, S., Howarth, C.J., Tinker, N.A. (2018). Haplotype-based genotyping-by-sequencing in oat genome research. Plant Biotechnology Journal, 16: 1452-1463.
- Bradbury, P.J., Zhang, Z., E., Kroon, D. E., Casstevens, T.M., Ramdoss, Y., Buckler, E.S. (2007). TASSEL: Software for association mapping of complex traits in diverse samples. Bioinformatics, 23: 2633-2635.
- Buckler, E., Gore, M., Yu, J., Zhu, C. (2008). Status and prospects of association mapping in Plants. The Plant Genome, Vol. 1, No. 1 pp. 5-20.
- Chaffin, A.S., Huang, Y.F., Smith, S., Bekele, W.A., Babiker, E., Gnanesh, B.N., Foresman, B.J. (2016). A consensus map in cultivated hexaploid oat reveals conserved grass synteny with substantial sub-genome rearrangement. Plant Genome, 9, <https://doi.org/10.3835/plantgenome2015.10.0102>.
- Carlson, O.M., Bascon, M.G., Hoekenga, A.O., Tinker, A.N., Poland, J., Baseggio, M., Sorrels, E.M., Jannink, L.J., Gore, A.M., Yeats, H.T. (2019). Multivariate genome-wide association analyses reveal the genetic basis of seed fatty acid composition in oat (*Avena sativa* L.). The Genes, Genomes, Genetics, 2963-2975.
- Çalışkan, M., Koç, A., (2019). Batı Akdeniz Bölgesi'ne ait yerel yulaf genotiplerinin morfolojik karakterizasyonu. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü, 28(1): 7-18.
- Ducrochq, S., Madur, D., Veyrieras, J.B., Kulandaivelu, L.C., Maitz, M.K., Presterl, T., Ouzunova, M., Manicacci, D., Charcosset, A. (2008). Key impact of Vgt1 on flowering time adaptation in maize: Evidence from association mapping and ecogeographical information. Genetics, 178: 2433-2437.
- Dumlupınar, Z., (2005). Elektrik akımı ve tuz konsantrasyonlarının makarnalık buğdayda çimlenmeye etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş. 52s.

- Dumlupınar, Z., (2010). Türkiye orijinli yerel yulaf genotiplerinin avenin proteinleri morfolojik, fenolojik ve agronomik özellikler yönünden karakterizasyonu. Doktora Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş. 112s.
- Dumlupınar, Z., Meral, H., Kara, R., Dokuyucu, T., Akkaya, A. (2011a). Evaluation of Turkish oat landraces based on grain yield, yield components and some quality traits. Turkish Journal of Field Crops, 16, 190-196.
- Dumlupınar, Z., Dokuyucu T., Akkaya, A. (2011b). Türkiye ve ABD orijinli yulaf genotiplerinin Kahramanmaraş-Afşin koşullarında soğuğa dayanıklılıklarının belirlenmesi. KSÜ Doğa Bil. Derg, 14(2), 35-42.
- FAO, (2020). <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>. (Erişim Tarihi:18.03.2021).
- Flint-Garcia, S.A., Thornsberry, J.M., and Buckler, E. (2003). Structure of linkage disequilibrium in plants. Annual Review of Plant Biology, 54(1), 357-374pp.
- Gazal, A., Dar, Z.A., Zaffar, G., Lone, A.A., Abidi, I., Shabir, A., and Khan, Y.N. (2014). Trends in breeding oat for nutritional grain quality- An overview. Journal of Applied and Natural Science, 6(2): 904-912.
- Güngör, H., Çıkılı, Y., Dumlupınar, Z. (2017). Bazı ticari ve yerel yulaf genotiplerinin çimlenme ve fide gelişimi üzerine tuz stresinin tepkileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 20(Özel Sayı): 263-267.
- Güngör, H., Çıkılı, Y., Dumlupınar, Z. (2021). Screening of oat varieties and landraces at early vegetative stage under salt stress conditions: Morpho-physiological and PCA biplot analysis. Cereal Research Communications, 49(4): 587-597.
- Gnanesh, B.N., McCartney, C.A., Eckstein, P.E., Mitchel-Fetch, J.W., Menzies, J.G., Beattie, A.D. (2015). Genetic analysis and molecular mapping of a seedling crown rust resistance gene in oat. Theoretical and Applied Genetics, 128, 247-258.
- Haikka, H., Manninen, O., Hautsalo, J., Pietila L., Jalli, M., and Vetelainen, M. (2020). Genome-wide association study and genomic prediction for *Fusarium graminearum* resistance traits in nordic oat. Agronomy, 1-23.
- Hartman, H.T., Kester, D.E., Davies, F.T., Geneve, R.L. (1997). Plant propagation: principles and practices. 5th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall Press. 770s.
- Hizbai, B.T., Gardner, M.K., Wight, C.P., Dhanda, R.K., Molnar, S.J., Johnson, D., Fregeau-Reid J., Yan, W., Rossnagel, B.G., Holland, J.B., and Tinker, N.A. (2012). Quantitative trait loci affecting oil content, oil composition and other agronomically important traits in oat. The Plant Genome, Vol. 5, No. 3 164-175.
- Huang, C.-T. Klos, K.E., Huang, Y.-F. (2020). Genome-wide association study reveals the genetic architecture of seed vigor in oats. G3, Genes, Genomes, Genetics, Volume 10, 4489-4503.

- ISTA, (2015). International rules for seed testing. Basserdorf, Switzerland: International Seed Testing.
- Jana, S., Acharya, S.N., Naylor, J.M. (1979). Dormancy studies in seed of *Avena fatua* 10. On the inheritance of Germination behaviour. Canadian Journal of Botany, Vol 57: 1663-1667.
- Jana, S., Naylor, J.M. (1980). Dormancy studies in seed of *Avena fatua*. 11. Heritability for seed dormancy. Canadian Journal of Botany, Vol 58: 91-93.
- JMP®, Version 15.1. SAS Institute Inc., Cary, NC, 1989–2020.
- Kahraman, T., Avcı, R., Kurt, R. (2017). Bazı Yulaf Genotiplerinin Tane Verimi, Kalite ve Tarımsal Özelliklerinin Belirlenmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 26 (Özel Sayı): 74-79.
- Kılınç, M.F., (2020). Türkiye orijinli yerel yulaf genotiplerinde bazı tarımsal özelliklerin belirlenmesi ve ilişkili haritalama analizleri. Doktora Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Kahramanmaraş. 206s.
- Kushwaha, U.K.S., Mangal, V., Bairwa, A.K., Adhikari, S., Ahmed, T., Bhat, P., Yadav, A., Dhaka, N., Prajapati, D.R., Gaur, A., Tamta, R., Deo, I., Singh, N.K. (2017). Association mapping, principles and techniques. Journal of Biological Environmental Engineering, Vol. 2, No. 1, pp. 1-9.
- Kün, E., (1988). Serin iklim tahılları. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Yayın No: 1451, Ders Kitabı: 431, Ankara, 322s.
- Lin, Y., Gnanesh, B.N., Chong, J. (2014). A major quantitative trait locus conferring adult plant partial resistance to crown rust in oat. BMC Plant Biol 14, 250. <https://doi.org/10.1186/s12870-014-0250-2>.
- Loskutov, I.G. (2008). On evolutionary pathways of *Avena* species. Genetic Resources and Crop Evolution, 55: 211-220.
- Mackay, T. (2001). The genetic architecture of quantitative traits. Annu. Rev. Genet. 35: 303-339.
- Mazurkiewicz, G., Ubert, I.P., Krause, F.A., Nava, I.C. (2019). Phenotypic variation and heritability of heading date in hexaploid oat. Crop Breeding and Applied Biotechnology, 19(4), 436-443.
- McCartney, C.A., Kebede, A.Z., Menzies, J.G., Admassu-Yimer, B., Bekele, W.A., Wight, C.P., Tinker, N.A., Gordon, T., Bonman, J.M., Kols, K.E., Babiker, E., Gale, S., Beattie, A.D., Fetch, J.M., Fetch, T.G. (2019). Mapping of the stem rust resistance gene *Pg13* in cultivated oat. Theoretical and Applied Genetics, 133: 259-270. <https://doi.org/10.1007/s00122-019-03455-5>.
- McNish, I.G., Zimmer, C.M., Susko, A.Q., Heuschele, D.J., Tiede, T., Case, A.J., & Smith, K.P. (2020). Mapping crown rust resistance at multiple time points in elite oat germplasm. Plant Genome, 13(1), [e20007]. <https://doi.org/10.1002/tpg2.20007>.

- Mohler, V. (2021). Allocation of the oat powdery mildew resistance gene Pm3 to oat chromosome 1A. *Cereal Research Communications*, 1-8. <https://doi.org/10.1007/s42976-021-00152-2>.
- Nadeem, M.A., Nawaz, M.A., Shadid, M.Q., Doğan, Y., Comertpay, G., Chung, & G., Baloch, F.S. (2018). DNA molecular markers in plant breeding: current status and recent advancements in genomic selection and genome editing. *Biotechnology & Biotechnological Equipment*, 32:2, 261-285, <https://doi.org/10.1080/13102818.2017.1400401>.
- Newell, M.A., Cook, D., Tinker, N.A., Jannink, J.L. (2011). Population structure and linkage disequilibrium in oat (*Avena Sativa L.*): implications for genome-wide association studies. *Theoretical and Applied Genetics*, 122(3):623-632, <https://doi.org/10.1007/s00122-010-1474-7>.
- Öner, F., Özkorkmaz, F., Yılmaz, N. (2018). Tuz stresi altında gibberellik asit uygulamalarının yulafta bazı çimlenme parametreleri üzerine etkisi. *Uluslararası Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(1):33-35.
- Panawala, L., (2017). Difference between plumule and radicle. <http://pediaa.com/difference-between-plumule-and-radicle/>. (Erişim Tarihi: 03.05.2017).
- Pavan, S., Delvento, C., Ricciardi, L., Lotti, C., Ciani, E., and D' Agostino, N. (2020). Recommendations for choosing the genotyping method and best practices for quality control in crop genome-wide association studies. *Front. Genet*, 11:447, <https://doi.org/10.3389/fgene./2020.00447>.
- Rasheed, A., Hao, Y., Xia, X., Khan, A., Xu, Y., Varshney, R.K., and He, Z. (2017). Crop breeding chips and genotyping platforms: progress, challenges, and perspectives. *Mol. Plant*, 10, 1047-1064. <http://dx.doi.org/10.1016/j.molp.2017.06.008>.
- Rajjou, L., Duval, M., Gallardo, K., Catusse, J., Bally, J., Job, C., and Job, D. (2012). Seed germination and vigor. *Annu. Rev. Plant. Biol.* 63:507-533.
- Sanz, M.J., Jellen, E.N., Loarce, Y. et al. A new chromosome nomenclature system for oat (*Avena Sativa L.* and *A. Byzantina C. Koch*) based on FISH analysis of monosomic lines. *Theor Appl Genet* 121, 1541-1552 (2010). <https://doi.org/10.1007/s00122-010-1409-3>.
- Sobayoğlu, R., & Topal, A. (2016). Karaman Şartlarında Yazlık Ekilen Bazı Yulaf Genotiplerinin (*Avena sativa L.*) Verim ve Bazı Verim Unsurları Yönünden Değerlendirilmesi. *Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi*, 5(1), 28-34.
- Şahin, M., Çeri, S., Akçacık, A.G., Aydoğan, S., Hamzaoglu, S., Demir, B. (2019). Kışlık yulaf (*Avena sativa spp.*) genotiplerinin verim ve teknolojik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Bahri Dagdas Crop Research*, 8(1): 34-42.
- Şakiroğlu, M., (2020). Genomik analiz için biyoinformatik yöntemler. ISBN: 978-605-282-541-9, Türkiye, 245s.

- Tang, Y., Liu, X., Wang, J., Li, M., Wang, Q., Tian, F. (2016). GAPIT Version 2: an enhanced integrated tool for genomic association and prediction. *Plant Genome*, 9:0120. <http://dx.doi.org/10.3835/plantgenome2015.11.0120>.
- Tulum, I., Morgil, H., Gerçek, Y.C., (2020). Single nucleotid polymorphisms (SNPs) in plant genetics and breeding. (Editör: Çalışkan, M.). Intech Open Limited, London, ss. 137-145.
- Tumino, G., Voorrips, R.E., Morcia, C., Ghizzoni, R., Germeier, U.C., Paulo, M.J., Terzi, V., Smulders, M.J.M. (2017). Genome-wide association analysis for lodging tolerance and plant height in a diverse European hexaploid oat collection. *Euphytica*, 213:163.
- VanRaden, M.P. (2008). Efficient methods to compute genomic predictions. *J. Dairy. Sci*: 4414-4423. <http://dx.doi.org/10.368/jds.2007-0980>.
- Vilaro, M., Rebuffo, M., Miranda, C., Pritsch, C., Abadie, T. (2004). Characterization and analysis of a collection of *Avena sativa* L. from Uruguay. *Plant. Genet. Res. News*, 23-31.
- Yan, H., Martin, S.L., Bekele, W.A., Latta, R.G., Diederichsen, A., Peng, Y., and Tinker, N.A. (2016). Genome size variation in the genus *Avena*. *Genome*, 59, 209-220.
- Yu, Jianzhong., (2005). Advanced backcross QTL analysis and genetic study of an introgressed powdery mildew resistance gene derived from *Avena macrostachya* in oat. Phd Thesis. Beijing Academy of Agriculture and Forestry Sciences. China. 94s.
- Yu, J., Buckler, E.S. (2006). Genetic association mapping and genome organization of maize. *Curr. Opin. Biotechnol*, 17: 155-160.
- Wang, S.X., Zhu, Y.L., Zhang, D.X., Shao, H., Liu, P., Hu, J.B. (2017). Genome-wide association study for grain yield and related traits in elite wheat varieties and advanced lines using SNP markers. *PLoS One*, 12(11): e0188662. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0188662>.
- Willenborg, C.J., Wildeman, J.C., Miller, A.K., Rossnagel, B.G., Shirliffe, S.J. (2005). Oat germination characteristics differ among genotypes, seed sizes and osmotic potentials. *Crop Science*, 45:2023-2029.
- Zhu, C., Gore, M., Buckler, E.S., and Yu, J. (2008). Status and prospects of association mapping in plants. *The Plant Genome*, 1:5-20.
- Zimmer, C.M., McNish, I.G., Klos, K.E., Oro, T., Arruda, K.M.A. Gutkoski, L.C., Federizzi, L.C. (2020). Genome-wide association for β -glucan content, population structure and linkage disequilibrium in elite oat germplasm adapted to subtropical environments. *Molecular Breeding*, 40:103. doi:10.1007/s11032-020-01182-0.